ნაწილი 1

მონაწილეობა
საზოგადოებაში

თავი 1
ინდივიდუალობა – არჩევანის გაკეთება
ჩვენ ვმართავთ ჩვენს ცხოვრებას და სხვა ადამიანების ცხოვრებასაც

თავი 2
პასუხისმგებლობა – მონაწილეობა, პასუხისმგებლობის აღება
თავისუფლება გულისხმობს პასუხისმგებლობას

თავი 3
მრავალფეროვნება და პლურალიზმი – თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე?
როგორ ვთანხმდებით საყოველთაო კეთილდღეობაზე?

თავი 1

ინდივიდუალობა

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

არჩევანის გაკეთება
ჩვენ ვმართავთ ჩვენს ცხოვრებას
და სხვა ადამიანების ცხოვრებასაც

1.1 წარმოდგენები არჩევანსა და ინდივიდუალობაზე

ვის მოსაზრებას ვიზიარებ?

1.2 გადავხედოთ წარსულს: რომელმა არჩევანმა შეუწყო ხელი ჩემს ისეთ პიროვნებად ჩამოყალიბებას, როგორიც დღეს ვარ?

რომელმა არჩევანმა მოახდინა ჩემს ცხოვრებაზე ყველაზე დიდი ზეგავლენა?

1.3 გავიხედოთ მომავლისკენ: სამი არჩევანი, რომელიც განაპირობებს ჩვენს მომავალს

თავისუფლება მდგომარეობს არჩევანის გაკეთების ან არ გაკეთების უნარში

1.4 რომელი სამუშაოა ჩემთვის შესაფერისი?

სამუშაოს არჩევის ჩემი კრიტერიუმები

დამატებითი სამუშაო: სამუშაოს შესწავლა სპეციალისტის გამოცდილებაზე დაკვირვებით

თავი 1
ინდივიდუალობა
არჩევანის გაკეთება

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისთვის

„ვინ იქნება ჩემი პარტნიორი?“

„გვინდა გვყავდეს შვილები?“

„რა სამუშაოს ავირჩევ?“

თავი ეძღვნება თეზისს: არჩევანი აყალიბებს პიროვნებას

ყველა ჩვენთაგანი, ცხოვრების მანძილზე, სამ უმნიშვნელოვანეს არჩევანს აკეთებს. წარსულში ჩვენ თავადაც ვეძებდით პასუხებს ამ კითხვებზე, ისევე როგორც ჩვენი მოსწავლეები აკეთებენ ამას ამჟამად. ეს სამი არჩევანი განაპირობებს ჩვენს მომავალს – განსაზღვრავს, როგორი იქნება ჩვენი ცხოვრება. ამ მნიშვნელოვან საკითხებზე გაკეთებულ არჩევანზე შემდგომში უარის თქმა მტკივნეული და რთული პროცესია, ხოლო, როდესაც საქმე შვილებს ეხება – პრაქტიკულად შეუძლებელი. ჩვენი გადაწყვეტილებები არა მარტო ჩვენს ცხოვრებაზე ახდენს გავლენას, არამედ სხვა ადამიანების ცხოვრებაზეც.

ინდივიდუალობა – ინტიმური, ზედმიწევნით პირადული საკითხი

წინამდებარე წიგნში შესული თავებიდან, მოცემული თავი, რომელიც ინდივიდუალობის ცნებას განიხილავს, ყველაზე მეტად უახლოვდება მოსწავლეთა პირად გამოცდილებასა და სურვილებს. ამ თავში მოცემული ამოცანები მოსწავლეების მიერ არჩევანის გაკეთებას მოითხოვს. გამოყენებული მეთოდი ასახავს მოსწავლეების გამოცდილებას.

თავი 1: გეგმა

პირველ გაკვეთილზე მოსწავლეები ეცნობიან არჩევანის გაკეთების მნიშვნელობას. მეორე გაკვეთილზე მოსწავლეებს უწევთ გადახედონ წარსულის გამოცდილებას: რომელმა არჩევანმა მოახდინა მათ ცხოვრებაზე ყველაზე დიდი ზეგავლენა? მესამე გაკვეთილზე ისინი მომავლისკენ იხედებიან, პასუხობენ რა ზემოთ მოცემულ სამ კითხვას. მეოთხე გაკვეთილზე მათი ყურადღება გამახვილებულია ამ სამი კითხვიდან ერთ–ერთზე, კერძოდ – სამუშაოს არჩევაზე. დამატებითი სამუშაოს სახით მათ ვთავაზობთ სამუშაოს შესწავლას სპეციალისტის გამოცდილებაზე დაკვირვებით (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 1.4).

ინდივიდუალობა – კონსტრუქტივისტული ცნება

მოცემულ თავში ინდივიდუალობის ცნება განხილულია კონსტრუქტივისტულ ჭრილში. ჩვენი ინდივიდუალობა სტატიკური, სრულყოფილი სახით კი არ გვეძლევა, არამედ იგი ვითარდება მთელი ჩვენი ცხოვრების მანძილზე, სწავლის პროცესში და მისი ჩამოყალიბება ხორციელდება ჩვენს მიერ გაკეთებული არჩევანით. ჩვენს მიერ გაკეთებულ ზოგიერთ არჩევანს ჩვენ მომავალში ვეღარ შევცვლით; ზოგის შეცვლა და გამოსწორება შესაძლებელია, ჩვენი სურვილისამებრ (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 1.3).

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა,* გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება პირველ თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს –მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ პირველ თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – არჩევანის გაკეთება, პლურალიზმის აღქმა, თავისუფლების უფლების დაცვა, პასუხისმგებლობის აღება არჩევანზე, რომელიც გავლენას ახდენს სხვა ადამიანებზე.

- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთი და იგივე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში.

თავი	**კომპეტენციის განვითარების განზომილებები**			**მიდგომები და ღირებულებები**
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	**მეთოდები და უნარები**	**მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში** **პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება**	
1. ინდივიდუალობა	არჩევანის გაკეთება და ამ არჩევანის შედეგების გააზრება სამუშაოს არჩევა და კრიტერიუმების გააზრება	მოდელების ანალიტიკურ სამუალებათა რანგში გამოყენება პრეზენტაციები დისკუსიებში მონაწილეობა	გადაწყვეტილების მიღება – კრიტერიუმების, მიზნებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრა	პასუხისმგებლობა – გაცნობიერება იმისა, თუ რა გავლენას ახდენს ჩემი არჩევანი სხვებზე მზადყოფნა და უნარი გაითვითცნობიერო პირადი სურვილები, მოთხოვნილებები და მოვალეობები
2. პასუხისმგებლობა				ურთიერთაღიარება
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	ინდივიდუალური არჩევანი ქმნის ინდივიდუალობის მრავალფეროვნებას			
6. მთავრობა და პოლიტიკა	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება შეესაბამება ინდივიდუალურ არჩევანს. პირადი ბედნიერების		საჯარო კამათი და დებატები (ვმონაწილეობთ საზოგადოების მიერ გადაწყვეტილების	მზადყოფნა და უნარი მოუსმინო ადამიანებს, რომელთაც განსხვავებული ინტერესი და

	მიზანი შეესაბამება საყოველთაო კეთილდღეობის მიზანს		მიღების პროცესში)	თვალსაზრისი გააჩნიათ
8. თავისუფლება			თავისუფლების უფლების დაცვა	

თავი 1: ინდივიდუალობა– არჩევანის გაკეთება
ჩვენ ვმართავთ ჩვენს ცხოვრებას და სხვა ადამიანების ცხოვრებასაც

გაკვეთილის თემა	**კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი**	**მოსწავლის ამოცანა**	**მასალა და რესურსები**	**მეთოდი**
გაკვეთილი 1 წარმოდგენები არჩევანსა და ინდივიდუალობაზე	საკუთრი თვალსაზრისისა და არჩევანის განსაზღვრა. ჩვენი არჩევანით სხვებს ვამცნობთ თუ ვინ ვართ, და ვაწვდით ინფორმაციას ჩვენს პიროვნებაზე.	მოსწავლეები ირჩევენ ციტატას და ასახელებენ თავიანთი არჩევანის მიზეზს.	მასალა მასწავლებლებისთვის 1.1 (ციტატების ფურცლის სამი ასლი დაჭრილი ცალკეულ ციტატად, მოამზადეთ გაკვეთილის დაწყებამდე)	ჯგუფური სამუშაო. პლენარული განხილვა.
გაკვეთილი 2 გადავხედოთ წარსულს: რომელმა არჩევანმა შეუწყო ხელი ჩემს ისეთ პიროვნებად ჩამოყალიბებას, როგორიც დღეს ვარ?	ავტობიოგრაფიული პერსპექტივა. ჩვენს მიერ გაკეთებულ არჩევანს, ისევე, როგორც სხვების მიერ გაკეთებულს ძლიერი გავლენა აქვს ჩვენს ცხოვრებაზე.	მოსწავლეები ფიქრობენ იმაზე თუ რომელმა არჩევანმა იქონია ძლიერი ზეგავლენა მათ ცხოვრებაზე.	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.1. ფლიპჩარტები და სხვადასხვა ფერის მარკერები, ქაღალდის მოგრძო ფურცლები (A6) წებო ან წებოვანი ლენტი.	დამოუკიდებელი სამუშაო. პლენარული განხილვა.
გაკვეთილი 3 გავიხედოთ მომავლისკენ: სამი არჩევანი, რომელიც განაპირობებს ჩვენ მომავალს	გადაწყვეტილებების მიღება, პრიორიტეტების დასახვა. ადამიანის უფლებები გვაძლევს არჩევანის საშუალებას, თუ როგორ წარვმართოთ ჩვენი ცხოვრება – ჩვენ ვწყვეტთ გავაკეთოთ თუ არა არჩევანი.	მოსწავლეები ფიქრობენ იმ რამდენიმე მნიშვნელოვან არჩევანზე რომელიც მათ მომავალს განაპირობებს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2. ფლიპჩარტი, მარკერები.	დამოუკიდებელი სამუშაო მასწავლებლის მიერ დარიგებულ მასალაზე. პლენარული განხილვა.
გაკვეთილი 4 რომელი სამუშაოა ჩემთვის შესაფერისი?	გადაწყვეტილების კრიტერიუმთა იდენტიფიცირება, დაბალანსება და პრიორიტეტულის გამორჩევა. ძირითადი კრიტერიუმი სამუშაოს არჩევისას არის: „რომელი სამუშაო შეესაბამება ჩემს ინტერესებს და უნარებს.	მოსწავლეები თანხმდებიან ან უარს ამბობენ შემოთავაზებულ სამუშაოზე და ასახელებენ საკუთარი გადაწყვეტილების მიზეზებს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.3. მასალა მასწავლებლებისთვის 1.2 (გამოჭერით მოსწავლეების რაოდენობაზე დაახლოვებით 10–ით მეტი ფურცელზე გამოსახული მართკუთხედი სამუშაოს წარწერით)	დამოუკიდებელი სამუშაო მასწავლებლის მიერ დარიგებულ მასალაზე. პლენარული განხილვა.
დამატებითი სამუშაო: სამუშაოს შესწავლა სპეციალისტის გამოცდილებაზე დაკვირვებით	სპეციალისტისთვის ინტერვიუს ჩამორთმევა; კვლევითი პროექტის დაგეგმვა სამუშაოს ვარიანტების დამუშავება	მოსწავლეები გეგმავენ და ახორციელებენ კვლევით პროექტს	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.4	პროექტი

გაკვეთილი 1
შეხედულებები საკუთარ არჩევანზე და იდენტობაზე
ვის აზრს ვიზიარებ?

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	საკუთრი თვალსაზრისისა და არჩევანის განსაზღვრა.
სწავლის მიზანი	ჩვენი არჩევანით სხვებს ვამცნობთ თუ ვინ ვართ, და ვაწვდით ინფორმაციას ჩვენს პიროვნებაზე.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ირჩევენ ციტატას და ასახელებენ თავიანთი არჩევანის მიზეზს.
მასალა და რესურსები	მასალა მასწავლებლებისთვის 1.1, ციტატების ფურცელი დაჭრილი ცალკეულ ციტატად, მომზადებული გაკვეთილის დაწყებამდე.
მეთოდი	ჯგუფური სამუშაო. პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები აკეთებენ არჩევანს. 15 წთ.
	2. მოსწავლეები ასახელებენ საკუთარი არჩევანის მიზეზებს. 15 წთ.
	3. მოსწავლეები ერთმანეთის არჩევანს ადარებენ და ფიქრობენ საკუთარ არჩევანზე. 10 წთ.

ინფორმაცია

გაკვეთილის განმავლობაში მოსწავლეები აკეთებენ არჩევანს და არჩევანის გაკეთების თემას საკუთარი პირადი გამოცდილების მაგალითზე ეცნობიან. ეს ინდივიდუალობის რთული ცნებისადმი პრაქტიკულ მიდგომას წარმოადგენს, ნაცვლად თეორიული მიდგომისა, რაც მოსწავლეებს ეხმარება იმის გაცნობიერებაში, რომ ინდივიდუალობის ცნება არ არის განყენებული ცნება, არამედ, პრაქტიკულად პირდაპირ კავშირშია მათ ცხოვრებასთან.

გაკვეთილზე ჭარბობს მოსწავლეებს შორის კომუნიკაცია. მოსწავლეების სახით დაფისკენ განლაგება არაპროდუქტული იქნება, ამიტომ, თუ საკლასო ოთახი ამის საშუალებას იძლევა მოსწავლეები განალაგეთ კედლების გასწვრივ ნახევარწრის ფორმით.

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეები აკეთებენ არჩევანს

მოსწავლეები აყალიბებენ კონტექსტს

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს თემას. მთელი ჩვენი ცხოვრების მანძილზე, ყოველდღიურად, ჩვენ ვაკეთებთ არჩევანს და ვიღებთ გადაწყვეტილებებს – რა მაგალითების მოყვანა შეუძლიათ მოსწავლეებს? მოსწავლეები პასუხობენ და მოჰყავთ მაგალითები საკუთარი გამოცდილებიდან. მასწავლებელმა ყურადღება უნდა გაამახვილოს, რომ მოსწავლეები საუბრობენ მხოლოდ გადაწყვეტილებებზე და სიღრმისეულად არ განიხილავენ დეტალებს, არ საუბრობენ გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებულ პრობლემებზე და იმაზე, თუ რამ განაპირობა მათ მიერ კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღება. გაკვეთილის პირველი ხუთი წუთის განმავლობაში, რაც შეიძლება მეტ მოსწავლეს უნდა მიეცეს საუბრის საშუალება. მასწავლებელმა შემდგომ უნდა განიხილოს მათ მიერ მოყვანილი მაგალითები; იგი ადგენს მოსწავლეების პასუხებში რა თანაფარდობაა ყოველდღიურ გადაწყვეტილებებსა (სენდვიჩის ყიდვა, საუზმეზე რაიმე ცხელი სასმელის მირთმევა) და ისეთ მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებებს შორის, როგორიცაა სამუშაოს არჩევა. მასწავლებელი აღნიშნავს, თუ რა ტენდეციები გამოიკვეთა მოსწავლეების არჩევანში.

მოსწავლეები ირჩევენ ციტატებს

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ ისინი მოისმენენ ციტატებს, რომელთა ავტორები სხვადასხვა ეპოქის და სხვადასხვა ქვეყნის წარმომადგენლები არიან. მოსწავლეების ამოცანა შემდეგში მდგომარეობს:

- მოსწავლეები ირჩევენ ციტატას, რომელსაც ეთანხმებიან ან არ ეთანხმებიან.

- მოსწავლეები, რომელთაც ერთი და იგივე ციტატა შეარჩიეს, ქმნიან მცირერიცხოვან ჯგუფს (არაუმეტეს ექვსი მოსწავლისგან შემდგარს) და ერთმანეთს უზიარებენ ამ ციტატის შერჩევის მიზეზებს. ჯგუფები ირჩევენ სპიკერს.

- ხუთი წუთის შემდეგ, ეწყობა პლენარული რაუნდი, სადაც ყოველი ჯგუფის სპიკერი მოკლე განცხადებას აკეთებს მისი ჯგუფის არჩევანთან დაკავშირებით, კითხულობს ციტატას და ასახელებს მოსწავლეების მიერ განხილულ მიზეზებს, თუ რატომ ეთანხმებიან ან არ ეთანხმებიან ისინი მოცემულ ციტატას. თუ ჯგუფის წევრებს განსხვავებული შეხედულებები აქვთ მოცემულ ციტატასთან დაკავშირებით, სპიკერი საკუთარ მოხსენებაში ამ განსხვავების შესახებაც საუბრობს.

მასწავლებელი მთელ კლასში მერხებზე ჩამოარიგებს ციტატებს, რომლებიც ცალ-ცალკე ფურცელზეა მოცემული, მოსწავლეები, რომელთაც გადაეცათ ციტატა, ხმამაღლა კითხულობენ მას მთელი კლასის გასაგონად. შემდეგ მოსწავლეები შეუდგებიან თავიანთი დავალების შესრულებას. მასწავლებელი თვალყურს ადევნებს მათ. თუ ჯგუფი მრავალრიცხოვანი გამოვიდა, მასწავლებელი მას მცირერიცხოვან ჯგუფებად ყოფს. წინასწარ უნდა იყოს მომზადებული ციტატების ასლები, საჭიროების შემთხვევაში მოსწავლეებისთვის გადასაცემად. მასწავლებელი ინიშნავს, რომელი ციტატები აირჩიეს მოსწავლეებმა და რომელი არ აირჩიეს. მასწავლებელი ვერ მოისმენს მოსწავლეების მიერ ციტატების განხილვას, ვინაიდან მოსწავლეები ჯგუფებში მუშაობენ და რამდენიმე მათგანი ერთდროულად ისაუბრებს, ასე რომ, კლასში იქნება ხმაური, სწორედ ისე, როგორც კლიენტებით სავსე კაფეში.

2. მოსწავლეები ასახელებენ საკუთარი არჩევანის მიზეზებს

სპიკერები აკეთებენ განცხადებებს

მასწავლებელი მოსწავლეებს აუწყებს, რომ მათი დავალების პირველი ეტაპი ამოიწურა და მოუწოდებს მათ მოაწყონ პლენარული სხდომის რაუნდი, რომელსაც მასწავლებელი გაუწევს თავმჯდომარეობას. მოსწავლეები თავთავიანთ ჯგუფებად უსხედან საკუთარ მერხებს, სპიკერები რიგრიგობით საუბრობენ. საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი ახსენებს სპიკერებს, ისაუბრონ იმ მიზეზებზე, თუ რატომ გააკეთა მათმა ჯგუფმა არჩევანი (შეარჩია ესა თუ ის ციტატა). მოსწავლეებს შეუძლიათ მოითხოვონ მეტი ინფორმაცია. მასწავლებელი თვალყურს ადევნებს, რომ დისკუსია არ გაიმართოს მანამ, სანამ ყველა სპიკერი არ დაასრულებს თავის გამოსვლას.

მასწავლებელი და მოსწავლეები ადგენენ მოსაზრებათა გრაფიკულ გამოსახულებას ჩანაწერის სახით

სანამ შემდეგი სპიკერი გამოვა სიტყვით, მასწავლებელი მსმენელებს სთხოვს შეაჯამონ წინა გამომსვლელის მიერ ჩამოყალიბებული მნიშვნელოვანი განცხადებები, მაგალითად „ჩვენ მიერ გაკეთებულ არჩევანთაგან უმეტესობას ვერ შევცვლით“, ან „როდესაც ვაკეთებთ არჩევანს, ჩვენ ვსარგებლობთ პიროვნების თავისუფლების უფლებით“. მასწავლებელი ან მოსწავლე ახარისხებს მსგავს განცხადებებს მარტივი გრაფიკული გამოსახულების სახით (მაგალითი იხ. ქვემოთ).

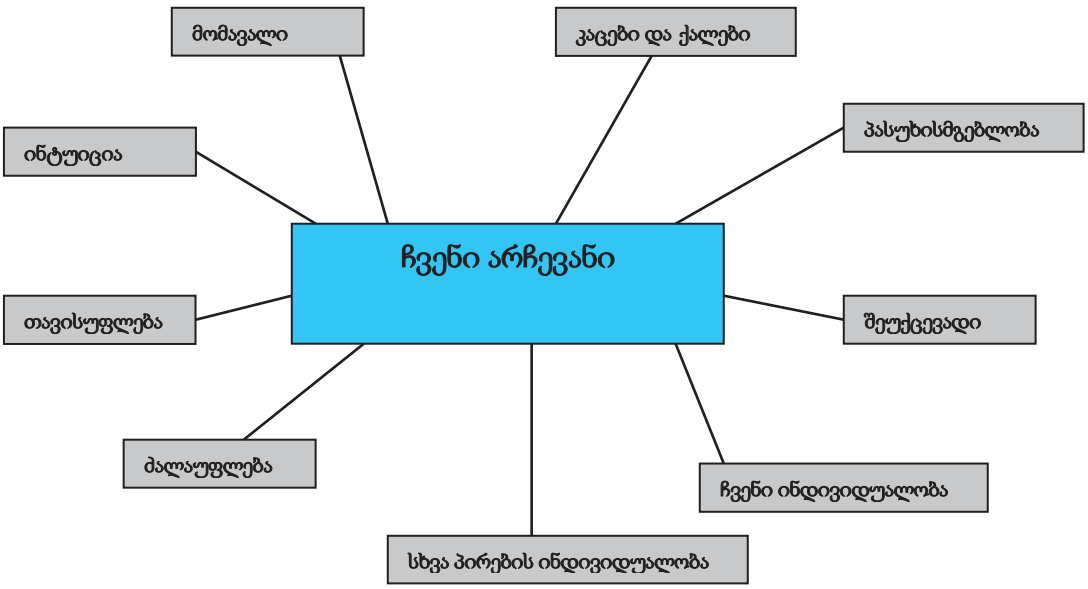

3. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და აანალიზებენ თავიანთ არჩევანს.

მოსწავლეები კითხულობენ მოსაზრებათა გრაფიკული გამოსახულების ჩანაწერს – მრავალი არჩევანის დოკუმენტი

მოსაზრებათა გრაფიკული გამოსახულების ჩანაწერი ამ გაკვეთილის დამასრულებელი ეტაპის წარმატებით წარმართვაში გვეხმარება.

მასწავლებელი სვამს ერთ საზროვნო კითხვას, რომელზეც მოსწავლეებს მრავალი განსხვავებული პასუხი შეიძლება ჰქონდეთ, ვინაიდან ისინი ექსპერტების როლში გამოდიან: სპიკერებმა დაასრულეს თავიანთი მოხსენებები იმის შესახებ, თუ რას ფიქრობენ მოსწავლეები სხვადასხვა ციტატებზე, რომლებიც არჩევანის გაკეთებას ეხება. ჯგუფები შედგა თავად მოსწავლეების არჩევანის მიხედვით –

აქედან გამომდინარე, რა დასკვნის გაკეთება შეგვიძლია მოსწავლეებზე, გრაფიკული გამოსახულებით თუ ვისარგებლებთ?

მოსწავლეებს სჭირდებათ დრო მოსაფიქრებლად. მათ ეს დრო უნდა მიეცეთ – რა შეიძლება იყოს იმაზე უკეთესი, ვიდრე მოსწავლეებით სავსე კლასი, რომლებიც ჩუმად ფიქრობენ და აზროვნებენ? ამიტომ ნუ ვიჩქარებთ ამ პროდუქტიული ეტაპის დასრულებას მაშინვე, როგორც კი პირველი მოსწავლე გამოთქვამს თავის მოსაზრებაზე საუბრის სურვილს. ამის შემდეგ, რამდენიმე მოსწავლეს სიტყვით გამოსვლის საშუალება უნდა მივცეთ. მოსწავლეები გამოთქვამენ მრავალ განსხვავებულ მოსაზრებას, და ეს განსხვავებული მოსაზრებები იქნება პროდუქტი იმ კონტექსტისა, რომელიც თავად მოსწავლეებმა შექმნეს თავიანთი არჩევანითა და როგორც დააფიქსირეს მოსაზრებათა გრაფიკული გამოსახულების შედგენისას.

დასკვნა: ძირითადი მოსაზრებები

მასწავლებლის ამოცანაა დაასრულოს გაკვეთილი ძირითად მოსაზრებათა შეჯამებით. ამ მოსაზრებების ჩამოყალიბება შესაძლებელია პირდაპირ ან რამდენიმე განცხადების სახით, რომელსაც ლაიტმოტივად გასდევს ეს ძირითადი მოსაზრება. მასწავლებელი წერს დაფაზე ან დაიტანს ფლიპჩარტზე რამდენიმე ძირითად სიტყვას, რომელიც დასკვნის შინაარსს ესადაგება:

1. ამ გაკვეთილზე მოსწავლეებმა *გააკეთეს არჩევანი, საუბრობდნენ* რა არჩევანზე.

2. მოსწავლეებმა გააკეთეს *სხვადასხვა* არჩევანი, სხვადასხვა მიზეზებისდა გამო (ქვემოთ მოყვანილია რამდენიმე მაგალითი):

   – პირადი გამოცდილება;

   – ღირებულებები;

   – სქესი;

   – ზრუნვა სხვებზე, პასუხისმგებლობა;

   – ადამიანის უფლებები;

   – ...

3. მოსწავლეთა არჩევანი მეტყველებს იმაზე, რომ ისინი განსხვავებული პიროვნებები არიან – მათ მიერ გაკეთებული არჩევანის მიხედვით შეგვიძლია ვიმსჯელოთ, თუ რას წარმოადგენენ ისინი – მათი ინდივიდუალობის შესახებ.

გაკვეთილი 2
წარსულის გადახედვა: რომელმა გადაწყვეტილებამ მომიყვანა აქამდე?
რომელმა არჩევანმა იქონია ძირითადი გავლენა ჩემს ცხოვრებაზე?

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	ავტობიოგრაფიული პერსპექტივა.
სწავლის მიზანი	ჩვენს მიერ გაკეთებულ არჩევანს, ისევე, როგორც სხვების მიერ გაკეთებულს ძლიერი გავლენა აქვს ჩვენს ცხოვრებაზე.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ფიქრობენ იმაზე თუ რომელმა არჩევანმა იქონია ძლიერი ზეგავლენა მათ ცხოვრებაზე.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.1. ფლიპჩარტები და სხვადასხვა ფერის მარკერები, ქაღალდის მოგრძო ფურცლები (A6) წებო ან წებოვანი ლენტი.
მეთოდი	დამოუკიდებელი სამუშაო. პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები ფიქრობენ იმაზე თუ რომელმა არჩევანმა იქონია ძლიერი ზეგავლენა მათ ცხოვრებაზე. 15 წთ.
	2. მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ აღმოჩენებს 10 წთ.
	3. მოსწავლეები განიხილავენ და ფიქრობენ თავიანთ აღმოჩენებზე 15 წთ.

ინფორმაცია

არჩევანი, გარკვეულწილად, აყალიბებს ჩვენს ინდივიდუალობას. ამ გაკვეთილზე მოსწავლეები თვალს გადაავლებენ თავიანთ განვლილ ცხოვრებას. შემდგომ გაკვეთილზე ცვლიან მხედველობის არეს და მომავალზე იწყებენ ფიქრს. მაგრამ არსი უცვლელი რჩება – როგორ ვქმნით ჩვენ ჩვენს საკუთარ ცხოვრებას და სხვების ცხოვრებასაც, ჩვენს მიერ არჩევანის გაკეთებით?

მოცემულ გაკვეთილზე, მოსწავლეები პირველ რიგში საკუთარ ბიოგრაფიას აყალიბებენ ზემოთმოყვანილ კითხვაზე პასუხის გაცემით. შემდეგ პლენარულ სხდომაზე, ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ დასკვნებს და ადარებენ ერთმანეთს.

გაკვეთილის აღწერა

მოსამზადებელი სამუშაო

გაკვეთილის დაწყებამდე, მასწავლებელს ფლიპჩარტზე ან დაფაზე გადააქვს დიაგრამა, რომელიც მოცემულია მასალა მოსწავლეებისთვის 1.1 –ში.

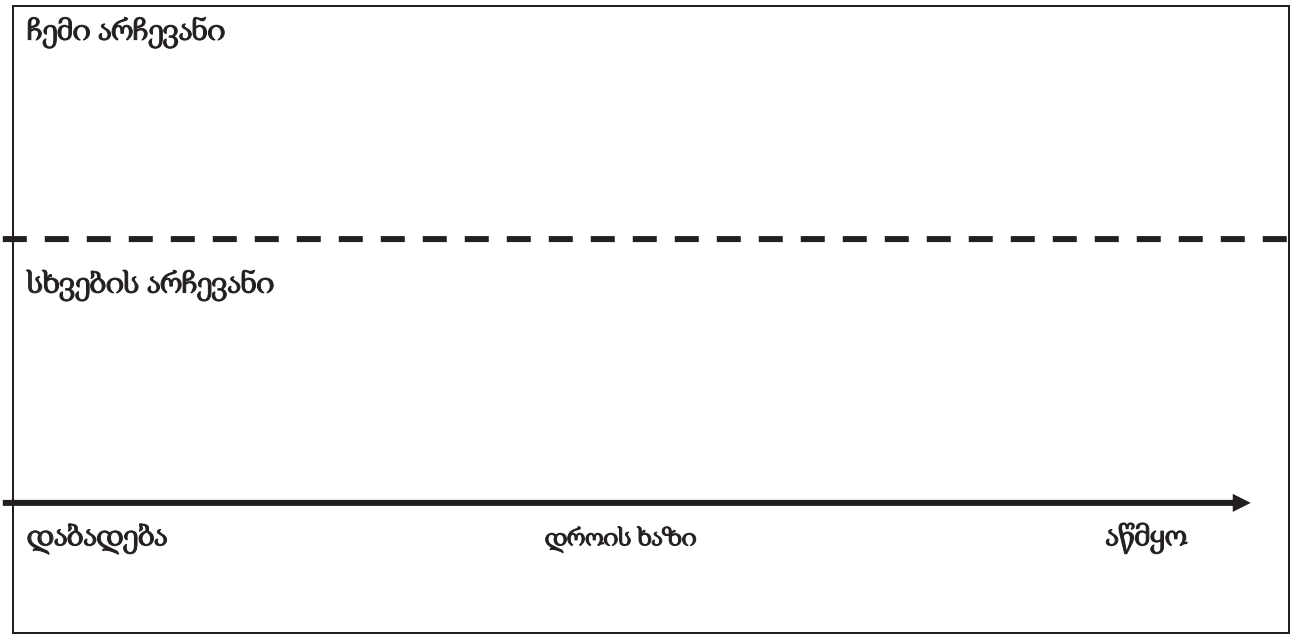

1. მოსწავლეები იკვლევენ მათ მიერ გაკეთებულმა რომელმა არჩევანმა იქონია გავლენა მათ ცხოვრებაზე

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს, თუ რაში მდგომარეობს მათი ამოცანა

მასწავლებელი მოსწავლეებს გაკვეთილის ძირითად ამოცანას აცნობს. თვალსაჩინოებისთვის მათ ფლიპჩარტზე გამოსახული დიდი ზომის დიაგრამა აქვთ. მასწავლებელი მათ წინა გაკვეთილზე გავლილ მასალას ახსენებს. მოსწავლეებმა გააკეთეს არჩევანი, და მხოლოდ ამ არჩევანის საფუძველზე, ჩვენ წარმოდგენა შეგვექმნა თითოეული მათგანის ინდივიდუალობაზე. მოცემული გაკვეთილი იგივე თემას სხვა ჭრილში განიხილავს: რა გავლენა იქონია ჩვენი ინდივიდუალობის ჩამოყალიბებაზე და ჩვენს ცხოვრებაზე გაკეთებულმა არჩევანმა? და ვინ გააკეთა ეს არჩევანი? ჩვენ თავად თუ სხვა ადამიანებმა?

ფლიპჩარტზე გამოსახულ დიაგრამაზე იგივეა გამოსახული, რაც მოსწავლეებისთვის დარიგებულ სამუშაო ფურცლებზე. ფურცლის ზედა ნახევარზე მოსწავლეები ჩანაწერებს აკეთებენ იმ რამდენიმე არჩევანის შესახებ, რომელიც მათ თავად გააკეთეს, ფურცლის ქვედა ნახევარში – სხვების მიერ გაკეთებულ რამდენიმე არჩევანზე. დროის ხაზი, რომელიც მარცხნიდან მარჯვნივ გასდევს ფურცელს ასახავს პერიოდს მათი დაბადებიდან დღევანდელ დღემდე, რაც მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, აღნიშნონ როდის მოხდა ამა თუ იმ არჩევანის გაკეთება, რომელმაც მათი პიროვნების ჩამოყალიბებაზე იმოქმედა.

მოსწავლეები ადგენენ თავიანთ ავტობიოგრაფიებს

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 1.1, რომელზეც მოსწავლეები დამოუკიდებლად მუშაობენ (10–15 წუთის განმავლობაში). ისინი თავიანთ გამოცდილებას განიხილავენ ავტობიოგრაფიის თვალსაზრისით. მოსწავლეები ექსპერტების როლში გამოდიან. თემა და ინფორმაცია, გამომდინარე მისი პირადული ხასიათიდან, ყოველი მოსწავლისთვის ძალიან

მნიშვნელოვანია და მათ უნდა გადაწყვიტონ რა გაუზიარონ სხვა მოსწავლეებს, გაკვეთილის შემდეგ ეტაპზე.

2. მოსწავლეთა გამოცდილებების შედარება

მოსწავლეები ეცნობიან ამოცანას

მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს შემდეგ დავალებას. მოსწავლეებმა ამ ეტაპზე ერთმანეთს უნდა გაუზიარონ თავიანთი აღმოჩენები. ყოველ მოსწავლეს ურიგდება A6 ფორმატის 2 ფურცელი და მარკერები (საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელია რამდენიმე მოსწავლემ ერთი მასალით ისარგებლოს). ყოველ ფურცელზე მოსწავლემ უნდა დაწეროს მხოლოდ ერთი არჩევანი, რადგან შემდეგ ამ ინფორმაციის დაკავშირება ხდება სხვა მოსწავლეების მიერ გაკეთებულ ჩანაწერებთან.

მასწავლებელს დროის ხაზზე დააქვს წლები, დაწყებული ყველაზე უფროსი მოსწავლის დაბადების წლით, და დამთავრებული მიმდინარე წლით.

მოსწავლეები თავიანთი ავტობიოგრაფიებიდან არჩევენ ერთ ან ორ ინფორმაციას, შემდეგ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით:

- რომელმა არჩევანმა იქონია განსაკუთრებით ძლიერი გავლენა ჩემი პიროვნების ჩამოყალიბებაზე?
- რომელი ინფორმაცია მსურს გავუზიარო სხვა მოსწავლეებს?

მოსწავლეებმა უნდა მიუთითონ, თუ ვინ გააკეთა არჩევანი (მე, „დედაჩემმა“ „მეგობარმა“ ...) და არჩევანის გაკეთების თარიღი, მაგრამ საკუთარი ვინაობის მითითება არ არის აუცილებელი.

მოსწავლეები ახორციელებენ მნიშვნელოვან არჩევანთა ზოგად კვლევას

მოსწავლეები ფურცელზე დაწერილ ინფორმაციას მერხებზე აწყობენ, ნაწერით ქვემოთ. ოთხი მოსწავლისგან შემდგარი ჯგუფი კრებს ამ ფურცლებს და მიაქვს ფლიპჩარტთან.

მოსწავლეები განლაგდებიან ფლიპჩარტის წინ ნახევარწრის ფორმით – საჭიროების შემთხვევაში, ორ რიგად. ჯგუფის ერთ–ერთი წევრი კლასს აცნობს შეგროვილ მასალას, კითხულობს რა ყველა ფურცელზე დატანილ ინფორმაციას. ჯგუფის მეორე წევრი განსაზღვრავს ფლიპჩარტზე ფურცლის ადგილს. ერთი და იგივე ინფორმაციის არსებობის შემთხვევაში, ფლიპჩარტზე მაგრდება ერთი; ხდება განმეორებადი ინფორმაციების დათვლა და მონაცემის ჩაწერა, ხოლო ფლიპჩარტზე მიმაგრებული ტექსტი ჯდება ჩარჩოში, რაც მიუთითებს, რომ ეს არჩევანი იყო ხშირი და ამის გამო მნიშვნელოვანი. ჯგუფი თანამშრომლობს მთელ კლასთან და ისინი ერთად ქმნიან და განიხილავენ მათ მიერ მიწოდებული ინფორმაციების საფუძველზე შექმნილ ერთიან დიაგრამას.

3. მოსწავლეები მსჯელობენ და ფიქრობენ საკუთარ აღმოჩენებზე

მოსწავლეები ეძებენ განმეორებადი ინფორმაციის ნიმუშებს და მნიშვნელოვან ელემენტებს

მასალა ყველასთვის ახალია და აქედან გამომდინარე რთულია შინაარსის წინასწარ განსაზღვრა. ძალიან ხშირად მოსწავლეებს არ სჭირდებათ მითითება, ისინი საკუთარი კომენტარების გაკეთებას დაუყოვნებლივ იწყებენ.

საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ შემდეგ ეტაპზე მოსწავლეებმა უნდა განსაზღვრონ, რომელია ყველაზე შთამბეჭდავი ინფორმაცია და დეტალი.

შეიძლება გამოიკვეთოს რამდენიმე მნიშვნელოვანი ნიმუში:

სიყმაწვილე – მეტი დამოუკიდებლობა: ადრეულ ბავშვობაში არჩევანს, რომელიც ჩვენს პიროვნებას ეხება, აკეთებენ სხვები (მშობლები, ოჯახი, მასწავლებლები, ექიმები). როდესაც მოზრდილ ასაკში შევაბიჯებთ, ჩვენ თვითონ ვაკეთებთ მეტ არჩევანს. აქედან გამომდინარე, ფლიპჩარტზე ამ მონაკვეთში ყველაზე მეტი ინფორმაციის კონცენტრაციაა მოსალოდნელი – რომელიც ზევით მიმართული ისრის მაჩვენებლით მეტ ავტონომიასა და პირადულ პასუხისმგებლობებზე მიუთითებს, რაც მატულობს ასაკის მომატების პარალელურად. მოსწავლეს შეუძლია ისარი დაიტანოს დიაგრამაზე (იხ. ქვემოთ მოცემული დიაგრამა).

„მე ჩემს არსებობას ჩემს მშობლებს უნდა ვუმადლოდე“: ასე იწყება ყველა ჩვენგანის ბიოგრაფია და ეს არის ის, რაც ჩვენ ყველას საერთო გვაქვს. იგი იმდენად ელემენტარულია, რამდენადაც თავისთავად იგულისხმება. ჩვენი ფესვები ჩვენი ოჯახებიდან მოდის.

მრავალფეროვნება და პლურალიზმი: შესაძლოა ვერ მოხერხდეს ნიმუშის მოძებნა. ეს პლურალიზმის ფენომენზე მიუთითებს – ჩვენ ერთმანეთისაგან განვსხვავდებით, ისევე როგორც ჩვენი ცხოვრების გზები, და ჩვენი არჩევანი განაპირობებს ჩვენს ინდივიდუალურ პიროვნებებად ჩამოყალიბებას.

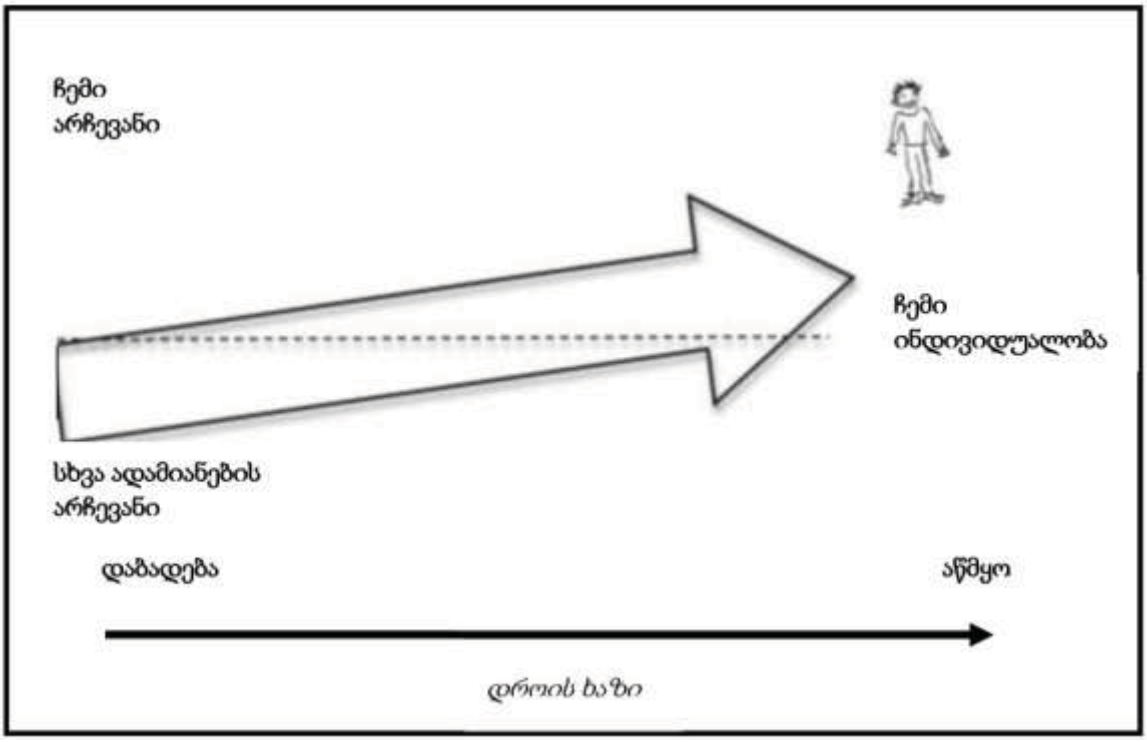

ასაკის მატებასთან ერთად იზრდება ჩვენი ავტონომია – თავად გავაკეთოთ არჩევანი.

გაკვეთილი 3
მომავლის განჭვრეტა: სამი არჩევანი, რომელიც განსაზღვრავს ჩვენს მომავალ ცხოვრებას
თავისუფლება გულისხმობს შესაძლებლობას გავაკეთოთ ან არ გავაკეთოთ არჩევანი

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	არჩევანის გაკეთება, პრიორიტეტების დასახვა.
სწავლის მიზანი	ადამიანის უფლებები გვაძლევს არჩევანის საშუალებას, თუ როგორ წარვმართოთ ჩვენი ცხოვრება – ჩვენ ვწყვეტთ გავაკეთოთ თუ არა არჩევანი.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ფიქრობენ იმ რამდენიმე მნიშვნელოვან არჩევანზე რომელიც მათ მომავალს განაპირობებს.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2. ფლიპჩარტები მარკერები.
მეთოდი	დამოუკიდებელი სამუშაო მასწავლებლის მიერ დარიგებულ მასალაზე.. პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეებისათვის თემისა და დავალების გაცნობა. 10 წთ.
	2. მოსწავლეები ფიქრობენ მომავალში გასაკეთებელ რამდენიმე მნიშვნელოვან არჩევანზე. 10 წთ.
	3. პრეზენტაცია და გააზრება. 20 წთ.

ინფორმაცია

„ვინ იქნება ჩემი პარტნიორი?“ – „გვინდა გვყავდეს შვილები?“ – „რომელ სამუშაოს ავირჩევ?“

მოცემულ გაკვეთილზე, მოსწავლეები განიხილავენ ამ სამ არჩევანს. ამგვარად მათ ხედვა წარსულიდან მომავალზე გადააქვთ. წინა გაკვეთილზე, მათ განიხილეს წარსული, იმსჯელეს რა, თუ რომელმა და ვის მიერ გაკეთებულმა არჩევანმა მოახდინა მათ ცხოვრებაზე და მათი პიროვნებების ჩამოყალიბებაზე მნიშვნელოვანი გავლენა, მათ ბავშვობაში და შემდგომ წლებში. მოცემულ გაკვეთილზე ისინი თავიანთ მომავალს გადახედავენ. ისინი მნიშვნელოვანი არჩევანის გაკეთებაზე დაფიქრდებიან –მომავალი პარტნიორის, ოჯახის და პროფესიის არჩევანზე – რასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მათი ინდივიდუალობის ჩამოყალიბებაზე.

მოსწავლეები გათვითცნობიერდებიან გენდერულ საკითხში: ქალის როლი, ტრადიციულად, იყო პარტნიორის არჩევა და ოჯახი – პროფესიის გარეშე, მაშინ როცა კაცის ძირითად როლს წარმოადგენდა საარსებო საშუალებების მოპოვება (პროფესია) და პარტნიორის არჩევა, ხოლო ოჯახზე ნაკლები პასუხისმგებლობა. დღევანდელ დღეს, ქალები ადრეული ასაკიდან ინტენსიურად სარგებლობენ განათლების უფლებით, რომლის მიზანიც პროფესიის არჩევაა. ამგვარად, მაშინ როცა ქალები ცდილობენ გამონახონ გზა, რათა ეს სამივე ფუნქცია შეათავსონ – პროფესია, პარტნიორი და ოჯახი – მამაკაცების უმეტესობა, მაგრამ არა ყველა, კვლავ აგრძელებს თავისი ტრადიციული როლის თამაშს.

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეები ეცნობიან გაკვეთილის თემას და ამოცანას

მასწავლებლის გამოწვევა მოსწავლეებს (ინდუქციური მიდგომა)

მასწავლებელი გაკვეთილს იწყებს ისეთი კითხვის დასმით, რომელზეც პასუხი ყველა მოსწავლეს აქვს, და ეს კითხვა შემდეგში მდგომარეობს: რატომ ესწრებიან ისინი გაკვეთილებს ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალ კლასებში?

მოსწავლეების, როგორც გოგონების ასევე ბიჭების, პასუხი იქნება ის, რომ მათ სურთ აირჩიონ პროფესია, ჰქონდეთ შესაძლებლობა მიიღონ უმაღლესი განათლება, სწავლა განაგრძონ უნივერსიტეტებში.

მასწავლებელი რამდენიმე მოსწავლეს აძლევს სიტყვით გამოსვლის შესაძლებლობას, რათა გამოიკვეთოს ნათელი სურათი. შემდეგ იგი აჯამებს მოსწავლეების პასუხებს დიაგრამის გამოყენებით, რომელიც მოსწავლეებისათვის განკუთვნილ მასალაშია მოცემული (მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2). მას დიაგრამა გადააქვს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე და აღნიშნავს მასზე პირველ არჩევანს – პროფესია.

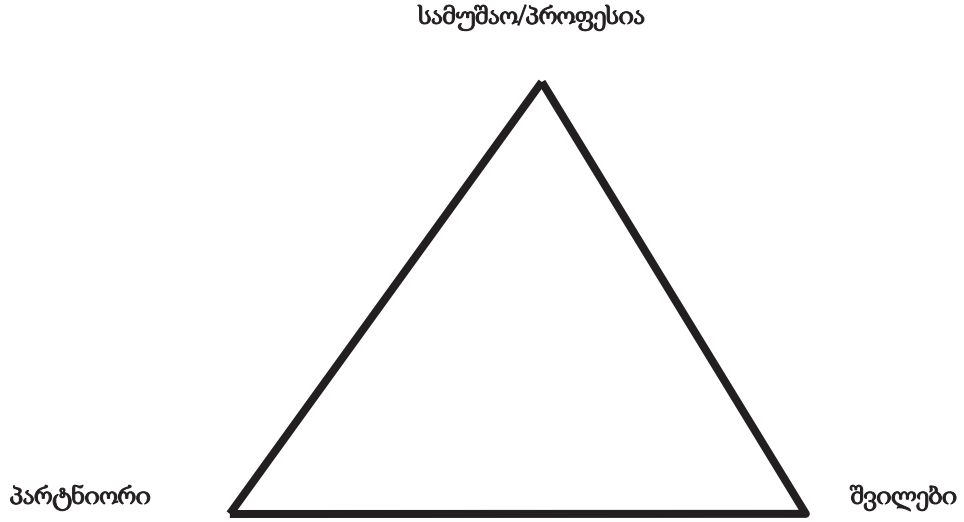

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ ეს არის ის არჩევანი, რომელსაც მოსწავლეებმა პრიორიტეტი მიანიჭეს თავიანთი პასუხებით, რაც იმაზე მეტყველებს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ეს არჩევანი მათი ინდივიდუალობისათვის. ამგვარად, ისინი სარგებლობენ ადამიანის უფლებებით – ზოგადად არჩევანის უფლებით, და კონკრეტულად პროფესიის არჩევანის თავისუფლებით. მოსწავლეებმა, შესაძლოა, მართებულად აღნიშნონ, რომ ეს თავისუფლება მეტნაკლებად შეზღუდულია, რადგან, მაგალითად, არსებობს გარკვეული სამსახურები, რომელზეც ყველას ხელი არ მიუწვდება, არსებობს უმუშევრობა ან ძლიერი კონკურენცია. ეს თემა არ უნდა განიხილებოდეს ამ ეტაპზე, მას შემდეგ გაკვეთილებში იხილავთ.

მასწავლებელს მოსწავლეთა ყურადღება გადააქვს სხვა მნიშვნელოვან არჩევანზე: მინდა მყავდეს ცხოვრების მეგზური (პარტნიორი)? და თუ მინდა, ვინ იქნება ჩემი პარტნიორი? (შესაძლოა, ეს არჩევანი უკვე გაკეთებული მაქვს) და მსურს მე ან გვსურს ჩვენ გვყავდეს შვილები? მასწავლებელი დიაგრამაზე ამატებს ტერმინებს „პარტნიორი“ და „შვილები“, ამგვარად, დიაგრამა მასალა სტუდენტებისთვის ანალოგიური ხდება.

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ამ კითხვაზე პასუხი ერთმნიშვნელოვანი უნდა იყოს, დადებითი ან უარყოფითი. მათ შეუძლიათ გააერთიანონ სამივე არჩევანი, ან გააერთიანონ მხოლოდ ორი და უარი თქვან მესამეზე. ყოველი ჩვენთაგანი განსხვავებული ცხოვრებით ცხოვრობს, რაც დამოკიდებულია იმ არჩევანზე, რომელსაც ვაკეთებთ, ან არ ვაკეთებთ. ჩვენ ვსარგებლობთ ჩვენთვის მონიჭებული ადამიანის უფლებებით, მაგრამ, ამავდროულად, ჩვენ პასუხისმგებლობას ვიღებთ საკუთარ ცხოვრებაზე, ისევე როგორც, სხვა ადამიანების (პარტნიორი, შვილები) ცხოვრებაზე.

მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს დავალებას

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2–ს. იგი მოსწავლეებს აცნობს ადამიანის უფლებებს, რომელიც მათ სამუშაოს არჩევის, პარტნიორთან ცხოვრების და შვილების ყოლის ძირითადი არჩევანის შესაძლებლობას აძლევს (მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2, ნაწილი 1). მოსწავლეების ამოცანას წარმოადგენს თავიანთ არჩევანზე დაფიქრება და მიღებული გადაწყვეტილების მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2, ნაწილი 2–ში მოცემულ მატრიცაზე დატანა.

მოსწავლეების მხრიდან სურვილის გამოთქმის შემთხვევაში, მათ შეუძლიათ საკუთარი არჩევანი თავიანთი მშობლების მიერ გაკეთებულ არჩევანს შეადარონ. ეს დამატებითი ინფორმაცია კლასში განხილვას არ ექვემდებარება. ინფორმაცია მათ მიერ გაკეთებული არჩევანის შესახებ ანონიმური რჩება.

2. მოსწავლეები ფიქრობენ მათ მიერ გაკეთებულ ძირითად არჩევანზე

მოსწავლეები მუშაობენ დამოუკიდებლად, ერთმანეთისთვის მოსაზრებების გაზიარების გარეშე. მასწავლებელი არ ამოწმებს მოსწავლეების მიერ შესრულებულ სამუშაოს, რომელსაც ისინი მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე ასრულებენ, ვინაიდან მოქმედების თავისუფლება და გულახდილობა აუცილებელია, როდესაც საქმე ეხება ასეთ დელიკატურ საკითხს.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ამზადებს შემდეგი ეტაპისთვის. იგი ფლიპჩარტს ამაგრებს დაფაზე ან კედელზე. უკეთესია, მოსწავლეები მხედველობის არეს მოშორებული იყვნენ ფლიპჩარტზე მუშაობის დროს. ფლიპჩარტზე მოსწავლეებს გადააქვთ მათ მიერ მასალა მოსწავლეებისთვის 1.2–ში მოცემული მატრიცის მოდიფიცირებული ვარიანტი.

ვინაიდან მოსწავლეებისთვის უკვე ცნობილია მატრიცის შინაარსი, ტექსტი შესაძლოა შემოკლებული იქნეს შემდეგნაირად:

სამუშაო – **პ**არტნიორი – **შ**ვილები

ვაკეთებთ მომავლის არჩევანს		გოგოები	ბიჭები
სამივე	პ + შ + ს		
სამიდან ორი	პ + შ		
	პ + ს		
	შ + ს		
სამიდან ერთი	პ		
	შ		
	ს		

მასწავლებელი ფლიპჩარტთან ტოვებს მარკერს მოსწავლეებისთვის.

3. პრეზენტაცია და ფიქრი

მოსწავლეები თავიანთი არჩევანის პრეზენტაციას ახდენენ

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, როგორ დაიტანონ ფლიპჩარტზე თავიანთი არჩევანი დისკრეტულად. ისინი რიგრიგობით უნდა გამოცხადნენ ფლიპჩარტთან და აღნიშნონ თავიანთი არჩევანი, მარტივი სიმბოლოს „1“-ის გამოყენებით.

გოგოებს და ბიჭებს ცალ-ცალკე, მათთვის განკუთვნილ სვეტებში შეაქვთ თავიანთი პასუხები.

მოსწავლეები რიგრიგობით მიდიან ფლიპჩარტთან და აღნიშნავენ თავიანთ არჩევანს. როდესაც ყველა მოსწავლე შეასრულებს ამ სამუშაოს, ორი მოსწავლე ითვლის და აჯამებს თითოეულ გრაფაში დაგროვილი პასუხების რაოდენობას.

მოსწავლეები აკეთებენ კომენტარს და განიხილავენ შედეგებს

შედეგის წინასწარ განსაზღვრა შეუძლებელია. საინტერესოა, რამდენი მოსწავლე, როგორც გოგო, ასევე ბიჭი, აპირებს სამივე არჩევანის პრიორიტეტად დასახვას და რამდენი აჩერებს საკუთარ არჩევანს სამიდან ორზე, და კონკრეტულად რომელ ორზე.

„პარტნიორი + სამუშაო“: მამრობითი სქესის წარმომადგენელთა ტრადიციული არჩევანი „მარჩენალი + დიასახლისი“. მოსწავლეებმა უნდა გაითვალისწინონ, თუ რა შედეგი იქნება, იმ შემთხვევაში, თუ მათი პარტნიორიც იგივე არჩევანს გააკეთებს – ამ შემთხვევაში გვაქვს „ორმაგი შემოსავალი, შვილების გარეშე“ მოდელი.

„სამუშაო + შვილები“: იშვიათი არჩევანია, ვინაიდან ეს ნიშნავს მარტოხელა მშობელს. მაგრამ მოსწავლეებისთვის ცნობილი იქნება, რომ ოჯახების მნიშვნელოვანი რაოდენობა სწორედ ამ მოდელს ესადაგება, მაგრამ ეს არ არის პიროვნების მიერ გაკეთებული არჩევანი, არამედ განქორწინების, ან ერთ–ერთი პარტნიორის გარდაცვალების შედეგია.

„პარტნიორი + შვილები“: მდედრობითი სქესის წარმომადგენელთა მიერ გაკეთებული ტრადიციული არჩევანი, იმ შემთხვევაში, თუ ეს მთელი ცხოვრების მანძილზე გრძელდება. ახალგაზრდა დედების უმეტესობა და ახალგაზრდა მამების შედარებით მცირე რაოდენობა, აკეთებს ამ არჩევანს გარკვეული დროის განმავლობაში, სანამ შვილები მცირე ასაკის არიან. ისინი სამუშაოს უბრუნდებიან, როგორც კი ამის საშუალება ეძლევათ.

„სამუშაო + პარტნიორი + შვილები“: მოსწავლეები აღმოაჩენენ, რომ ეს უკანასკნელი არჩევანი გამოწვევაა. არის განსხვავება სხვადასხვა სქესის წარმომადგენელთა მიერ გაკეთებულ არჩევანში? სავარაუდოდ გოგოების უმეტესობა ამ უკანასკნელ არჩევანზე შეჩერდება. ამ შემთხვევაში, რა არის ამის მიზეზი? მასწავლებელმა არ არის აუცილებელი მოსწავლეებს მათ მიერ გაკეთებული არჩევანის მიზეზების დასახელება მოსთხოვოს, თუ მათ თავად არ გამოთქვეს ამის სურვილი. თუმცა, მასწავლებელს შეუძლია აღნიშნოს, თუ როგორ შეიძლება ინდივიდუალურმა არჩევანმა გავლენა იქონიოს მთელ საზოგადოებაზე: თუ უმრავლესობა ირჩევს არ იყოლიოს შვილები, შობადობა მცირდება. არ უნდა შეიქმნას მორალური ზეწოლა, მაგრამ მოსწავლეებმა უნდა გააცნობიერონ ის სამომავლო შედეგები, რასაც მათი არჩევანი აუცილებლად განაპირობებს (იხ. ქვემოთ მოყვანილი დამატებითი მასალა).

ყოველივე ზემოთ თქმულის გათვალისწინებით, მასწავლებელი ელოდება შედეგებს და ამის შემდეგ რეაგირებს – საჭიროების შემთხვევაში იმპროვიზაციის გამოყენებით. როგორც აღვნიშნეთ, მასწავლებელს ამოცანის შესრულებაში ეხმარება წინასწარი განსჯა, ისევე როგორც გაკვეთილის შეფასება მისი დასრულების შემდგომ, რაც ხელს უწყობს იმპროვიზირების უნარის განვითარებას და იმპროვიზირების დროს თავდაჯერებულობის გამომუშავებას.

დამატებითი მასალა

შობადობის შემცირების, მოსახლეობის საშუალო ასაკის მატების და მოსახლეობის შემცირების პრობლემა საკმაოდ მწვავედ დგას მსოფლიო მასშტაბით, ძალიან ბევრ, მაღალგანვითარებულ ინდუსტრიულ ქვეყანაში, მათ შორის ჩინეთში, გერმანიასა და იტალიაში. ყოველივე ამან შეიძლება სერიოზული პრობლემა შეუქმნას ქვეყნის ეკონომიკასა და მოხუცებულობის საპენსიო სისტემას. მოსწავლეებს შეუძლიათ ისარგებლონ სტატისტიკური მონაცემებით და ამ კუთხით შეაფასონ სიტუაცია საკუთარ ქვეყანაში. ასევე, მათ ასევე შეუძლიათ განიხილონ პრობლემა და იმსჯელონ პრობლემის გადაჭრის გზებზე.

გაკვეთილი 4
რომელი სამსახური შემეფერება ?
რა კრიტერიუმებით ვირჩევ სამსახურს

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	გადაწყვეტილების კრიტერიუმთა იდენტიფიცირება, დაბალანსება და პრიორიტეტულის გამორჩევა.
სწავლის მიზანი	ძირითადი კრიტერიუმი სამუშაოს არჩევისას არის: „რომელი სამუშაო შეესაბამება ჩემს ინტერესებს და უნარებს.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები თანხმდებიან ან უარს ამბობენ შემოთავაზებულ სამუშაოზე და ასახელებენ საკუთარი გადაწყვეტილების მიზეზებს.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 1.3. მასალა მასწავლებლებისთვის 1.2 (გამოჭერით მოსწავლეების რაოდენობაზე დაახლოვებით 10–ით მეტი ფურცელზე გამოსახული მართკუთხედი სამუშაოს წარწერით)
მეთოდი	დამოუკიდებელი სამუშაო მასწავლებლის მიერ დარიგებულ მასალაზე.. პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები თანხმდებიან ან უარს ამბობენ შემოთავაზებულ სამუშაოზე 20 წთ.
	2. მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ სამუშაოს არჩევის თავიანთ კრიტერიუმებს 20 წთ.

ინფორმაცია

1.3 გაკვეთილის მსვლელობისას, მოსწავლეებმა განიხილეს სამი ძირითადი საკითხი, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას იქონიებს მათ მომავალ ცხოვრებაზე – ესენია: არჩევანი სამუშაოს, პარტნიორის და ოჯახის (მშობლობის) შესახებ. მოცემულ გაკვეთილზე მოსწავლეები უფრო ძირფესვიანად იკვლევენ იმ კრიტერიუმებს, რომელიც უკავშირდება ამ არჩევანთაგან ერთ–ერთს – სამუშაოს არჩევას.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ორ კრიტერიუმს: რომელი სამუშაო მაინტერესებს? რა სამუშაოს შესრულება შემიძლია?

ეს კითხვები რამდენადაც რელევანტურია, იმდენად რთულია მათზე პასუხის გაცემა, განსაკუთრებით მეორე კითხვაზე. აუცილებელია ვფლობდეთ კონკრეტულ ინფორმაციას; სპეციალისტის გამოცდილებაზე დაკვირვებით სამუშაოს შესწავლის შემოთავაზებული პროექტი მოსწავლეებს ამ სირთულის დაძლევაში დაეხმარება.

გაკვეთილის აღწერა

1. **მოსწავლეები თანხმდებიან ან უარს ამბობენ შემოთავაზებულ სამუშაოზე**

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის თემას

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის თემას, ამახვილებს რა მათ ყურადღებას ფლიპჩარტზე, რომელზეც გამოსახულია სამკუთხედის ფორმის დიაგრამა სამი ძირითადი არჩევანით. წინა გაკვეთილზე მოსწავლეებმა განიხილეს ის სირთულეები, რომელიც უკავშირდება სამი ძირითადი არჩევანის გაკეთებას, სამუშაოს, პარტნიორისა და შვილების შესახებ.

მოცემულ გაკვეთილზე, მოსწავლეები კონცენტრირებას ახდენენ ამ სამი არჩევანიდან ერთ-ერთზე – მათ მომავალ სამუშაოზე.

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ დასაწყისისთვის მათ უნდა წარმოიდგინონ, რომ აქვთ შემოთავაზება სამუშაოს თაობაზე. მასწავლებელი მათ ამ შემოთავაზებას ბარათზე დაწერილს აწვდის. მათ შეუძლიათ დათანხმდნენ შემოთავაზებულ სამუშაოს ან უარი თქვან მასზე.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს მეთოდს – შრომის ბაზრის მარტივი სიმულაცია

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 1.3 და სთხოვს მათ, შეავსონ პირველი ხაზი: აქვთ მათ უკვე შერჩეული მათთვის სასურველი სამუშაო? უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში, მოსწავლეებს მოუწევთ მოიცადონ შემდეგ საფეხურზე გადასვლამდე.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს წესებს. როდესაც მოსწავლეები მიიღებენ ბარათზე დაწერილ შემოთავაზებას სამუშაოს თაობაზე, ისინი იღებენ გადაწყვეტილებას, დათანხმდნენ ამ შემოთავაზებას თუ უარი თქვან მასზე. თავიანთი გადაწყვეტილების მიზეზები მათ გადააქვთ მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე.

ამის შემდეგ მათ შეუძლიათ დაიწყონ სხვა სამუშაოს ძიება. მოსწავლეებს შეუძლიათ გაცვალონ ბარათები, ან მათი ბარათი მასწავლებლის მაგიდაზე განლაგებული ბარათებიდან ერთ–ერთით შეცვალონ. ისინი ჩანაწერს აკეთებენ ყველა შემოთავაზებულ სამუშაოზე, დათანხმების ან არდათანხმების მიზეზების მითითებით.

თუ ისინი აღმოაჩენენ სამუშაოს რომლის შესრულებასაც ისურვებდნენ, ბარათს იტოვებენ. ბარათის დაბრუნებისა და მისი ახალი ბარათით შეცვლაზე უარის შემთხვევაში ისინი უმუშევრებად მოიაზრებიან.

შრომის ბაზრის სიმულაციის დაწყებამდე, მოსწავლეებს ნათელი წარმოდგენა უნდა ჰქონდეთ არსებულ წესებსა და მათ ფუნქციებზე.

მასწავლებელი ყველა მოსწავლეს ურიგებს ბარათს. ბევრი მათგანი, ბარათის მიღებისთანავე, სავარაუდოდ, პროტესტს გამოთქვამს და ეცდება რაც შეიძლება სწრაფად მოიშოროს თავიდან შემოთავაზება ამა თუ იმ კონკრეტული სამუშაოს თაობაზე. საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი ახსენებს მათ საკუთარ დავალებას, მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე დაწერონ ის მიზეზები, რის გამოც უარს ამბობენ შემოთავაზებულ სამუშაოზე.

მოსწავლეები მონაწილეობენ შრომის ბაზრის სიმულაციაში – ვეძებთ სამუშაოს

მას შემდეგ რაც მოსწავლეებს ურიგდებათ ბარათები, სამუშაოს შემოთავაზებით, მასწავლებელი მათ მითითებებს აღარ აძლევს, აკვირდება, თუ რამდენი მოსწავლე თანხმდება შემოთავაზებას სამუშაოს თაობაზე და ახსენებს მოსწავლეებს გააკეთონ მოკლე ჩანაწერები

2. მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ სამუშაოს არჩევის საკუთარ კრიტერიუმებს

მოსწავლეები განსაზღვრავენ ძირითად კრიტერიუმებს, რომლითაც მათ ისარგებლეს სამუშაოს არჩევისას

მოსწავლეები სხდებიან წრიულად ან ერთმანეთის პირისპირ, რათა მათ შორის შედგეს კომუნიკაცია.

მასწავლებელი მოსწავლეებს თხოვს ხელის აწევით დაადასტურონ ვინ დათანხმდა შემოთავაზებულ სამუშაოს და ვინ არა.

შემდეგ საფეხურზე მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს შექმნან ოთხიდან ექვს კაცამდე შემადგენლობის ჯგუფები და ერთმანეთს გაუზიარონ თავიანთი კრიტერიუმები. მათ ამოცანას წარმოადგენს შექმნან ჩამონათვალი იმ კრიტერიუმებისა, რომელსაც ჯგუფის ყველა წევრი იზიარებს.

ხუთი წუთის შემდეგ, თითოეული ჯგუფის სპიკერი გამოდის სიტყვით და აყალიბებს ჯგუფის მიერ მიღებულ კრიტერიუმებს, ხოლო ჯგუფის მეორე წევრს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე გადააქვს ეს შედეგები. კრიტერიუმები, რომლებიც მეორდება ჯგუფიდან ჯგუფში აღინიშნება, რათა ხაზი გაესვას მათ მნიშვნელობას. შედეგები შეიძლება შემდეგნაირად გამოიყურებოდეს:

რომელი სამუშაოა ჩემთვის შესაფერისი? სამუშაოს არჩევის კრიტერიუმები
პირადი ინტერესი
კვალიფიკაცია – სამუშაოს მოთხოვნები
კარგი შემოსავალი
სამუშაო საათები
მოქნილი სამუშაო საათები
გარანტირებული სამუშაო

მოსწავლეები განსაზღვრავენ სამუშაოს არჩევის ძირითად კრიტერიუმებს

თუ მოსწავლეთა ჯგუფების მიერ მოწოდებული სამუშაოს არჩევის ესა თუ ის კრიტერიუმი მეორდება, მოსწავლეები მსჯელობენ იმის თაობაზე, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ეს კრიტერიუმები. ისინი საკუთარ მოსაზრებებს ერთმანეთს უზიარებენ და ასახელებენ მიზეზებს.

მეორე მხრივ, მოსწავლეებს აქვთ იმის თავისუფლება, საკუთარი, განსხვავებული მოსაზრება გააჩნდეთ და, აქედან გამომდინარე, არ არის აუცილებელი იყოს აბსოლუტური ერთსულოვნება. მაგალითად, მაღალი შემოსავალი, შეიძლება, ყველაზე მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი იყოს ერთი მოსწავლისთვის, მაშინ, როცა მეორე – უპირატესობას ანიჭებდეს კვირის ბოლოს თავისუფალ დროსა და მოქნილ სამუშაო საათებს. თუმცა, არსებობს ერთი საკითხი, რაშიც მასწავლებელმა მოსწავლეები უნდა გაათვითცნობიეროს.

არავის არ სურს აღმოჩნდეს უმუშევარი, აქედან გამომდინარე, ნათელია, რომ გარანტირებული სამუშაო ხშირად არის უპირველესი პრიორიტეტი. თუმცა, ბიზნესის მომავლის წინასწარ განჭვრეტა რთულია და მოსწავლეები ნებისმიერ სფეროში წააწყდებიან კონკურენციასა და კონკურენტულ გარემოს. მოსწავლეებს შერჩეული უნდა ჰქონდეთ სამუშაო, ან სულ მცირე სამუშაოს კატეგორია („სამართლის სფერო“ – „მედიცინა“) მაინც, როდესაც სკოლას ამთავრებენ, და სათანადო განათლებისა და წვრთნის მიღების შემდეგ ამ სამუშაოს ძებნას უნდა მიჰყონ ხელი. დანამდვილებით ვერავინ განსაზღვრავს, ოთხ ან ხუთ წელიწადში როგორი იქნება მათი სამუშაო პერსპექტივა.

აქედან გამომდინარე მოსწავლეებმა ყურადღება უნდა გაამახვილონ ორ კრიტერიუმზე:

1. რა მაინტერესებს და რისი კეთება მომანიჭებს სიამოვნებას?

2. რისი კეთება შემიძლია კარგად? რა წარმოადგენს ჩემს ძლიერ მხარეს? კონკურენციის პირობებში, რითი შემიძლია თავის წარმოჩენა?

მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს დროს ამ კითხვებზე პასუხის მოსაფიქრებლად და ელოდება მათგან პასუხს.

მოსწავლეები კრიტერიუმების გამოყენების პრობლემაზე მსჯელობენ

ფიქრობენ რა იმაზე, თუ ეს ორი ძირითადი კრიტერიუმი როგორ მოარგონ სამუშაოს არჩევის პროცესს, მოსწავლეები, სავარაუდოდ დარწმუნდებიან, თუ რა სირთულეებთან არის ეს ყველაფერი დაკავშირებული. მოსწავლეებს უფრო უადვილდებათ ზემოთ მოცემული კითხვებიდან მეორეზე პასუხის გაცემა. თავიანთი მშობლების, მეგობრების და აგრეთვე მასწავლებლის დახმარებით, მათ შეუძლიათ გაარკვიონ საკუთარი კომპეტენციის პროფილი.

პირველი კითხვა უფრო მეტად პრობლემატურია, ვინაიდან, მოსწავლეებს სჭირდებათ ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რა მოთხოვნებს უყენებს მათ და რა პერსპექტივებს უკავშირდება ესა თუ ის სამუშაო. ეს ის საკითხებია, რომლებიც სცდება სკოლის კომპეტენციის ფარგლებს და სადაც მასწავლებელი ექსპერტის ფუნქციას ვერ შეასრულებს, აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებმა ინფორმაცია ამის თაობაზე თავად უნდა მოიპოვონ. ამგვარად მოსწავლეებს არჩევანის თავისუფლებისა და ინდივიდუალობის ჩამოყალიბების მნიშვნელოვანი და საპასუხისმგებლო ეტაპის გავლა მოუწევთ.

ბევრ ქვეყანაში სკოლები მოსწავლეებს უზრუნველყოფენ პრაქტიკით, რომელიც სამუშაოს ადგილზე, სპეციალისტის გამოცდილებაზე დაკვირვებით შესწავლას გულისხმობს. შემოთავაზებული დამატებითი სამუშაო მისაღები იქნება როგორც მოსწავლეებისთვის, ასევე მათი მშობლებისთვის, და ბიზნესის სფეროში დასაქმებული პირებისთვის.

დამატებითი სამუშაო: სამუშაოს შესწავლა სპეციალისტის საქმიანობაზე დაკვირვებით

პრობლემები, რომელსაც მოსწავლეები აწყდებიან და რაში გამოგვადგება სპეციალისტის საქმიანობაზე დაკვირვებით სამუშაოს შესწავლის პროექტი

მოსწავლეებს კარგად ესმით ის, თუ მათი მომავალი ცხოვრებისთვის რამდენად მნიშვნელოვანია შესაფერისი სამუშაოს არჩევა, შეიტყვეს, თუ რომელი კრიტერიუმებია მნიშვნელოვანი ამ არჩევანის გაკეთებისას, მაგრამ ისინი ასევე დარწმუნდნენ, რომ სანდო, უახლესი ინფორმაციის გარეშე, ვერ შეძლებენ გაარკვიონ, რომელი სამუშაოს მოთხოვნები შეესაბამება მათ მონაცემებს. სპეციალისტის საქმიანობაზე დაკვირვებით სამუშაოს შესწავლის პროექტი მნიშვნელოვან დახმარებას გაუწევს მოსწავლეებს ამ ინფორმაციის მოპოვების თვალსაზრისით.

რაში მდგომარეობს მოსწავლეთა ამოცანა

მოსწავლეები სწავლობენ სამუშაოს, რომელიც მათი აზრით შეესაბამება მათ მიერ ჩამოყალიბებულ კრიტერიუმებს. ისინი რამდენიმე სამუშაო დღეს ატარებენ სპეციალისტთან. აკვირდებიან მათ საქმიანობას, ეცნობიან, ვისთან უწევთ მათ თანამშრომლობა. კითხვარის დახმარებით (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 1.4) მოსწავლეები ინტერვიუს ართმევენ სპეციალისტს. შესაძლებლობის არსებობის შემთხვევაში, ისინი ასრულებენ მარტივ სამუშაოს, პირადი გამოცდილების მისაღებად (სტაჟიორის მსგავსად). სკოლის გაკვეთილებზე დასწრების ნაცვლად, ისინი სამუშაო საათებს ატარებენ სპეციალისტის გვერდით. მაგალითად, თუ ქირურგი ოპერაციას იწყებს დილის 6 საათზე, მოსწავლე, რომელმაც არჩევანი ქირურგის პროფესიაზე შეაჩერა, მის გვერდით უნდა იყოს საოპერაციოში (რათა დარწმუნდეს, რამდენად შეუძლია დაესწროს ოპერაციას).

მოსწავლეები კითხვარზე დაყრდნობით წერენ მოხსენებას. ეს მოხსენება მათ შეუძლიათ მასწავლებელს ჩააბარონ, შესაფასებლად, რაც ერთგვარად სტიმულს აძლევს მოსწავლეებს სათანადოდ შეასრულონ დავალება. მოსწავლეებმა ჩანაწერები თავიანთი მოხსენებისთვის ყოველდღიურად უნდა აწარმოონ და მოხსენება მთელი სამუშაო კვირის განმავლობაში დაწერონ, და არ გადადონ ეს ამოცანა კვირის ბოლოსთვის - ამგვარად ისინი სწავლობენ დროის ეფექტურად განაწილებას.

მოხსენებას უნდა ჰქონდეს სისტემატიური ანგარიშის ფორმა და არა დღიურის ჩანაწერებისა, რათა მოსწავლემ ყურადღება გაამახვილოს სამუშაოს არჩევის ძირითად კრიტერიუმებზე.

მოსწავლეებმა მათთვის სასურველი სამუშაოს სპეციალისტი თავად უნდა მოძებნონ, შესაძლოა მშობლების, ოჯახის წევრების და მათი მეგობრების დახმარებით. უმჯობესი იქნება, თუ ეს სპეციალისტი არ იქნება მათი მშობელი ან ნათესავი.

სკოლისა და მასწავლებლების მხარდაჭერა

მოსწავლე ასრულებს მნიშვნელოვან დავალებას და პასუხისმგებელია შედეგებზე. სკოლა აძლევს მას ამის შესაძლებლობას, ადგენს განრიგს და ჩარჩოებს, ზრუნავს პროექტის ლიცენზირებაზე და აგვარებს იურიდიულ საკითხებს (შესაბამისი სამინისტროს თანხმობა, დაზღვევა). პირველ ეტაპზე, სკოლა ასევე უკავშირდება მშობლებს, რომელთაც მნიშვნელოვანი ფუნქციის შესრულება უწევთ ამ პროექტში (იხ. ქვევით).

მოსწავლეს გადაეცემა ლიცენზიის დამადასტურებელი დოკუმენტი, რომელიც, მოთხოვნის შემთხვევაში, უნდა წარადგინოს იმ სამუშაო ადგილზე, რომლის შესწავლასაც გეგმავს. პროექტის დასრულების შემდეგ, სკოლა მადლობის წერილებს უგზავნის ყველა დაწესებულებას, რომელმაც უმასპინძლა მის მოსწავლეებს.

შესაძლებლობის ფარგლებში, მასწავლებელს შეუძლია მოინახულოს მოსწავლე სამუშაო ადგილზე, პროექტის მიმდინარეობის პერიოდში. მოსწავლეებს უნდა ჰქონდეთ საშუალება, საჭიროების შემთხვევაში, ტელეფონით ნებისმიერ დროს დაუკავშირდნენ მასწავლებელს.

პროექტის შემდგომი სამუშაო

რეკომენდებულია მოსწავლეთა მოხსენებების შემოწმება, რათა მოსწავლეები მეტი პასუხისმგებლობით მოეკიდონ ამ სამუშაოს. მასწავლებელი განსაკუთრებული პატივისცემით უნდა მიუდგეს მოსწავლეთა მოხსენებებს, რადგან ეს მოხსენებები მათ პირად დოკუმენტებს წარმოადგენს. მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ პროექტის განმავლობაში და ინტერვიუს აღებისას იგი მოსწავლეების გვერდით არ იმყოფებოდა და ამ შემთხვევაში მოსწავლეები მეტად კომპეტენტურნი არიან ვიდრე მასწავლებელი. აქედან გამომდინარე მოხსენებათა შემოწმება უნდა ეყრდნობოდეს აზრის ნათლად ჩამოყალიბების, თანმიმდევრობის დაცვის, სრულყოფილად შესრულების შეფასებას. მოსწავლეთა თვალსაზრისით, მსგავსი ამოცანის შესრულებისას ისინი გაცილებით უფრო მეტს იღებენ ვიდრე ტესტირების დროს და მასწავლებელი უნდა შეეცადოს რაც შეიძლება მაღალი შეფასებები მისცეს მათ ნამუშევრებს.

მოსწავლეებს უნდა მიეცეთ ერთმანეთისთვის საკუთარი გამოცდილების გაზიარების საშუალება. ეს გაცილებით მეტ დროს მოითხოვს, ვიდრე დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილებით არის გათვალისწინებული. ძალიან ეფექტურია სკოლის ფარგლებში, სპეციალურად ამ პროექტისთვის მიძღვნილი ღონისძიების ორგანიზება, რაც საინტერესო და სასარგებლო იქნება იმ მოსწავლეებისთვის და მათი მშობლებისთვის, რომლებსაც შემდგომ წელს მოუწევთ მსგავს პროექტში მონაწილეობის მიღება. კარგი იქნება თუ ღონისძიებაზე მოწვეული იქნებიან ამ პროექტში სკოლის პარტნიორი დაწესებულებისა და ადგილობრივი პრესის წარმომადგენლები.

მშობელთა მხარდაჭერა

პირველ რიგში, მშობელს შეუძლია დახმარება გაუწიოს მოსწავლეს საკუთარი მონაცემებისა და ინტერესის განსაზღვრასა და ჩამოყალიბებაში. მშობლები თავიანთ შვილებს დაბადებიდან იცნობენ და აქედან გამომდინარე სკოლის მასწავლებლებზე უკეთ იცნობენ მათ მონაცემებს. მშობლები უმეტეს შემთხვევაში მომხრე არიან ამგვარი პროექტებისა, ვინაიდან მზად არიან ნებისმიერი სახის დახმარება გაუწიონ საკუთარ შვილებს სამუშაოს მოძებნაში. გასაგები მიზეზების გამო, მშობლები ზედმეტად ამახვილებენ ყურადღებას გარანტირებულ სამუშაოზე. არაპროგნოზირებადი ეკონომიკის პირობებში, მშობლები არ გამოდგებიან მრჩეველებად თავიანთი შვილების კარიერის დაგეგმვის საკითხში.

როგორ დავეხმაროთ მოსწავლეს სამუშაოს ადგილზე შესწავლისთვის სპეციალისტის მოძებნაში

როგორც წესი, მოსწავლეებს, ამ პროექტში მონაწილეობისას, ევალებათ მოძებნონ სპეციალისტი, რომელიც მათ სამუშაოს ადგილზე შესწავლაში დაეხმარება. მათ მშობლებს, რიგ შემთხვევაში ნათესავებსა ან მეგობრებს შეუძლიათ მნიშვნელოვანი დახმარება გაუწიონ მოსწავლეს და დააკავშირონ საჭირო სპეციალისტთან. რაც არ უნდა რთული აღმოჩნდეს სპეციალისტის მოძიების პროცესი, მოსწავლე პირველივე შემოთავაზებს არ უნდა დათანხმდეს. ისინი რეალურ სამუშაო ადგილს კი არა, სპეციალისტს ეძებენ, რომელიც მათ დაეხმარება გაერკვიონ სამუშაოს სპეციფიკაში. იმ შემთხვევაში, თუ ვერ მოხერხდა ისეთი სპეციალისტის მოძებნა, რომელიც გარკვეულ სამუშაოს ასრულებს, მაგალითად, ახალი ამბების წამყვანი ტელეჟურნალისტის, მაშინ შესაძლებელია მოიძებნოს ალტერნატივა იგივე სამუშაო კატეგორიაში, მაგალითად, ადგილობრივი გაზეთის ჟურნალისტი.

ადგილობრივი დაწესებულებების მხარდაჭერა

ნებისმიერი სპეციალისტისთვის, ერთი კვირის განმავლობაში პროექტში მონაწილე მოსწავლის მასპინძლობა გარკვეულ პასუხისმგებლობასა და მათი მხრიდან დიდ ძალისხმევას გულისხმობს. თუმცა, ბევრი დამქირავებელი დაინტერესებულია კვალიფიციური და კარგად ინფორმირებული კანდიდატების მოზიდვით და მათი თვალთახედვით, მსგავსი პროექტი მომავალი კადრების გამოცდისა და მათთვის სამუშაო ადგილის შეთავაზების შესაძლებლობაა.

მოსწავლეებს სჭირდებათ მენტორი ან ზედამხედველი. ეს ფუნქცია შეიძლება შეასრულოს იმ სპეციალისტმა, რომელთანაც მოსწავლე მუშაობს, ან სხვა კადრმა. მოსწავლეები ერთი კვირით თავისუფლდებიან სკოლის გაკვეთილებიდან, ასე რომ შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურებას არ

იღებენ. პროექტში მონაწილეობისას, ისინი რეგულარულ სამუშაოს არ ასრულებენ, მათ საკუთარი განრიგი აქვთ, რის შესახებაც მითითებულია კითხვარში (მასალა მოსწავლეებისთვის 1.4)

რა გავლენას ახდენს პროექტში მონაწილეობა მოსწავლეების მომავალზე

გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ პროექტში მონაწილეობა ბევრ მოსწავლეს ეხმარება უფრო სერიოზულად და ჩამოყალიბებულად მიუდგეს სკოლაში სწავლის ბოლო წლებს. ისინი მეტად ერკვევიან საკუთარ ინტერესებში, მეტ დაინტერესებას იჩენენ იმ გარკვეული საგნების მიმართ, რომელთა შესწავლაც მათ მომავალი კარიერის შექმნაში დაეხმარება. მოსწავლეებზე დიდი გავლენა აქვს იმას, თუ, მაგალითად, ვინმე –სკოლის ფარგლებს მიღმა – მათ მიუთითებს, რომ დიდი მნიშვნელობა აქვს მართლწერასა და კალიგრაფიას. და რაც ყველაზე მთავარია, თუ მოსწავლე აღმოაჩენს, რომ მას შეუძლია თავისუფლად გაართვას თავი დაკისრებულ მოვალეობებს პროფესიულ სფეროში, ეს მათი თვითშეფასების ამაღლებასა და თვითრწმენის გამტკიცებს უწყობს ხელს.

მოსწავლეთა უმეტესობა სკოლაში ბრუნდება გადაწყვეტილებით, იმის თაობაზე, თუ რა იქნება მათი მომავალი სამუშაო, მათ შეუძლიათ დაგეგმონ რა მიმართულებით გააგრძელებენ სწავლას სკოლის დამთავრების შემდგომ. მეორე მხრივ, თუ პროექტში მონაწილეობისას ისინი გადაწყვეტენ, რომ სხვა სამუშაო უნდა ეძებონ, ესეც თავისთავად წინ გადადგმული ნაბიჯია, რადგან მოსწავლეები ილუზიებისგან თავისუფლდებიან და რეალურად უყენებენ საკუთარ თავს საკითხს, თუ სად სურთ მოღვაწეობა და რომელი სამუშაო შეესაბამება მათ მოთხოვნებსა და შესაძლებლობებს.

ინფორმაცია პროექტთან დაკავშირებით:
დიდი ბრიტანეთი: www.prospects.ac.uk
ბადენ–ვურტემბერგი, გერმანია: www.schule-bw.de/schularten/gymnasium/bogy

მასალა მასწავლებლებისთვის 1.1: ციტატები არჩევანსა და ინდივიდუალობაზე

ჩვენ ცხოვრებაში გადადგმული ნაბიჯებითა და ჩვენს მიერ გაკეთებული არჩევანით ვქმნით იმ პიროვნებას, რომელსაც დღეს წარმოვადგენთ, და იმ სახეს, რომელსაც ვატარებთ. კენეტ პეტონი
გადაწყვეტილება არის რისკი, რომელსაც ფესვები თავისუფლად ყოფნის გამზედაობაში აქვს გამდგარი. პაულ ტილიჩი
ყველაფერი რასაც ამჟამად აკეთებ არის ის, რაც შენ აირჩიე გეკეთებინა. ზოგ ადამიანს არ უნდა, რომ ეს დაიჯეროს. მაგრამ თუ შენ 21 წლის ასაკს გადააბიჯე, შენი ცხოვრება სწორედ ისეთია, როგორიც შენ თავად შექმენი. შენი ცხოვრების შესაცვლელად შენი პრიორიტეტები უნდა შეცვალო. ჯონ მაქსველი
მე მჯერა, რომ ჩვენს არჩევანზე პასუხისმგებელი მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენ ვართ, და ჩვენ მიერ გადადგმული ყოველი ნაბიჯის და ჩვენ მიერ წარმოთქმული ყოველი სიტყვის შედეგი, როგორც ჩვენივე ფიქრის ყოველი ნაყოფი ჩვენვე უნდა ვიწვნიოთ. ელიზაბეტ კუბლერ როსი
რჩევისთვის მიმართეთ მამაკაცს, დახმარებისთვის – ქალს. მარგარეტ ტეტჩერი
თავისუფლება, ამ სიტყვის კონკრეტული გაგებით, მდგომარეობს არჩევანის გაკეთების უნარში. საიმონ უეილი
უდიდეს გონებას უდიდესი ზიანის და ამავდროულად უდიდესი სიკეთის მოტანა შეუძლია რენე დეკარტი
ის ძირითადი, რასაც ისტორია გვასწავლის არის, რომ ადამიანთა ქმედებებს თავისი შედეგები აქვთ და ჩვენ მიერ გაკეთებული არჩევანის შეცვლა შეუძლებელია. ისინი სხვა არჩევანის გაკეთების გზას გვიკეტავენ და ამით მომავალს განაპირობებენ. გერდა ლერნერი
ყველა ადამიანი ფლობს კარგსა და ცუდს შორის არჩევანის გაკეთების ძალას. ორიგენი
პიროვნება არ არის მზა მასალა, იგი მუდმივად განიცდის ფორმირებას არჩევანის საშუალებით. ჯონ დეუი
ქალმა ჯერ კიდევ არ იცის, რომ არავის შეუძლია მოგცეს ძალაუფლება, იგი თავად უნდა მოიპოვო. როზანა ბარი
ორი ცუდიდან არჩევანის გაკეთების დროს, მე ყოველთვის მირჩევნია გამოვცადო ის რაც ჯერ არ გამომიცდია. მეი უესტი
ქალები და კატები აკეთებენ იმას რაც სიამოვნებთ, კაცებს და ძაღლებს დასვენება სჭირდებათ და ამასთან შეგუება უწევთ. რობერტ ჰენლეინი
ინტუიციას წვრთნა სჭირდება – ყურადღებით უნდა მოუსმინო და მიენდო გულისხმას, რომელიც გკარნახობს რა თქვა და რა გადაწყვიტო. ინგრიდ ბერგმანი

ერთი გემი აღმოსავლეთით მიდის,
დასავლეთით აუღია გეზი მეორეს,
ქარი კი ერთი მიმართულებით ქრის.

ანძაზე აღმართული აფრებით,
და არა ქარის სურვილით განვსაზღვრავთ
საით მივდივართ დღეს.

დროის ტალღები ჰგავს
ზღვაზე მონაბერ ქარს,
ჩვენი ცხოვრების გზაზე.

არც ომსა და არც მშვიდობას,
არამედ ჩვენს ნებას მხოლოდ
მივყავართ ჩვენს მიზნამდე.

ელა ვილერ ვილკოქსი

მასალა მასწავლებლებისთვის 1.2: ბარათები, სამუშაო ადგილის მითითებით

საჯარო მოხელე (ადგილობრივი მუნიციპალური ადმინისტრაცია)	სარეკლამო აგენტი	ვეტერინარი
არქიტექტორი	ფოტოგრაფი	დაწყებითი სკოლის მასწავლებელი
მექანიკოსი	წყალკანალის მენეჯერი	ბანკირი
საავადმყოფოს ექიმი	სწრაფი კვების ობიექტის მენეჯერი	ბიბლიოთეკარი
IT გაყიდვების მენეჯერი	პოლიციელი	სასამართლოს მოხელე
გიდი	მაღაზიის გამყიდველი	საავადმყოფოს ექთანი
ეკონომისტი	კარტოგრაფი	დალაქი
მოცეკვავე	გაზეთის კორესპონდენტი	წიგნით მოვაჭრე
მეტეოროლოგი	ფსიქოთერაპევტი	პილოტი
დამლაგებელი	ავტობუსის მძღოლი	ელექტრიკოსი

თავი 1.3 საბაზისო ინფორმაცია მასწავლებლებისთვის
ინდივიდუალობის კონსტრუქტივისტული ცნება

ინდივიდუალობის ცნებასთან კავშირში კონსტრუქტივიზმი გულისხმობს, რომ ჩვენ საკუთარ ინდივიდუალობას ჩვენ თავად ვაყალიბებთ ჩვენს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებებისა და გაკეთებული არჩევანის საშუალებით. კონსტრუქტივიზმი ხაზს უსვამს პიროვნების აქტიურ როლს და სწავლის ელემენტების მნიშვნელობას. ცხოვრების მანძილზე ჩვენ ვუშვებთ შეცდომებს, გვიან ვაცნობიერებთ არასწორ არჩევანს. ჩვენ შეგვიძლია ზოგიერთი არჩევანის შეცვლა (დეკონსტრუირება) და მათი გამოსწორება, მაგრამ ზოგიერთი არჩევანი შეუქცევადია. დროს, სხვა რომ არაფერი, უკან ვეღარ დავაბრუნებთ. კონსტრუქტივიზმი არჩევანის გაკეთების დინამიკას აკავშირებს შედეგთან, ჩვენს ინდივიდუალობასთან, რომელიც გარკვეულწილად სტატიკური და სტაბილური ყალიბდება.

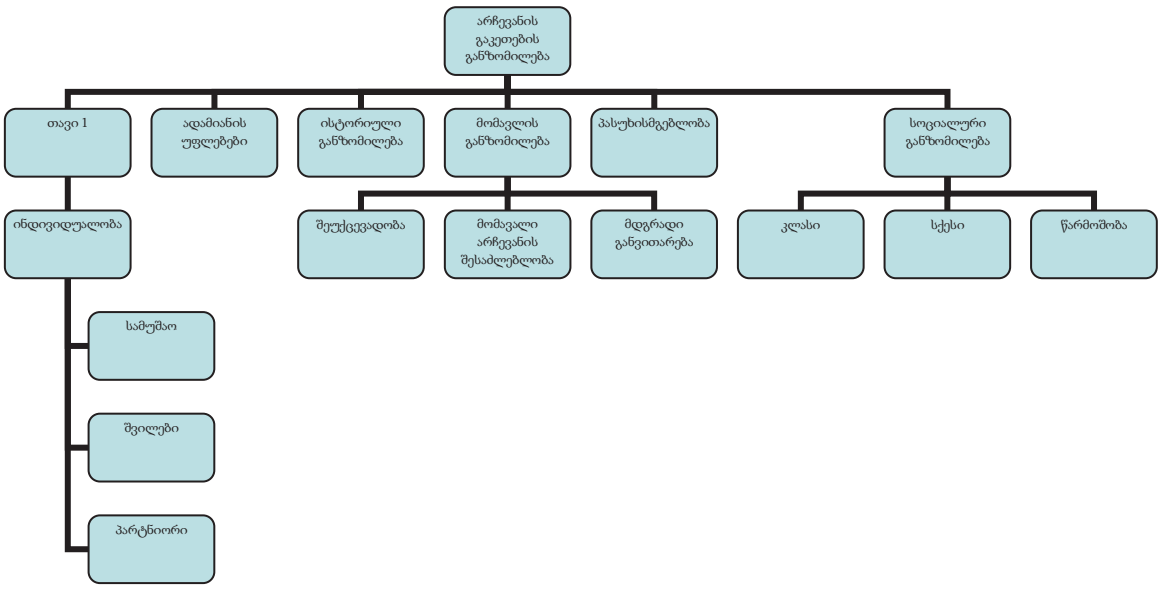

სახელმძღვანელოს მოცემულ თავში ყურადღება გამახვილებულია იმ აქტიურ როლზე, რომელსაც ჩვენ, ჩვენდათავად ვასრულებთ ჩვენი ინდივიდუალობის ჩამოყალიბებაში – და ერთმანეთის ინდივიდუალობის ჩამოყალიბებაში, სადაც ჩვენი როლი უფრო პასიურია. რა თქმა უნდა, ინდივიდუალობის ჩამოყალიბება გაცილებით უფრო რთული პროცესია და დამოკიდებულია ბევრ სხვა ფაქტორზე (ცვლადებზე), რომელიც განსაზღვრავს ან ზღუდავს ჩვენი საკუთარი ცხოვრებისა და ინდივიდუალობის ჩამოყალიბების შესაძლებლობებს. ამ ფაქტორებში იგულისხმება წარმოშობა, საზოგადოებრივი ფენა, სქესი, ეკონომიკური და კულტურული პირობები და ბუნებრივი გარემო.

არსებობს ორი ფაქტორი, რის გამოც ამ თავში, არჩევანით განპირობებული ინდივიდუალობის ჩამოყალიბებისადმი კონსტრუქტივისტულ მიდგომაზეა გამახვილებული ყურადღება. პირველი, ეს მიდგომა ინდივიდუალობას უკავშირებს ადამიანის უფლებებს. არჩევანის გაკეთება გულისხმობს მოქმედების თავისუფლებას. მეორე, მოსწავლეებისათვის ეს მიდგომა ყველაზე ადვილად აღსაქმელი და გასაგებია, ვინაიდან იგი ესადაგება მათ საკუთარ გამოცდილებას და იმ კითხვებს სცემს პასუხს, რომელსაც ისინი საკუთარ თავს უსვამენ.

არა მარტო ინდივიდუალობის ცნებაა გაცილებით უფრო რთული და კომპლექსური, ვიდრე მოცემული სახელმძღვანელო აღწერს მას, არამედ თვითონ არჩევანის ცნებაც. ზემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ნაჩვენებია სახელმძღვანელოს ამ თავში გამოყენებული დიდაქტიკური მიდგომა: მოსწავლეები აანალიზებენ კავშირს ორ რთულ, კომპლექსურ ცნებას შორის, მაგრამ არ ხდება ამ ცნებათაგან არც ერთის სრული ანალიზი.

თავი 2
პასუხისმგებლობა
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

მონაწილეობა, პასუხისმგებლობის აღება
თავისუფლება გულისხმობს პასუხისმგებლობას

“Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem.”

[რასაც უნდა აკეთებდე, იმოქმედე ფრთხილად და იფიქრე შედეგებზე]
ლათინური ანდაზა; წყარო უცნობია

2.1 მეგობრის დაკარგვის რისკი – თუ წესის დარღვევა?

დილემას ყოველი ფეხის ნაბიჯზე ვაწყდებით

2.2 და 2.3 რას გააკეთებდი?

ვიღებთ პასუხისმგებლობას საკუთარ გადაწყვეტილებებზე

2.4 რა არის ჩვენი საერთო ღირებულებები?

პიროვნების პასუხისმგებლობა ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებულ საზოგადოებაში

თავი 2
პასუხისმგებლობა
მონაწილეობა, პასუხისმგებლობის აღება

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისათვის

პასუხისმგებლობის აღება – ყოვლისმომცველი პერსპექტივა

ჩვენ მუდმივად ვიღებთ გადაწყვეტილებებს, როგორც მნიშვნელოვანს ასევე უმნიშვნელოს. რას მივირთმევთ დღეს საუზმეზე? მანქანით წავიდეთ თუ ავტობუსით? რომელ პარტიას მივცე ხმა? რა საქმიანობას მივყოფ ხელს სკოლის დამთავრების შემდეგ?

ყოველი გადაწყვეტილების მიღების დროს ჩვენ უპირატესობას ვანიჭებთ ერთ არჩევანს და უარს ვამბობთ სხვაზე. და მიუხედავად იმისა, ვათვითცნობიერებთ თუ არა ამას, ჩვენი გადაწყვეტილება გავლენას ახდენს სხვა ადამიანებზე. ნებისმიერი რამ, რაც არ უნდა გადავწყვიტოთ ან მოვიმოქმედოთ, ყოველთვის იქნება განსჯის საგანი, ვინაიდან არსებობს სხვა ალტერნატივა, რომელზეც შეიძლება არჩევანი შეგვეჩერებინა.

პასუხისმგებლობის აღება გულისხმობს, ამ ალტერნატივების და ჩვენს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგთა გათვალისწინებას. ამ თვალსაზრისით, პასუხისმგებლობის აღება არის პერსპექტივა, რომელიც მოიცავს ზედმიწევნით ყველაფერს, რასაც ჩვენ ცხოვრებაში ვაკეთებთ – ჩვენ პირად ცხოვრებაში, ჩვენს ურთიერთობებში ოჯახთან, მეგობრებთან, კოლეგებთან და მთლიანად საზოგადოებასთან, რომელსაც ჩვენ ვეკუთვნით.

პასუხისმგებლობის აღება – ადამიანის უფლება და გამოწვევა

გადაწყვეტილების მიღებისას ჩვენ ვსარგებლობთ ადამიანის უფლებით – იყოს თავისუფალი. თავისუფლება გულისხმობს პასუხისმგებლობას, მაგრამ ჩვენ შეგვიძლია და უნდა ავირჩიოთ, რომელი პრინციპებით გვინდა ვიხელმძღვანელოთ. თავისუფლება გულისხმობს, რომ ჩვენ მარტო, დამოუკიდებლად გვიწევს გადაწყვეტილების მიღება და, აქედან გამომდინარე, პასუხისმგებლობის აღება სირთულეებთან არის დაკავშირებული. არსებობს გარკვეული კომპეტენციები და უნარები, რომელიც გვეხმარება გადაწყვეტილების მიღებაში და რომელიც გამომუშავებას ექვემდებარება. მოცემული თავის მიზანს მოსწავლეებისთვის სწორედ ამ კომპეტენციების სწავლება და გამომუშავება წარმოადგენს.

მოსწავლეებს მოუწევთ ერთობლივად განიხილონ და ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი მოსაზრებები ისეთ საკითხებზე, რომელთა გადაწყვეტაც რეალურ ცხოვრებაში მარტოს გვიწევს – სხვადასხვა სირთულის დილემიდან გამოსავლის ძიება, არჩევანის გაკეთება და პრიორიტეტების განსაზღვრა.

პასუხისმგებლობისადმი კონსტრუქტივისტული მიდგომა

ის, თუ როგორ უნდა ავიღოთ პასუხისმგებლობა საუკეთესოდ ისწავლება და უფრო ადვილად გასაგები ხდება კონკრეტულ სიტუაციებში, რომელიც გადაწყვეტილების მიღებას გულისხმობს. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით საინტერესოა დილემა – ვინაიდან იგი გადაწყვეტილების შედეგების ზედმიწევნით და გულისყურით განსჯას მოითხოვს.

ღია, სეკულარულ და პლურალისტულ საზოგადოებაში, ჩვენ ვერ უგულებელვყოფთ იმ ფაქტს, რომ არსებობს ღირებულებების ჩარჩო, რომელზეც საზოგადოების ყველა წევრი თანხმდება – ამგვარი

ჩარჩოს არსებობა მნიშვნელოვანია საზოგადოების სტაბილურობისთვის. ამრიგად ჩვენ მოლაპარაკების საფუძველზე უნდა შევთანხმდეთ პასუხისმგებლობის აღებისას რა წარმოადგენს ჩვენ საერთო ფასეულობებს.

პასუხისმგებლობის აღება გამოწვევა და სწავლის მუდმივი პროცესია; ამ თვალსაზრისით, მოცემულ თავში პასუხისმგებლობა განხილულია კონსტრუქტივისტული მიდგომით.

რა სირთულეებს შეიძლება წავაწყდეთ პასუხისმგებლობის შესახებ სწავლებისას და როგორ ავიცილოთ თავიდან ეს სირთულეები

პასუხისმგებლობის შესახებ სწავლებისას შეიძლება წავაწყდეთ ორი სახის სირთულეს – აბსტრაქტული მორალიზაცია და ინდოქტრინაცია.

მორალიზაცია გულისხმობს „კარგ მოქალაქეობაზე“ საუბარს, კონკრეტული საკითხის გათვალისწინების გარეშე. მოსწავლეები ეცნობიან იმას, რომ პასუხისმგებლობის აღება მხოლოდ მათ სურვილზეა დამოკიდებული. მათთვის არ არის ცნობილი, თუ რა სირთულეებს შეიძლება უკავშირდებოდეს პასუხისმგებლობა, და რამდენად მნიშვნელოვანია იმ მიზეზების ჩამოყალიბება და სხვებისთვის გაზიარება, რომელიც მათ არჩევანს უდევს საფუძვლად.

ინდოქტრინაციის სირთულეს აწყდება მასწავლებელი, რომელიც ცდილობს მოსწავლეებს თავს მოახვიოს გარკვეული ღირებულებები. მათი მხრიდან ასეთი მოქმედება დაუშვებელია, და რა ფასეულობებიც არ უნდა წამოაყენოს მან, მოსწავლეები შეეცდებიან კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენონ ისინი და გააბათილონ (მოახდინონ მათი დეკონსტრუირება).

ამ სირთულეების თავიდან ასაცილებლად, მოცემულ თავში ყურადღება გამახვილებულია ძირითად ამოცანაზე, რომელიც მოსწავლეებს გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების საშუალებას აძლევს. მასწავლებელი მხოლოდ ხელმძღვანელობს და ეხმარება მათ.

მოსწავლეები განიხილავენ თუ როგორ გადაწყვიტონ დილემა. მაგალითები მოსწავლეთა ყოველდღიური ცხოვრებიდან არის აღებული და ამგვარად მოსწავლეები ექსპერტთა როლში გამოდიან.

მოსამზადებელი სამუშაო

რეკომენდებულია მასწავლებელმა მოსწავლეებთან ერთად იმუშაოს დასახულ ამოცანაზე (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1 – 2.4 და მასალა მასწავლებლებისთვის 2.1 – 2.3). ამგვარად მასწავლებელი უკეთ გაერკვევა სწავლის შესაძლებლობებსა და იმ სირთულეებში, რომელსაც მისი მოსწავლეები შეიძლება წააწყდნენ. შედეგი, თავისთავად – გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ როგორ გადაიჭრას დილემა – რა თქმა უნდა არ არის „მართებული“ პასუხი, ვინაიდან ამ შემთხვევაში მოქმედებს სუბიექტური მიდგომა საკითხისადმი, რაც მოსწავლეებმა შეიძლება გაიზიარონ ან არ გაიზიარონ.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, მონაწილეობა *დემოკრატიულ საზოგადოებაში,* გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეორე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს –მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეორე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

– ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – ანალიზი, მედიის რეფლექსიური გამოყენება და პასუხისმგებლობა.

3. მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთი და იგივე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში, მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	**კომპეტენციის განვითარების განზომილებები**			**მიდგომები და ღირებულებები**
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	**მეთოდები და უნარები**	**პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება**	
2. პასუხისმგებლობა	დილემის აღქმა გადაწყვეტილების შედეგების ანალიზი პრიორიტეტების განსაზღვრა და მიზეზების ჩამოყალიბება	ყურადღებით განხილვა და გაანალიზება გადაწყვეტილების მიზეზებისა და კრიტერიუმების გაზიარება	გადაწყვეტილების მიღება არასრულყოფილი ინფორმაციის საფუძველზე მარცხის რისკის გაცნობიერება	სხვადასხვა მიდგომის გამოყენება სხვათა ინტერესებისა და უფლებების აღიარება ადამიანის უფლებების დაცვაზე დაფუძნებული საზოგადოება
1.ინდივიდუალობა	გააზრება იმისა, თუ რა გავლენას ახდენს ჩვენი არჩევანი სხვებზე			სხვადასხვა მიდგომის გამოყენება
4. კონფლიქტი	მდგრადი განვითარების პრობლემა	მოლაპარაკების სტრატეგიები	კონფლიქტის მოგვარება	
6. მთავრობა და პოლიტიკა	პოლიტიკა – პრობლემების გადაწყვეტისა და კონფლიქტების			

	მოგვარების პროცესი			
7. თანასწორობა	დემოკრატიის კულტურული განზომილების აღიარება		უმრავლესობისა და უმცირესობის უფლებათა დარეგულირება	ურთიერთაღიარება

თავი 2: მონაწილეობა, პასუხისმგებლობის აღება
თავისუფლება გულისხმობს პასუხისმგებლობას

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 მეგობრის დაკარგვის რისკი თუ წესის დარღვევა?	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენცია: არჩევანის გაკეთება და მიზეზების განსაზღვრა. ჩვენ პასუხს ვაგებთ ჩვენს მიერ ყოველდღიურად გაკეთებულ არჩევანზე. დილემის ცნება და პასუხისმგებლობა.	მოსწავლეები ფიქრობენ ყოველდღიურ დილემურ სიტუაციებში მათ მიერ გაკეთებულ არჩევანზე და ერთმანეთს უზიარებენ არჩევანის მიზეზებს.	მასალა მასწავლებლებისთვის 2.1 და 2.2. მასალა მოსწავლეებისათვის 2.1 და 2.2.	პლენარული განხილვა, ლექცია, ჯგუფური სამუშაო.
გაკვეთილი 2 და 3 რას მოიმოქმედებდი?	გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენცია: დილემიდან გამოსავლის ძიება. ჩვენ განსხვავებულ არჩევანს ვაკეთებთ, როცა დილემის წინაშე ვდგებით. ამგვარად ჩვენ ვსარგებლობთ ადამიანის უფლებით იყოს თავისუფალი.	მოსწავლეები განიხილავენ დილემის მაგალითებს და იხსენებენ საკუთარ გამოცდილებას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1 – 2.4. მასალა მასწავლებლებისთვის 2.2. ფლიპჩარტები და მარკერები.	ჯგუფური სამუშაო.
გაკვეთილი 2 და 3 რას მოიმოქმედებდი?	პასუხისმგებლობის აღება გულისხმობს დილემასთან გამკლავებას – ინფორმაციის შეგროვებას, შედეგების გათვალისწინებას, პრიორიტეტების განსაზღვრას, გადაწყვეტილების მიღებას.	მოსწავლეები განიხილავენ დილემის მაგალითებს და იხსენებენ საკუთარ გამოცდილებას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1 – 2.4. ფლიპჩარტი, მარკერები.	ჯგუფური სამუშაო.
გაკვეთილი 4 რა არის ჩვენი საერთო ღირებულებები?	მსჯელობა კრიტერიუმებსა და ღირებულებებზე. დემოკრატიული საზოგადოება ემყარება საერთო ღირებულებებს. ადამიანის უფლებები გვაწვდის ღირებულებათა იმ ჩამონათვალს, რომელზეც ჩვენ შეგვიძლია შევთანხმდეთ.	მოსწავლეები არჩევენ დილემის მაგალითს, თავიანთი გადაწყვეტილებების შესახებ აკეთებენ მოხსენებებს, ერთმანეთს ადარებენ და განიხილავენ საკუთარ პრიორიტეტებს.	მასალა მასწავლებლებისთვის 2.2 წინა გაკვეთილზე მომზადებული ფლიპჩარტი, მარკერები. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5; ან ფლიპჩარტზე დატანილი ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია.	გეგმის ერთობლივი შემუშავება. პრეზენტაციები. დისკუსია.

გაკვეთილი 1
წესის დარღვევა თუ მეგობრის დაკარგვის რისკი?
ყველგან დილემას ვაწყდებით

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენცია: არჩევანის გაკეთება და მიზეზების განსაზღვრა.
სწავლის მიზანი	ჩვენ პასუხს ვაგებთ ჩვენს მიერ ყოველდღიურად გაკეთებულ არჩევანზე. დილემის ცნება და პასუხისმგებლობა.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ფიქრობენ ყოველდღიურ დილემურ სიტუაციებში მათ მიერ გაკეთებულ არჩევანზე და ერთმანეთს უზიარებენ არჩევანის მიზეზებს.
მასალა და რესურსები	მასალა მასწავლებლებისთვის 2.1 და 2.2. მასალა მოსწავლეებისათვის 2.1 და 2.2.
მეთოდი	პლენარული განხილვა, ლექცია, ჯგუფური სამუშაო.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები ცდილობენ თავი გაართვან ყოველდღიურ დილემებს. 10 წთ.
	2. მოსწავლეები ეცნობიან დილემის ანალიზის ხერხს. 20 წთ.
	3. მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ გადაწყვეტილებებს სკოლის ტესტის მაგალითზე. 10 წთ.

ინფორმაცია

მოცემულ გაკვეთილში მოსწავლეები ეცნობიან, თუ რამდენად მნიშვნელოვანი და აუცილებელია პასუხისმგებლობის აღება. საცდელ ეტაპზე, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მათ უწევთ პასუხისმგებლობის აღებაზე გადაწყვეტილების მიღება და ისინი ეცნობიან დილემის ცნებას.

ინდუქციური მიდგომით მასწავლებელი მთელ კლასს აქტიურად რთავს გაკვეთილის მსვლელობაში. რამდენიმე წუთში უკვე ყველა მოსწავლე ფიქრობს იმაზე, თუ როგორ გადაჭრას დილემა, რომელიც მათთვის კარგად არის ცნობილი, რადგან მაგალითი სკოლის ყოველდღიური ცხოვრებიდან არის აღებული.

პირველი გაკვეთილი ეძღვნება ძირითად თემას – დილემიდან გამოსავლის ძიებას, არჩევანის გაკეთებას და ამ არჩევანთან დაკავშირებული პრიორიტეტების განსაზღვრას. დამატებითი თემის შემოტანის ნაცვლად, შემდეგ გაკვეთილებზე უფრო ღრმად არის განხილული დილემის გადაჭრის თემა. ამ სახელმძღვანელოში მოცემული ყველა სხვა თავის მსგავსად, ეს თავიც კონკრეტული საკითხისადმი დიდაქტიკური მიდგომის პრინციპს ეფუძნება – „ვაკეთოთ ცოტა, მაგრამ ხარისხიანად“. მიზეზი იმისა, თუ რატომ ვირჩევთ ცოტას და ვტოვებთ ბევრს, ჩვენი გამოცდილებაა. ყველაზე შედეგიანია სწავლის პროცესის ინტენსიურობა და არა ექსტენსიურობა.

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები ფიქრობენ ყოველდღიურ სიტუაციებში მათ მიერ გაკეთებულ არჩევანზე

მასალა მასწავლებლებისთვის 2.1

მასწავლებელი ამცნობს მოსწავლეებს, რომ ისინი ახალი თავის და შესაბამისად ახალი თემის განხილვას უნდა შეუდგნენ და უკითხავს მათ შემდეგ მაგალითს.

წარმოიდგინეთ, შემდეგი სიტუაცია. თქვენს კლასში ტარდება ტესტირება ისტორიაში. თქვენ კლასში ერთ–ერთი საუკეთესო მოსწავლე ხართ და თქვენც კი ეს ტესტი რთულად მიგაჩნიათ. უკანა მერხზე მჯდომი თქვენი მეგობარი გეხმიანებათ და გთხოვთ აჩვენოთ თქვენი პასუხები. თქვენ კარგად გესმით, რომ მსგავსი საქციელი ტესტის დროს იკრძალება და როგორც თქვენი მეგობარი, ასევე თქვენც მკაცრი სასჯელის მიღების საფრთხის წინაშე დგებით, იმ შემთხვევაში, თუ მეგობრის თხოვნას დააკმაყოფილებთ. რას მოიმოქმედებთ? მეგობრის დაკარგვას ამჯობინებთ, თუ წესის დარღვევას?

მასწავლებელი ამ კითხვას, რომელიც გაკვეთილის თემას უკავშირდება წერს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე.

იგი მოსწავლეებს შეახსენებს, რომ მათი პასუხი ან დადებითი ან უარყოფითი უნდა იყოს – არ არსებობს ალტერნატიული ან შუალედური გამოსავალი, მოსწავლეებს ერთმანეთში აზრთა გაცვლა–გამოცვლის უფლება არა აქვთ. შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს თხოვს ხელის აწევით დაადასტურონ თავიანთი გადაწყვეტილებები. მოსწავლეების პასუხები – რამდენი მათგანი ირჩევს მეგობრის დაკარგვის რისკს და რამდენი მათგანი წესის დარღვევას – მასწავლებელს გადააქვს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე.

იმართება განხილვა. მოსწავლეები ასახელებენ საკუთარი არჩევანის მიზეზებს და რამდენიმე წუთის შემდეგ მასწავლებელს ამ განხილვის შედეგებიც დაფაზე გადააქვს. მოსალოდნელია, მოსწავლეებმა წამოაყენონ შემდეგი არგუმენტები:

მეგობრის დაკარგვას ამჯობინებთ, თუ წესის დარღვევას?	
დადებითი პასუხი (X რაოდენობა)	**უარყოფითი პასუხი (Y რაოდენობა)**
კარგი მეგობრები ყოველთვის ეხმარებიან ერთმანეთს. სხვა შემთხვევაში შეიძლება მისი დახმარება მე დამჭირდეს. ჩვენ ერთმანეთის დახმარება გვჭირდება. თუ ერთმანეთს არ დავეხმარეთ ეს სამყარო ცივი და მიუსაფარი იქნება, სადაც არავის ადარდებს სხვისი ბედი. ...	მისთვის, ვინც კანონმორჩილია წესის დარღვევა უსამართლობაა. წესის დარღვევით მე ჩემს საკუთარ თავს ვუქმნი საფრთხეს. მეგობარმა მსგავს რისკზე წასვლა არ უნდა მომთხოვოს. მეგობრის დაკარგვის საფრთხე იმაზეა დამოკიდებული, თუ რამდენად ერთგული მეგობარი გყავს. შეიძლება აუხსნა მეგობარს, რატომ ვერ ეხმარები და ისიც გაგიგებს და პატივს სცემს შენს გადაწყვეტილებას. ...

ეტაპი 2: მოსწავლეები ეცნობიან დილემის ანალიზის საშუალებას

მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1 და 2.2.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1 და 2.2 და აცნობს მათ დილემის ცნებას (მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1) მოკლე ლექციის საშუალებით. მოსწავლეების მიერ წამოყენებული არგუმენტები ერთგულების სხვადასხვა აღქმას გამოხატავს: ან ჩემი მეგობრის ერთგული ვრჩები და ნებისმიერი რისკის ფასად ვეხმარები მას, როცა იგი მთხოვს, ან წესების ერთგული ვრჩები, მეგობრის დაკარგვის რისკის ფასად, ვინაიდან სკოლის არსებული წესები ტესტის დროს ყველას თანაბარ შესაძლებლობებს აძლევს. მიზეზები, რომელიც მოსწავლეებმა დაასახელეს – ან, რომელსაც მოსალოდნელია რომ დაასახელებენ – უკავშირდება ღირებულებებს: როგორ ესმით მათ მეგობრობა, ერთგულება, დახმარებისათვის მზადყოფნა, სამართლიანობა, წესებისა და კანონებისადმი მორჩილება.

მოცემულ სიტუაციაში ისინი იძულებულნი არიან უღალატონ ორიდან ერთ ერთგულების პრინციპს და იმ ღირებულებებს, რომელიც მათ უდევს საფუძვლად – დგანან რა მეგობრის დაკარგვის და რეპუტაციის შელახვის რისკის წინაშე ან სასჯელის და ტესტში ცუდი შედეგის მიღების და იმ წესის დარღვევის რისკის წინაშე, რომელსაც ისინი რეალურად ემხრობიან. ამ ტიპის სიტუაციას, როდესაც ნებისმიერი შენი არჩევანი მხოლოდ ზიანს მოიტანს და საიდანაც არ არსებობს კარგი გამოსავალი, დილემა ეწოდება. მოყვანილი მაგალითი ტიპური დილემაა:

- კომპრომისი შეუძლებელია. უნდა განსაზღვრო რა არის შენთვის პრიორიტეტული.
- დროში იმდენად ხარ შეზღუდული, რომ უნდა მიიღო მყისიერი გადაწყვეტილება, რაც ამ გადაწყვეტილების შედეგებზე დაფიქრების საშუალებას გართმევს.
- შენს გადაწყვეტილებას ვერ შეცვლი მოგვიანებით, ასე რომ მისი შედეგები შეუქცევადია.
- შენ იღებ გადაწყვეტილებას – შენც და სხვებსაც მოგიწევთ შემდგომ შედეგებთან გამკლავება.

ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში, სწორედ ისე, როგორც პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების დროს, ჩვენ მუდმივად ვდგევართ დილემის წინაშე. მსგავსი დილემების მოგვარება ძნელია წამოჭრილი საკითხის სირთულისა და დროის სიმცირის გამო.

თუმცა დილემის გადაჭრა და პასუხისმგებლობის აღება, გარკვეულწილად, უნარის ფლობას მოითხოვს, რომელიც გამომუშავებას ექვემდებარება. უნარის გამომუშავებას რამდენიმე გაკვეთილი ეძღვნება, სადაც მოსწავლეები განიხილავენ დილემის მაგალითებს ყოველდღიური ცხოვრებიდან, რომლებიც დაუყოვნებლივ გადაჭრას საჭიროებენ.

მასალა მოსწავლეებისთვის 2.2 მოსწავლეებს აწვდის იმ საშუალებებს, რომელიც მათ დილემასთან გამკლავებაში დაეხმარება. მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება: ეს საშუალებები მიუსადაგონ სკოლის ტესტის მაგალითს. მოსწავლეებს ეძლევათ დაახლოებით 5–10 წუთი, რათა აირჩიონ ერთიდან სამ კითხვამდე, რომელიც მათი აზრით რელევანტური და სასარგებლოა და კარგად გააანალიზონ ეს კითხვები. მათ უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება და პლენარულ რაუნდზე ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი მიზეზები. მოსწავლეები მუშაობენ სამ ან ოთხკაციან ჯგუფებად.

ეტაპი 3: მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ გადაწყვეტილებებს სკოლის ტესტის მაგალითის თაობაზე

დასკვნით პლენარულ რაუნდზე, თითოეული ჯგუფის სპიკერი წარმოადგენს მისი ჯგუფის გადაწყვეტილებას და საუბრობს იმ პრიორიტეტებზე, რომელმაც მისი ჯგუფი ამ გადაწყვეტილებამდე მიიყვანა. მასწავლებელი თავმჯდომარეობს სხდომას და ყურადღებას ამახვილებს მოსწავლეების მიერ შერჩეულ კითხვებსა და კრიტერიუმებზე.

გაკვეთილის დასასრულს, მასწავლებელი საუბრობს ამ კრიტერიუმებზე, რითაც მოსწავლეებს უყალიბდებათ წარმოდგენა, თუ რომელ პრიორიტეტებს იზიარებენ ისინი და რა განსხვავებული პრიორიტეტები აქვთ. აანალიზებენ რა იმ პრიორიტეტებს, რომლებმაც ისინი საკუთარ გადაწყვეტილებამდე მიიყვანა, მოსწავლეები იღებენ პასუხისმგებლობას.

გაკვეთილი 2 და 3
რას გააკეთებდი?
ჩვენ პასუხისმგებლობას ვიღებთ საკუთარ გადაწყვეტილებებზე

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენცია: დილემიდან გამოსავლის ძიება.
სწავლის მიზანი	ჩვენ განსხვავებულ არჩევანს ვაკეთებთ როცა დილემის წინაშე ვდგებით. ამგვარად ჩვენ ვსარგებლობთ ადამიანის უფლებით იყოს თავისუფალი. პასუხისმგებლობის აღება გულისხმობს დილემასთან გამკლავებას – ინფორმაციის შეგროვებას, შედეგების გათვალისწინებას, პრიორიტეტების განსაზღვრას, გადაწყვეტილების მიღებას.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები განიხილავენ დილემის მაგალითებს და იხსენებენ საკუთარ გამოცდილებას.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 2.1 – 2.4. მასალა მასწავლებლებისთვის 2.2. ფლიპჩარტები და მარკერები.
მეთოდი	ჯგუფური სამუშაო.
დროის ბიუჯეტი	1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ძირითად ამოცანას. 10 წთ.
	2 ძირითადი ამოცანა: მოსწავლეები განიხილავენ დილემას. 70 წთ.

ინფორმაცია

სამოქალაქო, დემოკრატიულ საზოგადოებაში პასუხისმგებლობის აღებას კონსტრუქტივისტული განზომილება გააჩნია: ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, როგორ ავიღოთ პასუხისმგებლობა მოცემულ სიტუაციაში. დილემურ სიტუაციაში პასუხისმგებლობის აღება, რაც ხშირად შეზღუდულ დროში ხდება, რთულია, მაგრამ საჭირო უნარის გამომუშავება შესაძლებელია.

მოცემული თავის ძირითადი ამოცანა ამ მიზანს ემსახურება. მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ და განიხილავენ არსებულ დილემურ სიტუაციასთან დაკავშირებულ პრობლემებს და საკუთარ პრიორიტეტებს. პასუხისმგებლობის აღება კონკრეტული საკითხია და, აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებს ეძლევათ დილემური სიტუაციის ოთხი მაგალითი, რომლებიც შინაარსით ერთმანეთისგან განსხვავებულია (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.3): პასუხისმგებლობის აღება იმაზე, რაზეც სხვას უნდა ეზრუნა, მასწავლებლისადმი ან მეგობრისადმი ერთგულების დარღვევის აუცილებლობა, მეგობრისადმი ერთგულების ან კანონმორჩილების დარღვევა, გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, დაუჭირო თუ არა მხარი პროექტს, რომლის შესახებაც არ ფლობ სრულ ინფორმაციას.

მოსწავლეები ამზადებენ პრეზენტაციებს საკუთარ არჩევანზე, სადაც მათ ყურადღება უნდა გაამახვილონ არჩევანის გაკეთების მიზეზებზე (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.4). მოსწავლეთა პრეზენტაციების ხელშესაწყობად მასწავლებელს ფლიპჩარტზე გადააქვს მოსწავლეებისათვის

დარიგებული მასალის შეცვლილი ვერსია (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.2). დამატებითი, პროექტის ტიპის დავალება მასწავლებელს აძლევს შესაძლებლობას, შეაფასოს მოსწავლეების მიერ კომპეტენციის დაუფლების დონე (იხ. ქვემოთ მოცემული ეტაპი 3).

გაკვეთილის აღწერა

1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს მოცემული თავის ძირითად ამოცანას

მოცემული დავალების მიზანს წარმოადგენს დილემის გადაჭრის გზების და სათანადო კრიტერიუმების ანალიზი. რეალურ ცხოვრებაში, ჩვენ ამ გადაწყვეტილებების მიღება წამებში გვიწევს და თუ სურვილის შემთხვევაში, მათი გამოსწორების საშუალება არ მოგვეცა, ამან მომავალში შესაძლოა ჩვენში სინანული გამოიწვიოს. პოლიტიკაშიც გადაწყვეტილების მიღების პროცესი ხშირად უკავშირდება დილემას - სადაც მიზნები წინააღმდეგობაში მოდიან ერთმანეთთან.

მოცემული დავალების შესრულებისას, მოსწავლეებს შეუძლიათ გადაწყვეტილების მიღების ეს რთული პროცესი ნელი ტემპით შეისწავლონ და გააანალიზონ ის პასუხისმგებლობა, რომელის აღებაც მათ უწევთ დილემურ სიტუაციაში, ამა თუ იმ გადაწყვეტილების მიღების დროს.

მოსწავლეებმა თავიანთი გადაწყვეტილებები და ამ გადაწყვეტილების მიღების მიზეზები მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე (მასალა მოსწავლეებისთვის 2.4) უნდა დააფიქსირონ. თუ ჯგუფური მუშაობის დროს ისინი ვერ შეძლებენ ერთ კონკრეტულ გადაწყვეტილებამდე მისვლას, ფურცლებზე უნდა დაიტანონ ორივე გადაწყვეტილება შესაბამისი დასაბუთებით.

მოსწავლეები ქმნიან ოთხ–ექვსკაციან ჯგუფებს. ისინი ირჩევენ ჯგუფის მენეჯერს, პირს, რომელიც პრეზენტაციაზეა პასუხისმგებელი და საქმის მწარმოებელს, რომელიც პრეზენტაციის დროს დახმარებას უწევს თავის ჯგუფს. მოსწავლეები განიხილავენ დილემური სიტუაციის ოთხ მაგალითს, რომლებიც მათთვის დარიგებულ ფურცლებზეა მოცემული (მასალა მოსწავლეებისთვის 2.3) და ირჩევენ კითხვებსა და კრიტერიუმებს მასლა მოსწავლეებისთვის 2.2 – ში მოცემული ჩამონათვალიდან. მოსწავლეებს შეუძლიათ განიხილონ სხვა დილემური სიტუაციების მაგალითები საკუთარი გამოცდილებიდან და პოლიტიკიდან.

2. ძირითადი ამოცანა: მოსწავლეები განიხილავენ დილემას

მოსწავლეები მუშაობენ ჯგუფებში. ისინი სრულიად არიან პასუხისმგებელი საკუთარ სამუშაოზე, მათ შორის შესვენებების გამოცხადებაზე, საშინაო დავალებაზე, მასალის მოძიებაზე და ა.შ.

3. მასწავლებლის მოვალეობა

მასწავლებელი თვალყურს ადევნებს მოსწავლეების მუშაობის პროცესს. ამ პროცესზე დაკვირვებით მასწავლებელს საშუალება ეძლევა შეაფასოს მოსწავლეთა კომპეტენციის განვითარების დონე – თანამშრომლობა და გუნდური სამუშაო, დროის მენეჯმენტი, დილემის აღქმა, გაანალიზების, საკითხის ჩაწვდომის, მსჯელობისა და განსჯის კომპეტენცია.

მასწავლებელი არ ერევა მოსწავლეების მუშაობაში და არ ეხმარება მათ, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მოსწავლეები თავად არ მიმართავენ მას დახმარების თხოვნით; ამ შემთხვევაში მასწავლებელი მათ არ აწვდის პასუხს, არამედ ეხმარება მათ თავად იპოვონ პასუხი მოცემულ კითხვაზე.

მზადება მეოთხე გაკვეთილისთვის:

- მასწავლებელი ამზადებს ექვს საპრეზენტაციო ცხრილს (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 2.2). ყოველი ცხრილი დატანილია ფლიპჩარტზე გასაკრავად გამიზნულ ცალკე ფურცელზე. ამ ფურცელთაგან ოთხზე, მასწავლებელს დააქვს სახელმძღვანელოში მოცემულ დილემურ სიტუაციათა მაგალითების სათაურები და არჩევანის ალტერნატივები.
- მასწავლებელი აკვირდება მოსწავლეების მუშაობის პროცესს და ეკითხება მათ, თუ როგორ ართმევენ თავს დაკისრებულ ამოცანას. თუ მოსწავლეები პასუხობენ რომ ამოცანა მათთვის რთულია ან ისინი გამოსავალს ვერ პოულობენ, ამ პრობლემაზე მასწავლებელმა უნდა ისაუბროს მეოთხე გაკვეთილის მესამე ეტაპზე.

გაკვეთილი 4
რა არის ჩვენი საერთო ღირებულებები?
პიროვნების პასუხისმგებლობა ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებულ საზოგადოებაში

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მსჯელობა კრიტერიუმებსა და ღირებულებებზე.
სწავლის მიზანი	დემოკრატიული საზოგადოება ემყარება საერთო ღირებულებებს. ადამიანის უფლებები გვაწვდის ღირებულებათა იმ ჩამონათვალს, რომელზეც ჩვენ შეგვიძლია შევთანხმდეთ.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები არჩევენ დილემის მაგალითს, თავიანთი გადაწყვეტილებების შესახებ აკეთებენ მოხსენებებს, ერთმანეთს ადარებენ და განიხილავენ საკუთარ პრიორიტეტებს.
მასალა და რესურსები	მასალა მასწავლებლებისთვის 2.2 წინა გაკვეთილზე მომზადებული ფლიპჩარტი, მარკერები. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5; ან ფლიპჩარტზე დატანილი ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია.
მეთოდი	გეგმის ერთობლივი შემუშავება, პრეზენტაციები, დისკუსია.
დროის ბიუჯეტი	1. გეგმის ერთობლივი შემუშავება. 10 წთ
	2. პრეზენტაციები და დისკუსია. 15 წთ.
	3. განვლილი თავის განხილვა. 15 წთ.

ინფორმაცია

ძირითადი დავალების შესრულების დროს მოსწავლეებს ჰქონდათ შესაძლებლობა წამოეჭრათ მრავალი საკითხი. შესაძლებელია, რომ ყველა წამოჭრილი საკითხის სრულყოფილი განხილვა ვერ მოესწროს ერთ გაკვეთილზე. აქედან გამომდინარე, საჭიროა შეირჩეს განსახილველი საკითხები. მოსწავლეებმა მონაწილეობა უნდა მიიღონ ამ საკითხების შერჩევის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაში, ვინაიდან წამოჭრილი პრობლემები მათ ისევე ეხებათ, როგორც მასწავლებელს და ისინი ისევე არიან პასუხისმგებელი, როგორც მასწავლებელი. განსახილველი საკითხების შერჩევას, უმჯობესია, დიდი დრო არ დაეთმოს, რათა დრო საკმარისი დარჩეს შერჩეული საკითხების განხილვისთვის.

თუმცა თუ მოსწავლეებს არ სურთ მათ მიერ შესრულებული სამუშაოდან რაიმე საკითხის განხილვა, მათი ნება უნდა იქნეს გათვალისწინებული. თავიდან რომ ავიცილოთ მოსწავლეების იმედგაცრუება, საჭიროა მათ კარგად ავუხსნათ, რომ რამდენიმე საკითხის ძირფესვიანად განხილვით ისინი გაცილებით მეტ ცოდნას მიიღებენ, ვიდრე ყველა მათ მიერ წამოჭრილი საკითხის მოკლე მიმოხილვით. მოსწავლეებმა უნდა გადაჭრან დილემა, ვინაიდან დრო, ისევე როგორც საზოგადოების ყურადღება, მწირი რესურსია – არა მარტო გაკვეთილზე, არამედ საზოგადოებრივ რეალობაშიც. ცენზურა და დღის წესრიგის განსაზღვრა აუცილებლობას წარმოადგენს ისევე, როგორც ძალაუფლებით სარგებლობის დემონსტრირება (ამ საკითხის სრულყოფილი განხილვა შეგიძლიათ

იხილოთ მოცემული სახელმძღვანელოს მეცხრე თავში).

ეს საუკეთესო შესაძლებლობაა იმისა, რომ მოსწავლეები პრაქტიკულად გაეცნონ დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების შესახებ სწავლების ელემენტებს. რაც უფრო სწრაფად გაართმევენ მოსწავლეები თავს განსახილველი საკითხების შერჩევის ამოცანას, მით უკეთესი, მაგრამ არც ერთმა მოსწავლემ არ უნდა იგრძნოს, რომ მისი არჩევანი დაკმაყოფილებული არ არის. მოსწავლეებმა უნდა გამონახონ ოქროს შუალედი მონაწილეობის ეფექტურობასა და სამართლიანობას შორის. საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს უმრავლესობა (კენჭისყრის დროს უმცირესობის პრობლემასთან დაკავშირებით იხ. თავი 8).

გაკვეთილის ბოლო ეტაპზე, ჩვენ გთავაზობთ, ყურადღება გაამახვილოთ ორიდან ერთ–ერთ იმ ძირითად საკითხზე, რომელსაც ყოველთვის გულისხმობს ღია საზოგადოებაში პასუხისმგებლობის აღება: კომპლექსურობისა და სტაბილურობის დილემები (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 2.3, ლექციის მოდული 2 და 3).

კომპლექსურობის დილემა უკავშირდება იმ გამოცდილებას, რომ პასუხისმგებლობის აღება რთული ამოცანაა და უფრო და უფრო რთულდება, რაც უფრო კომპლექსური ხდება ის სოციალური სისტემა, რომელსაც ჩვენ ვეკუთვნით. იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები გააჟღერებენ ამ გამოცდილებას, მასწავლებელმა მათთან ერთად უნდა განიხილოს ეს საკითხი. მოსწავლეებს, შესაძლოა, დასჭირდეთ მასწავლებლის გამხნევება, რათა შეცდომის დაშვების რისკზე წავიდნენ, ნაცვლად იმისა, რომ თავი შეიკავონ გადაწყვეტილების მიღებისგან.

სტაბილურობის დილემა, მეორე მხრივ, უკავშირდება იმ გამოცდილებას, რომ ჩვენ, უმეტესწილად, ჩვენს თავთან მარტო ვრჩებით, როდესაც ვიღებთ გადაწყვეტილებებს, და ვერ უგულებელვყოფთ იმას, რომ ყველა ჩვენგანს საერთო ღირებულებები გვაქვს. რამდენად არის საჭირო მსჯელობა ამის თაობაზე და როგორ ვაწარმოოთ იგი? ადამიანის უფლებები გვთავაზობს ღირებულებათა მთელ სისტემას, რომლის პრინციპსაც ადამიანის ღირსების პატივისცემა წარმოადგენს და რომელიც მისაღებია ყველა ძირითადი რელიგიისთვის. აქედან გამომდინარე, მოცემული გაკვეთილი მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით.

გაკვეთილის აღწერა

მზადება გაკვეთილისთვის

გაკვეთილის დაწყებამდე მასწავლებელი საკლასო ოთახში გამოფენს მოსწავლეთა პრეზენტაციებისთვის განკუთვნილ ცხრილებს.

ეტაპი 1: გეგმის ერთობლივი შემუშავება

გაკვეთილის პირველ ეტაპს მასწავლებელი წარმართავს. იგი რიგრიგობით მიდის ოთხ ფლიპჩარტთან, რომლებზეც დილემის მაგალითთა სათაურებია დატანილი, მოსწავლეების ყურადღებას მიაპყრობს ორ შესაძლო არჩევანს და მოსწავლეები ხელის აწევით ადასტურებენ, რომელ არჩევანს აძლევენ ისინი უპირატესობას. მასწავლებელს კენჭისყრის შედეგები გადააქვს ფლიპჩარტზე.

მოსწავლეთა ჯგუფები, რომლებმაც საკუთარი გამოცდილებიდან განიხილეს დილემური სიტუაციები, მოკლედ აცნობენ კლასს დილემის შინაარსსა და ჯგუფის მიერ არჩეულ დილემის გადაჭრის გზას და კლასის თვალსაჩინოებისთვის გამოფენენ საკუთარ ფლიპჩარტს.

მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ მოსწავლეებს არ ექნებათ დრო იმისათვის, რომ დეტალურად განიხილონ საკუთარი არჩევანი თითოეული შემთხვევისთვის და ამიტომ მათ ხელის აწევით უნდა დაადასტურონ, რომელი შემთხვევის განხილვა სურთ. მოსწავლეთა მხრიდან თანხმობის შემთხვევაში, ამ პროცედურულ საკითხზე შემდგომი მსჯელობა არ იმართება.

იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეებს შორის აზრთა უთანხმოება წამოიჭრება იმასთან დაკავშირებით, თუ რომელი შემთხვევა უნდა იყოს შერჩეული განსახილველად, მასწავლებელს შეუძლია მათ შესთავაზოს საკუთარი მოსაზრება იმის თაობაზე, თუ რომელი შემთხვევის განხილვა იქნება უმჯობესი. ამ შემთხვევაში უნდა ვისარგებლოთ შემდეგი კრიტერიუმებით:

- არჩევანს ვაჩერებთ იმ დილემაზე, რომელიც მოსწავლეების განსაკუთრებული ინტერესის საგანს წარმოადგენდა;

- არჩევანს ვაჩერებთ იმ დილემაზე, რომელზეც მოსწავლეებმა ერთსულოვანი გადაწყვეტილება მიიღეს –მოსწავლეებს გააჩნიათ საერთო ღირებულებები და პრინციპები.

- არჩევანს ვაჩერებთ იმ დილემაზე, რომელიც მოსწავლეებისთვის დავის საგანს წარმოადგენს – შეუძლიათ მოსწავლეებს შეთანხმდნენ გარკვეულ ღირებულებებსა და პრინციპებზე?

- არჩევანს ვაჩერებთ მოსწავლეების მიერ შემოთავაზებულ დილემაზე, რომელიც მათ საკუთარი გამოცდილებიდან აიღეს.

ის, თუ ზემოთ მოცემული კრიტერიუმიდან რომელით უნდა ისარგებლოს მასწავლებელმა, დამოკიდებულია ფლიპჩარტებზე დატანილ მასალაზე.

ეტაპი 2: პრეზენტაცია და დისკუსია

მოსწავლე, რომელსაც პრეზენტაციის გაკეთება ევალება, გამოდის კლასის წინაშე და აყალიბებს, თუ რა უდევს საფუძვლად მისი ჯგუფის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას. ჯგუფის მეორე წევრი ეხმარება მას და პრეზენტაციის შესახებ მოკლე ჩანაწერებს აკეთებს ფლიპჩარტზე.

მოსწავლეები, მასწავლებლის დახმარებით, ერთმანეთს ადარებენ მათ მიერ შერჩეულ კრიტერიუმებს და განიხილავენ საკუთარ არჩევანს. მასწავლებელი უძღვება დისკუსიას.

დისკუსიის შედეგების წინასწარ განსაზღვრა შეუძლებელია. მოსწავლეები შეიძლება შეთანხმდნენ ან ვერ შეთანხმდნენ მოცემულ სიტუაციაში პასუხისმგებლობის აღების პრინციპებზე. ფლიპჩარტის შუა მესამედი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს დისკუსიის შედეგების შესახებ ჩანაწერების გასაკეთებლად.

ეტაპი 3: ანალიზი

მასწავლებელი ქვემოთ მოცემული საკითხებიდან ირჩევს ერთ-ერთს. მასწავლებლის არჩევანს განაპირობებს მოსწავლეების დისკუსიაზე დაკვირვება და მათ მიერ გაკვეთილის ძირითადი ამოცანის შესრულებისას წამოჭრილი საკითხები. ამ კონკრეტული არჩევანის განხილვა მოსწავლეებთან ერთად არ არის რეკომენდებული, ვინაიდან მასწავლებელს მოუწევს მოსწავლეებისთვის ახსნა–განმარტებების მიწოდება ვრცელი ლექციის სახით.

არჩევანი 1: კომპლექსურობის დილემა:
მოსწავლეები აანალიზებენ იმ სირთულეებს, რომელიც პასუხისმგებლობის აღებას უკავშირდება

პლენარული სესია იწყება მოსწავლეების მიერ იმის განხილვით, თუ დისკუსიის დროს რომელი ეტაპი იყო უმტკივნეულო და რომელი იყო დაკავშირებული სირთულეებთან.

სავარაუდოდ, მოსწავლეები აღნიშნავენ, რომ პასუხისმგებლობის აღება მსგავს სიტუაციებში არის რთული და დიდ დროს მოითხოვს. ხშირად შეუძლებელია იმ შედეგების გათვალისწინება, რაც ჩვენს არჩევანს მოყვება, გვიხდება „*respice finem*“– „იფიქრე შედეგებზე“ პრინციპის უგულებელყოფა.

მასწავლებლის პასუხი არის ის, რომ მოსწავლეთა არგუმენტი აბსოლუტურად გამართლებულია, მაგრამ როგორია ალტერნატივა? არ მივიღოთ გადაწყვეტილება და არ ავიღოთ პასუხისმგებლობა? მოვითხოვოთ სრულყოფილი ინფორმაცია და მხოლოდ ამის შემდეგ მივიღოთ გადაწყვეტილება?

რა თქმა უნდა, ცხოვრება გრძელდება და ჩვენ მრავალჯერ აღმოვჩნდებით მცდარი გადაწყვეტილების გაკეთების რისკის წინაშე. მაგრამ მსგავს შემთხვევებთან გამკლავება გაცილებით ადვილდება, როცა ვიცით, თუ რა რისკთან შეიძლება იყოს დაკავშირებული ჩვენი შეცდომა და რა გამოწვევებს გვთავაზობს თანამედროვე კომპლექსური საზოგადოება (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 2.3, ლექციის მოდული 2). სწორედ ამ თვალსაზრისით არის ფრიად მნიშვნელოვანი ამ თავში შემოთავაზებული სწავლება და ტრენინგი.

არჩევანი 2: სტაბილურობის დილემა:
მოსწავლეები აანალიზებენ საკუთარ გამოცდილებებს ადამიანის უფლებათა თვალსაზრისით

მასწავლებელი მოსწავლეთა ყურადღებას ამახვილებს იმ ღირებულებებსა და პრიორიტეტებზე, რომლებზეც მოსწავლეები შეთანხმდნენ, ან ვერ შეთანხმდნენ გამართული დისკუსიის დროს და რომელმაც წამოჭრა შემდეგი კითხვა:

⇨ რა არის ჩვენი საერთო ღირებულებები?

სწორედ ეს წარმოადგენს გაკვეთილის თემას; მასწავლებელი ამ კითხვას წერს დაფაზე, სათაურის სახით ფლიპჩარტების ზემოთ; შესაძლოა ფურცელზე დატანილი ეს კითხვა გაიკრას კედელზე.

მოსწავლეები თვალს გადაავლებენ გამართულ დისკუსიას, იმის მიხედვით თუ რა არის დატანილი ფლიპჩარტებზე.

ამის შემდეგ ჩნდება შემდეგი კითხვები:

⇨ რომელ ღირებულებებზე ვერ მივაღწიეთ თანხმობას? არის ეს ღირებულებები ურთიერთგამომრიცხავი?

⇨ რომელ ღირებულებებზე უნდა იყოს მიღწეული თანხმობა?

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, თუ რატომ არის მნიშვნელოვანი ეს კითხვა: ჩვენ პასუხისმგებლობის აღების დროს ერთმანეთზე ვართ დამოკიდებული. რითი შეგვიძლია ვიხელმძღვანელოთ მსგავს სიტუაციებში?

მოსწავლეებმა იციან, ან ხვდებიან, რომ არ არსებობს საყოველთაო რელიგია ან ეთიკის ფილოსოფია და ძალით თავსმოხვეულ ღირებულებებს არავინ არ მიიღებს. ერთადერთი წყარო, რომელიც ყველასთვის მისაღებ ღირებულებებს გვაწვდის არის ადამიანის უფლებები.

მასწავლებელი მოსწავლეების ყურადღებას ამახვილებს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაზე, მუხლი 1:

„ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი თავისი ღირსებითა და უფლებებით. მათ მინიჭებული აქვთ გონება და სინდისი და ერთმანეთის მიმართ უნდა იქცეოდნენ ძმობის სულისკვეთებით.“

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (1948 წლის 10 დეკემბერი), მუხლი 1;

დეკლარაციის სრული ტექსტი იხილეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5.

მოსწავლეები მოცემულ მუხლს ეძებენ მათთვის დარიგებულ მასალაში (მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5).

ეს მუხლი ძალიან ინფორმაციულია:

- ჩვენ დაბადებიდან ვსარგებლობთ ადამიანის უფლებებით: ეს უფლებები ხელშეუვალია, არავის აქვს უფლება ჩამოგვართვას ეს უფლებები.
- ჩვენ ვართ თავისუფალი.
- ჩვენ ვართ თანასწორი.

მასწავლებელი, ამრიგად, მოსწავლეებს უჩვენებს, თუ როგორ უნდა იქნეს განმარტებული მსგავსი მუხლი – დინჯად, სიტყვა–სიტყვით. მოსწავლეები აგრძელებენ:

- ჩვენ გაგვაჩნია ღირსება: ჩვენ ერთმანეთს პატივისცემით უნდა მოვეპყროთ.
- ჩვენ გაგვაჩნია გარკვეული უფლებები.
- ჩვენ „მონიჭებული გვაქვს გონება“: ჩვენ გვაქვს დამოუკიდებლად ფიქრის უნარი.
- ჩვენ „მონიჭებული გვაქვს სინდისი“: ჩვენ შეგვიძლია პასუხისმგებლობის აღება.
- ჩვენ „ერთმანეთის მიმართ უნდა ვიქცეოდეთ ძმობის სულისკვეთებით“: ჩვენ ერთმანეთზე უნდა ავიღოთ პასუხისმგებლობა, რაც გულისხმობს ზრუნვას მათზე, ვინც სხვა ადამიანების დახმარებაზეა დამოკიდებული.

მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებებს გააჩნია არა მარტო ვერტიკალური განზომილება – ურთიერთობა ქვეყნის მთავრობასა და ინდივიდუალურ მოქალაქეთა შორის – არამედ ჰორიზონტალური განზომილებაც – ურთიერთობა ინდივიდუალურ პირებს, როგორც საზოგადოების წევრებს შორის. ჩვენ შეგვიძლია საკუთარ თავს განუსაზღვრელი თავისუფლება მივცეთ ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებულ სამოქალაქო საზოგადოებაში, რომელიც გვაწვდის იმ ძირითად ღირებულებათა ჩარჩოებს, რომელიც ჩვენთვის ყველასთვის მისაღებია და რომელზეც ჩვენ ყველას შეგვიძლია შევთანხმდეთ.

არჩევანი დამატებითი სამუშაოსთვის

ამ შემაჯამებელ ეტაპზე რეკომენდებულია ორივე არჩევანის განხილვა. ამ თავის დამატებითი სამუშაოს სახით შესაძლებელია მეორე არჩევანის განხილვა.

პასუხისმგებლობის პერსპექტივა შეიძლება დავუკავშიროთ ამ სახელმძღვანელოში მოცემულ პრაქტიკულად ყველა თავს. იხილეთ ამ თავის დასაწყისში მოცემული, სახელმძღვანელოს სხვა თავებთან კავშირის შესახებ შედგენილი მატრიცა.

მასალა მასწავლებლებისთვის 2.1

როგორ გამოვიყენოთ დილემის ანალიზში დამხმარე საშუალება

(მასალა მოსწავლეებისთვის 2.2): ნიმუში

წინასიტყვაობა შეიცავს რჩევას მოსწავლეებისთვის, შეარჩიონ რამდენიმე კითხვა და კარგად დაფიქრდნენ ამ კითხვებზე. აქედან გამომდინარე მოცემულ ნიმუშში განხილულია რამდენიმე კითხვა მოსწავლეთათვის განკუთვნილი მასალიდან, მაგრამ არ არის აუცილებელი მასწავლებელმა აირჩიოს ჩვენს მიერ შემოთავაზებული კითხვა ან განიხილოს იგი ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მიდგომით. ამ ნიმუშში გაცილებით მნიშვნელოვანია მეთოდი, ვიდრე აზრის განვითარება–ჩამოყალიბება. სწორედ ამიტომ ჩვენ არ გთავაზობთ გადაწყვეტილებას.

მაგალითი # 4: რომელი ბანანი ვიყიდო? (მასალა მოსწავლეებისთვის 2.2)

1. მოიპოვე **ინფორმაცია**.

ვინ არის მონაწილე?

რა სურთ მათ? (რაში მდგომარეობს მათი მოთხოვნები, მიზნები და ინტერესები?)

ვინ არის მონაწილე?	**მიზნები და ინტერესები**
მე, როგორც მყიდველი	იაფი საქონლის შეძენა. ხარისხიანი საქონლის შეძენა.
სუპერმარკეტი	მყიდველის მოზიდვა. მოგება.
ვაჭრობა ურთიერთხელსაყრელობის პრინციპზე	ბანანის მწარმოებელი მცირე მეწარმეების დახმარება
ბანანის მწარმოებლები	ოჯახის სარჩენი საშუალებების მოპოვება. ხარისხიანი პროდუქტის გაყიდვა. წარმოების გაფართოვება.

რაში მდგომარეობს პრობლემა/დილემა?

იაფი ბანანის შეძენა	ძვირი ბანანის შეძენა
იაფი ბანანის შეძენა დამეხმარება დავზოგო ფული, რომელსაც სხვა მიზნებისთვის გამოვიყენებ. დახმარების არ გაწევა იმ ხალხისთვის, ვისი მომავალიც, ნაწილობრივ, ჩემს გადაწყვეტილებაზეა დამოკიდებული, ჩემში სინდისის ქენჯნას იწვევს.	თუ შევიძენ ბანანს, რომელიც მეტი ღირს, ამით დავეხმარები ბანანის მწარმოებელ მცირე მეწარმეებს. გააჩნია, რამდენად მეტი ფასის გადახდა მომიწევს.

რა კავშირი აქვს ამ შემთხვევას ჩემთან?

> მე ვმონაწილეობ გლობალური ბაზრის მართვაში. ჩემი გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ რა ვიყიდო, პირდაპირ გავლენას ახდენს სხვათა მომავალზე.

რა ინფორმაციას არ ვფლობთ – რა არის ჩვენთვის გაუგებარი?

მე პირდაპირ ვმონაწილეობ გლობალური ბაზრის მართვაში. ჩემი გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ რა ვიყიდო, პირდაპირ გავლენას ახდენს სხვათა მომავალზე. ჩვენ არ ვიცნობთ ერთმანეთს, მაგრამ გარკვეულ ინფორმაციას ვფლობთ ერთმანეთის შესახებ და ჩვენი ქმედებებით, იმით, თუ რას მოვიმოქმედებთ, კავშირი გვაქვს ერთმანეთთან.

მე არ ვიცი რამდენად არიან დამოკიდებული მეწარმეები ჩემს დახმარებაზე. შესაძლოა სხვა მყიდველმა უკვე კილოობით შეიძინა მათი ბანანი, მაგრამ შეიძლება არც შეუძენია.

რა შედეგს მივიღებთ, თუ მოვიპოვებთ ინფორმაციას, რომელსაც არ ვფლობთ?

რეალურ ცხოვრებაში, გადაწყვეტილების მიღება, მსგავს სიტუაციაში მყისიერად ხორციელდება. მე მჭირდება საკვები, გადაწყვეტილება უნდა მივიღო იმისდა მიუხედავად, რომ არ ვფლობ სრულ ინფორმაციას; ეს შემთხვევა არ არის გამონაკლისი, არამედ ჩვეული მოვლენაა.

2. გაანალიზე შედეგები

რა არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობა არსებობს?

რა შედეგს მოიტანს თითოეული ეს არჩევანი და ვისთვის ...?

არჩევანი	არჩევანი 1: იაფი ბანანის შეძენა	არჩევანი 2: ძვირი ბანანის შეძენა
მე როგორც მყიდველი	არა აქვს მნიშვნელობა, რამდენად დიდია ან მცირეა ჩემი შემოსავალი, სხვაობა საგრძნობი არ იქნება და კომპენსაცია შესაძლებელია ერთ ჰამბურგერზე ან ერთ ფილა შოკოლადზე უარის თქმით. სხვა შემთხვევაა, თუ მე ვალი მაქვს და ყველანაირად უნდა ვეცადო შევამცირო ჩემი ხარჯები.	
ბანანის მწარმოებლები	რჩება დახმარების გარეშე.	მოკრძალებული დახმარება, მასშტაბური ეფექტით (ვაჭრობა ურთიერთხელსაყრელობის პრინციპზე)
სუპერმარკეტი	არ გაგვაჩნია ზუსტი მონაცემები, მაგრამ შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ჩვენს მიერ ბანანის შეძენით სუპერმარკეტი მოგებას ნახავს ნებისმიერ შემთხვევაში, იაფ ბანანს შევიძენთ თუ ძვირს.	
ვაჭრობა ურთიერთხელსაყრელობის პრინციპზე	არანაირი სარგებელი ურთიერთხელსაყრელობის პრინციპზე ვაჭრობისთვის.	სარგებელი ურთიერთხელსაყრელობის პრინციპზე ვაჭრობისთვის.

3. ჩამოაყალიბე შენი პრიორიტეტები.

რამდენად მაქვს გაცნობიერებული ჩემი გადაწყვეტილების შედეგები?

მე არ გამაჩნია სრულყოფილი სურათი და ვერ შევძლებ მის მოპოვებას, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ პრიორიტეტად არ დავისახე სრულყოფილი ინფორმაციის მოძიება კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით. აქედან გამომდინარე, მე უნდა მივიღო გადაწყვეტილება, დავჯერდე იმ მწირ ინფორმაციას, რომელსაც სხვები მაწვდიან, ამ შემთხვევაში ვაჭრობა ურთიერთხელსაყრელობის პრინციპზე. ინფორმაცია კი, რომელსაც მე ვფლობ არის, რომ ჩემს მიერ გაღებული უმნიშვნელო

თანხაც კი დიდად წაადგება განვითარებად ქვეყნებში ბანანის წარმოებით დაკავებულ მცირე მეწარმეებს.

რომელი მორალური თუ რელიგიური პრინციპებია ჩემთვის მნიშვნელოვანი?

ეს კითხვა განსაკუთრებულია და ჩვენ ჩვენი მრწამსის შესაბამისად შეგვიძლია გავცეთ პასუხი.

ჩემი გადაწყვეტილება ერთხელ და სამუდამოდ კეთდება თუ მექნება საშუალება შემდგომში შევცვალო იგი?

მსგავსი გადაწყვეტილების მიღების საშუალება მრავალჯერ მექნება. დღეს შეიძლება გადავწყვიტო ვიყიდო ძვირი ბანანი, ხვალ –იაფი. მე შემიძლია გავაანალიზო ჩემი გადაწყვეტილება, მაგრამ წარსულში მიღებულ გადაწყვეტილების შედეგს ვეღარ შევცვლი.

4. მიიღე გადაწყვეტილება

აუცილებელია ერთი მიზნის მიღწევაზე გავამახვილო ყურადღება და უარი ვთქვა სხვა მიზნებზე?

აუცილებელია. თქვენ ყიდულობთ იაფ ან ძვირ ბანანს და არა ორივეს ერთად. ამ შემთხვევაში გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, რომ იყიდოთ ცოტაოდენი იაფი და ცოტაოდენი ძვირი ბანანი, არადამაჯერებლად ჟღერს.

მოცემულ პირობებში, რას მკარნახობს ინტუიცია? რომელი გადაწყვეტილებაა ჩემ პიროვნებასთან ყველაზე ახლოს?

ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ჩვენი ინტუიცია, შესაძლოა, ჩვენი ყველაზე მნიშვნელოვანი გზამკვლევი იყოს და შეიძლება, ხშირად უფრო სანდოც გამოდგეს, ვიდრე ხანგრძლივი განსჯა და ფიქრი. ჩვენ ვიქცევით ისე, როგორც ვგრძნობთ რომ უმჯობესი იქნება. პასუხისმგებლობის აღება, ამგვარად, გულისხმობს ჩვენს მცდელობას გავაანალიზოთ და ხანდახან შევცვალოთ ის, რასაც ინტუიცია გვკარნახობს.

მასალა მასწავლებლებისთვის 2.2

ფლიპჩარტის ფორმა დილემური სიტუაციების შედარებისთვის (გაკვეთილი 4)

თითოეული დილემის მაგალითისთვის საჭიროა ერთი ფლიპჩარტი. რჩევები იმის თაობაზე, თუ როგორ განვათავსოთ ფლიპჩარტზე ალტერნატიული არჩევანი იხილეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 2.4.

დილემის მაგალითი:

(დაასათაურეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 2.3–ში მოყვანილი მაგალითების მიხედვით).

ალტერნატიული არჩევანი	მიზეზი
(დილემის გადაჭრის პირველი არჩევანი შეიტანეთ აქ) ჯგუფი #	
(დილემის გადაჭრის მეორე არჩევანი შეიტანეთ აქ) ჯგუფი #	
(დატოვეთ თავისუფალი დამატებითი ჩანაწერებისთვის) ჯგუფი #	

მასალა მასწავლებლებისთვის 2.3

თავისუფლება და პასუხისმგებლობა – ლექციის სამი მოდული

წინამდებარე მასალა წარმოადგენს ლექციის მოდულებს, რომელთა შორისაც მოსწავლეთა სწავლის მოთხოვნების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს არჩევანის გაკეთება. ლექციის მიწოდება მოსწავლეებისთვის შესაძლებელია, როგორც სახელმძღვანელოს ამ თავში მოცემული ოთხი გაკვეთილის ფარგლებში, ასევე, დამატებითი გაკვეთილის სახით. მოდულებში განხილულია თანამედროვე საზოგადოებაში პასუხისმგებლობის აღების პირობები:

მოდული 1: შესწავლა იმისა თუ როგორ ავიღოთ პასუხისმგებლობა შეუძლებელია რისკზე წასვლის გარეშე.

მოდული 2: როგორ ვახორციელებთ პასუხისმგებლობის აღებას თანამედროვე საზოგადოებაში, რომელიც სულ უფრო და უფრო კომპლექსური ხდება, რაც ჩვენგან ჩვენი შესაძლებლობების მაქსიმუმის გამოყენებას მოითხოვს?

მოდული 3: დემოკრატიული საზოგადოებების სტაბილურობას კულტურული განზომილება ახასიათებს – მის ფარგლებში მოქმედი წესები, რომლებიც არ შეიძლება ძალით თავსმოხვეული იყოს, არამედ რომლის თაობაზეც ხდება შეთანხმება საზოგადოების წევრებს შორის.

1. რისკისა და პასუხისმგებლობის დილემა

არჩევანის დამოუკიდებლად გაკეთება ადამიანის უფლებაა, მაგრამ ეს თავისუფლება პასუხისმგებლობას გულისხმობს. ჩვენ ყოველთვის უნდა გვესმოდეს, თუ რა შედეგების მომტანი იქნება და რა გავლენა ექნება ჩვენს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებას და ჩვენს მოქმედებას ჩვენზე და სხვა ადამიანებზე, დღეს და მომავალში, მოცემულ ადგილას და სხვა ნებისმიერ ადგილას მსოფლიო მასშტაბით (იხ. მდგრადი განვითარების მოდელი, მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2).

მეორე მხრივ, იმას, თუ როგორ უნდა ავიღოთ პასუხისმგებლობა, ჩვენ მხოლოდ თავისუფლების პირობებში ვსწავლობთ, რომელიც მარცხის თავისუფლებასაც გულისხმობს. მაგალითად, ახალგაზრდებს სურვილი აქვთ საღამოები და თავისუფალი დრო სახლიდან მოშორებით გაატარონ. ეს გამოცდილება მოსწავლეებისთვის უცხო არ იქნება. მათ მშობლებს სურთ, რომ შვილები სახლში დროულად დაბრუნდნენ; პასუხისმგებლობას ამ შეთანხმების შესრულებაზე იღებს ახალგაზრდა. დამოუკიდებლად გადაადგილების თავისუფლებისა და მასთან დაკავშირებულ ყველა რისკზე წასვლის გარეშე, ვერავინ ისწავლის პასუხისმგებლობის აღებას.

2. კომპლექსურობისა და დემოკრატიის დილემა

მოცემულ თავში, სტუდენტები აანალიზებენ, როგორ იღებენ ისინი პასუხისმგებლობას ყოველდღიურ ცხოვრებაში. ჩვენ, ხშირად, წამებში გვიწევს გადაწყვეტილების მიღება იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ გადავჭრათ დილემა. მოცემული თავის ძირითადი ამოცანა (გაკვეთილი 2 და 3) საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, აუჩქარებლად გაანალიზონ პასუხისმგებლობის განზომილებები, და ამგვარად, ისინი გამოიმუშავებენ და იუმჯობესებენ ინტუიციას. პასუხისმგებლობის აღება საჭიროებს უნარს, რომელიც რთულ სიტუაციებში მყისიერ გარკვევასა და შემდგომ ინტუიციაზე დაყრდნობით გადაწყვეტილების მიღებაში გვეხმარება, გადაწყვეტილებისა, რომელმაც უნდა გაუძლოს კრიტიკას. ჩვენი ყოველდღიური გამოცდილებით, ვიცით, რომ ეს „ბუნებრივია“ და ჩვენ ყველას გვაქვს გაცნობიერებული ის რისკი, რაც რთულ სიტუაციებში მყისიერი გადაწყვეტილების მიღების დროს დაშვებულ შეცდომებს უკავშირდება. წვრთნა და გამოცდილება გვეხმარება ინტუიციის გაუმჯობესებაში, მაგრამ პრობლემა გადაუჭრელი რჩება.

სოციალურ და გლობალურ დონეზე, კომპლექსურობა და სირთულე სხვა ხარისხში გადადის. მაგალითად, ჩვენ ხშირად გვაქვს არჩევანი, როგორ მივიდეთ A პუნქტიდან B პუნქტამდე, მაგალითად

სახლიდან სკოლამდე. მანქანით მისვლა ყველაზე ხელსაყრელი არჩევანია, მაშინ, როცა ავტობუსით ან ველოსიპედით მგზავრობა დიდ დროს გვართმევს, რომ აღარაფერი ვთქვათ შესაძლო დაგვიანებასა ან წვიმიან ამინდში დასველებაზე და ა.შ. რა არჩევანს ვაკეთებთ? ამ შემთხვევაში უნდა ვიხელმძღვანელოთ კრიტერიუმით, რომელიც უკავშირდება კლიმატის ცვლილებაზე მანქანით მგზავრობის გავლენას. მაგრამ ჩემი მანქანით მგზავრობა მოიტანს კი რაიმე სხვაობას, მით უმეტეს, როცა ავტობუსით და ველოსიპედით მხოლოდ მოსახლეობის ძალიან მცირე ნაწილი სარგებლობს? საკითხი მეტად რთულია იმისთვის, რომ ერთმა პიროვნებამ გადაწყვიტოს (იხ. თავი 4). იგივე შეიძლება ითქვას, როდესაც ჩვენ მონაწილეობას ვიღებთ მსგავს საკითხებზე გამართულ პოლიტიკურ დებატებში – მართებულად ვიქცევით და საკმარისს ვაკეთებთ იმისთვის, რომ თავიდან ავიცილოთ კლიმატის ცვლილება?

საკითხის კომპლექსურობის ზრდადობა ტიპიურია თანამედროვე საზოგადოებაში. საზოგადოებები ერთმანეთთან არიან დაკავშირებული გლობალური ბაზრის საშუალებით და ურთიერთდამოკიდებული ხდებიან, იმ თვალსაზრისით, თუ როგორ უდგებიან კლიმატის ცვლილების მსგავს გლობალურ საკითხს. საკითხის კომპლექსურობასთან გამკლავება ართულებს პასუხისმგებლობის აღებას. ეს, გარკვეულწილად, არის ის, რაც ჩვენ უნდა გავიღოთ თანამედროვე საზოგადოებაში, ცხოვრების სტანდარტების ზრდის სანაცვლოდ, რაც თავისთავად განპირობებულია ამავე საზოგადოებაში მეცნიერების, ტექნოლოგიებისა და განათლების სფეროებში არსებული მიღწევებით.

ისეთი კომპლექსური საკითხების მოგვარებაში, როგორიცაა კლიმატის ცვლილება, ინტუიცია ვეღარ გაგვიწევს დახმარებას. ჩვენ ექსპერტთა რჩევა გვჭირდება. დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მოქალაქეები და პოლიტიკოსები, რომლებიც ექპერტებზე არიან დამოკიდებული, იმ სამყაროს აღქმის თავლსაზრისით, სადაც მათ უწევთ ცხოვრება, დგანან იმ საფრთხის წინაშე, რომ აღმოჩნდნენ ახალ, პოსტდემოკრატიულ, ოლიგარქიულ წყობაში, სადაც ყველაფერს განაგებენ ექსპერტები, რომელთა კონტროლის ძალაც მოქალაქეებს აღარ შესწევთ. ეს არის კომპლექსურობისა და დემოკრატიის დილემა.

დემოკრატიის მარცხი და წარმატება დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად იღებს მონაწილეობას დაინტერესებული ადამიანი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ამ პროცესისადმი პასუხისმგებლობით მოკიდება განათლებულ მოქალაქეებს საჭიროებს. განათლება არის ერთადერთი საშუალება, რითიც ჩვენ შევძლებთ კომპლექსურობის დილემის გადაჭრას. განათლების გაფართოება თანამედროვე საზოგადოების მხოლოდ მზარდი კომპლექსურობის წყაროს კი არ წარმოადგენს, არამედ კომპლექსურობისა და დემოკრატიის დილემის გადაჭრის ძირითად საშუალებადაც გვევლინება.

3. თავისუფლება–სტაბილურობის დილემა: თავისუფლება, პლურალიზმი და ჩვენი მოთხოვნილება, - გაგვაჩნდეს საერთო ღირებულებები

მუხლი 18

ყოველ ადამიანს აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას თავისი რელიგიის თუ რწმენის შეცვლისა და თავისუფლებას თავისი რელიგიის თუ რწმენის აღმსარებლობისა როგორც ერთპიროვნულად, ასევე სხვებთან ერთად, მოძღვრებაში ღთვისმსახურებაში და რელიგიურ და რიტუალურ წეს-ჩვეულებათა შესრულებაში საჯარო თუ კერძო წესით.

მუხლი 19

ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მრწამსის თავისუფლებისა და მისი თავისუფლად გამოთქმისა; ეს უფლება მოიცავს ადამიანის თავისუფლებას დაუბრკოლებლად იქონიოს თავისი მრწამსი და ეძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები ყოველგვარი საშუალებებით და სახელმწიფო საზღვრებისაგან დამოუკიდებლად.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (1948 წლის 10 დეკემბერი); დეკლარაციის სრული ტექსტი იხილეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5.

პიროვნებები, რომლებიც სარგებლობენ ამ უფლებებით, ქმნიან პლურალიზმს, მისი სხვადასხვა ფორმით (იხ. თავი 3). ერთი შედეგია ის, რომ ადამიანები ირჩევენ სხვადასხვა რელიგიურ აღმსარებლობასა და ღირებულებათა სხვადასხვა სისტემას – ეს განსაკუთრებით აშკარაა იმ ფონზე, სადაც წარმოდგენილია ემიგრანტთა საზოგადოებები. თანამედროვე საზოგადოებები არის სამოქალაქო და პლურალისტული – მისი წევრები ქმნიან ინდივიდუალურ მსოფლმხედველობასა და ინდივიდუალობას (იხ. თავი 1). პასუხისმგებლობას გააჩნია კონსტრუქტივისტული განზომილება.

მეორე მხრივ, ყოველი საზოგადოება დამოკიდებულია ღირებულებათა გარკვეულ სისტემაზე, რომელიც ამ საზოგადოების წევრების შეთანხმების საფუძველზე ყალიბდება. დემოკრატია თანაბრად არის დამოკიდებული, როგორც ძლიერ სახელმწიფოზე, ასევე ქმედით პოლიტიკურ კულტურაზე.

ეს არის თავისუფლება–სტაბილურობის დილემა: დემოკრატიული და სეკულარული სახელმწიფო დამოკიდებულია კულტურულ გარემოზე, რომლის შექმნაც და ძალით გატარებაც მის ინსტიტუტებს და ხელისუფლებას არ შეუძლია. ვერ უგულებელვყოფთ ყველასთვის მისაღებ და მოსაწონ ღირებულებათა, წესებისა და მიზანთა სისტემას. ზოგადად განათლება და, განსაკუთრებით, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება, გადამწყვეტ როლს თამაშობს ამ გამოწვევასთან გამკლავებაში. ადამიანთა უფლებები, სავარაუდოდ, წესთა და პრინციპთა ერთადერთ სისტემას წარმოადგენს, რომელიც საყოველთაოდ შეიძლება იქნეს მიჩნეული (იხ. ამ თავში მოცემული გაკვეთილი 4, სადაც ლაპარაკია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის პირველ მუხლზე). ადამიანის უფლებები ემყარება ურთიერთაღიარების პრინციპს – ოქროს წესს – და არ ანიჭებს უპირატესობას ერთ რომელიმე რელიგიას ან ეთიკურ თუ მორალის ფილოსოფიას. ამ თვალსაზრისით, ადამიანის უფლებები არა მარტო პრობლემის წყაროს, არამედ ამავე პრობლემის გადაჭრის საშუალებასაც წარმოადგენს.

თავი 3
მრავალფეროვნება და პლურალიზმი
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე?

როგორ ვთანხმდებით საყოველთაო კეთილდღეობაზე?

**“La multitude qui ne se rйduit pas a l’unitй est confusion;
l’unitй qui ne dйpend pas de la multitude est tyrannie.”**

[სამართლიანობა ძალადობის გარეშე უძლურია, ხოლო ძალადობა სამართლიანობის გარეშე – ტირანია.]
ბლეზ პასკალი (1623 – 1662)

3.1 მე რომ პრეზიდენტი ვიყო...
მოსწავლეები განსაზღვრავენ საკუთარ პოლიტიკურ პრიორიტეტებს

3.2 რომელი მიზნების განხორციელება გვსურს?
მოსწავლეები ქმნიან პოლიტიკურ პარტიებს

3.3 რა არის საყოველთაო კეთილდღეობა?
თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე

a. პლურალისტულ დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა
მოსწავლეები იხსენებენ საკუთარ გამოცდილებას

თავი 3
მრავალფეროვნება და პლურალიზმი
თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე?

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისთვის

1. კავშირი მრავალფეროვნებას, პლურალიზმსა და დემოკრატიას შორის

მრავალფეროვნება – მაგალითები

– დაქირავებული მუშაკები და დამქირავებლები დაობენ ხელფასებისა და სამუშაო საათების გამო.

– გარემოსდამცველები დაობენ სატვირთო ავტომანქანების მძღოლების ლობისტებთან ახალი გზის გაჭრის შესახებ არსებული გეგმის გამო.

– მშობლებს სურთ მეტი მასწავლებელი ზრუნავდეს მათი შვილების განათლებაზე. გადასახადის გადამხდელთა ლობისტებს გადასახადების შემცირება სურთ.

– ექიმებს და არამწეველებს უნდათ ბარებსა და რესტორნებში მოწევა სრულად აიკრძალოს. მიწათმფლობელები და თამბაქოს მწარმოებლები ნებისმიერ ადგილზე მოწევის ნებართვის მომხრე არიან.

– ახალგაზრდებს ცარიელი შენობის ახალგაზრდულ ცენტრად გადაკეთება სურთ. ადგილობრივი მოსახლეობა შიშობს, რომ ამის გამო მათ ღამით ხმაურთან შეგუება მოუწევთ.

მრავალფეროვნების ცნება ასახვას ადამიანებს შორის განსხვავებებს – მათ ინტერესებს შორის განსხვავებებს, მაგრამ არა მხოლოდ: ადამიანები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან ცხოვრების სტილით, ეთნიკური წარმოშობით, რწმენითა და ღირებულებებით, სოციალური სტატუსით, სქესით, იმით, თუ რომელ თაობას ეკუთვნიან, დიალექტით და წარმოშობის ადგილით (მაგალითად, ქალაქიდან თუ სოფლიდან). მრავალფეროვნება კიდევ უფრო იზრდება სოციალური და ეკონომიკური ცვლილებების პარალელურად.

წარმოადგენს მრავალფეროვნება პრობლემას?

პლურალიზმის შესახებ არსებული თეორიების მიხედვით, შეუძლებელია განისაზღვროს რა წარმოადგენს საყოველთაო კეთილდღეობას, სანამ ამ საკითხის თაობაზე საჯარო მსჯელობა არ გაიმართება. ჩვენ გვჭირდება შეთანხმება იმის თაობაზე, თუ რა არის ჩვენთვის ყველასთვის ხელსაყრელი. საყოველთაო კეთილდღეობა მოლაპარაკების საგანს წარმოადგენს. განვიხილოთ ზემოთ მოყვანილ მაგალითთაგან ორი.

– დაქირავებული მუშაკები და მათი დამქირავებლები უნდა შეთანხმდნენ ხელფასებზე, რომელიც მუშაკებს ცხოვრების სათანადო სტანდარტებით უზრუნველყოფს, ხოლო დამქირავებელს საშუალებას მისცემს აკონტროლოს ხარჯები.

– ახალგაზრდული ცენტრის შექმნის საკითხი შეიძლება შემდეგნაირად გადაიჭრას: აშენდეს ცენტრი, მაგრამ დაეკისროს წესების დაცვა, რომელიც ადგილობრივი მოსახლეობის სიმშვიდეს უზრუნველყოფს. საუკეთესო გამოსავალია შეთანხმება დიალოგისა და მოლაპარაკების საფუძველზე, ხოლო შედეგი, უმეტეს შემთხვევაში არის დათმობაზე წასვლა.

პლურალიზმი, აქედან გამომდინარე, უკავშირდება საზოგადო კეთილდღეობის ცნებას. პირველ რიგში, ყველა მხარე გამოთქვამს თავის განსხვავებულ ინტერესს და შემდეგ ისინი ეძებენ გამოსავალს,

რომელიც მისაღები იქნება ყველა მხარისთვის. არაფერია „ეგოისტური“ საკუთარი ინტერესის ნათლად გამოთქმაში. პირიქით, ეს პროცესის შემადგენელი ნაწილია, მაგრამ არავის უნდა ჰქონდეს მოლოდინი იმისა, რომ მისი ინტერესი სრულად იქნება დაკმაყოფილებული. კონსტრუქტივიზმის ცნება ხაზს უსვამს იმას, რომ პროცესი გულისხმობს სწავლის ელემენტს, რომელიც თან სდევს მცდელობასა და შეცდომის დაშვებას. პრაქტიკა გვიჩვენებს, რამდენად მართებულია მიღებული გადაწყვეტილება და შესაძლოა აუცილებელი გახდეს მისი შეცვლა ან გაუმჯობესება, რაც განხილვისა და მოლაპარაკების შედეგად უნდა განხორციელდეს.

როგორ უკავშირდება პლურალიზმი დემოკრატიას?

პლურალიზმი კონკურენციის ფორმას წარმოადგენს. მხარეები საკუთარი ინტერესების დაცვაში უწევენ ერთმანეთს კონკურენციას და მოლაპარაკების პროცესში ხდება როგორც ძალაუფლების, ასევე არგუმენტაციისა და განსჯის უნარის გამოყენება. მაგრამ ამ სახის კონკურენცია ასევე გარანტიაა იმისა, რომ ვერც ერთი მხარე ვერ მოიპოვებს დომინანტის პოზიციას. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი ქმნის პოლიარქიის სისტემას (ძალაუფლება არა მარტო ერთეულთა ხელში), რომელიც დემოკრატიულ კონსტიტუციაში კონტროლისა და გაწონასწორების პრინციპის სოციალური ექვივალენტია. პლურალიზმი სათავეს უდებს ლიბერალიზმს, ეკონომიკაში არსებული კონკურენციის გავრცელებით საზოგადოებრივ და პოლიტიკის სფეროებზე.

როგორ ხორციელდება პლურალიზმის საშუალებით ინტერესთა კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარება?

მრავალფეროვნება და პლურალიზმი ასპარეზს აძლევს ინტერესთა შორის უთანხმოებას და საკითხთა შესახებ აზრთა სხვადასხვაობის არსებობას განაპირობებს („უთანხმოების სფერო“). პრობლემის მოგვარება შესაძლებელია „თანხმობის სფეროს“ არსებობის პირობებში. პლურალიზმი მოქალაქეებისგან მოითხოვს შეთანხმებას გარკვეულ ძირითად ღირებულებებსა და წესების თაობაზე:

- ურთიერთაღიარება: მოწინააღმდეგე მხარე აღიქმება როგორც ოპონენტი, მაგრამ არა როგორც მტერი.
- ძალადობის დაუშვებლობა: მოლაპარაკებები წარმოებს მშვიდობიანი გზით, ვერბალურად და არა ფიზიკური ძალის გამოყენებით.
- კომპრომისზე წასვლა: ყველა მხარე აცნობიერებს, რომ გადაწყვეტილება მიიღწევა მხოლოდ კომპრომისის საფუძველზე.
- უმრავლესობის წესი: თუ საკითხის მოგვარება კენჭისყრას მოითხოვს, გადაწყვეტილებას იღებს უმრავლესობა.
- მცდელობა და შეცდომა: გარემოებების შეცვლის გამო, ან არასწორი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში, იმართება ხელახალი მოლაპარაკებები.
- სამართლიანობა: გადაწყვეტილება უნდა ესადაგებოდეს და არ არღვევდეს ადამიანის უფლებებს.

პლურალიზმის ცნების კრიტიკა

კრიტიკოსები აღნიშნავენ, რომ პლურალისტულ საზოგადოებაში ძალაუფლება უმრავლესობის ხელშია, მაგრამ მრავალფეროვნების გამო მისი გადანაწილება არათანაბრად ხორციელდება. აქედან გამომდინარე ინტერესთა შორის კონკურენციის დროს ზოგიერთი მხარე სხვაზე მეტი უპირატესობით სარგებლობს.

ამგვარი მსჯელობა ხაზს უსვამს თავისუფლებასა და თანასწორობას შორის არსებულ კონფლიქტს – ეს კონფლიქტი, როგორც დემოკრატიისთვის, ასევე ადამიანის უფლებებისთვის არის დამახასიათებელი, რაც იმას ნიშნავს, რომ აღმოფხვრას არ ექვემდებარება. პლურალისტები ხაზს უსვამენ კონკურენტული დემოკრატიის ლიბერალურ აღქმას, კრიტიკოსები – დემოკრატიის ეგალიტარულ ხასიათს.

პლურალისტულ საზოგადოებაში, თავისუფლებასა და თანასწორობას შორის არსებული კონფლიქტი წარმოადგენს საზოგადო კეთილდღეობის საკითხის ბირთვს. თავისუფლება ნიშნავს კონკურენციას, კონკურენცია კი შობს წარმატებულებსა და წარუმატებლებს, და შესაბამისად უთანასწორობას. ამრიგად, საყოველთაო კეთილდღეობაზე შეთანხმების პროცესში, მონაწილე მხარეებმა უნდა გაითვალისწინონ სუსტი მხარის მოთხოვნილებები.

არსებობს პლურალიზმის ალტერნატივა?

პლურალიზმის უარყოფა „ავტორიტარიზმის ცდუნებას" უხსნის გზას. საყოველთაო კეთილდღეობას განსაზღვრავს ხელისუფლება, და ნებისმიერი, ვინც ამ განსაზღვრებას არ ეთანხმება აღიქმება მტრად. ამის მაგალითია კომუნისტური პარტიები. ისინი პრეტენზიას აცხადებდნენ ერთპიროვნულ ლიდერობაზე, მეცნიერული ახსნა–განმარტებებით ცდილობდნენ რა განესაზღვრათ საყოველთაო კეთილდღეობა. უარყოფილი იყო როგორც ლიბერალური, ასევე ეგალიტარული დემოკრატია.

საბოლოო ჯამში, პლურალიზმის ალტერნატივას წარმოადგენს დიქტატურა. ამის შესახებ უინსტონ ჩერჩილი ამბობდა: „დემოკრატია მმართველობის ყველაზე უარესი ფორმაა, თუ არ ჩავთვლით ყველა იმ მართველობის ფორმას, რაც კი ოდესმე გამოგვიცდია". პლურალისტული დემოკრატია გარკვეული რისკის შემცველია, მაგრამ მის წევრთა შორის განსხვავებების მშვიდობიანად მოგვარების თვალსაზრისით, მმართველობის საუკეთესო ფორმაა.

2. დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა – რას გვთავაზობს მოცემული თავი

მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ ისინი პლურალისტული დემოკრატიული საზოგადოების წევრები არიან:

- მათ თავიანთი აზრები და ინტერესები ხმამაღლა უნდა გამოთქვან, თუ სურთ, რომ ისინი გათვალისწინებულ იქნეს; დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა ასევე ნიშნავს იმ კონკურენციაში ჩაბმას, რომელსაც პლურალიზმი გულისხმობს.

- დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა გულისხმობს საყოველთაო კეთილდღეობაზე მოლაპარაკების გზით შეთანხმებას.

- დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა, ყველა მხარისგან მოითხოვს ყველასთვის მისაღები ძირითადი ღირებულებების აღიარებას, ძალადობის დაუშვებლობას, დათმობაზე წასვლისთვის მზადყოფნას და უმრავლესობის წესს.

მოცემულ თავში გამოყენებულია პრაქტიკაზე დაფუძნებული სწავლის მიდგომა. მოსწავლეები მრავალფეროვნებას ეცნობიან საკლასო ოთახში მიღებული გამოცდილებით, ხოლო პლურალიზმს – საყოველთაო კეთილდღეობაზე შეთანხმების მიზნით გამართულ მოლაპარაკებებში აქტიური მონაწილეობით.

გაკვეთილი 1: პირველი კითხვა, რომლის შესახებაც მოსწავლეებმა ერთმანეთს საკუთარი მოსაზრებები უნდა გაუზიარონ, არის ის, თუ რა საკითხს დააყენებდნენ ისინი დღის წესრიგის სათავეში, თავიანთი ქვეყნის პრეზიდენტები ან მთავრობის ლიდერები რომ ყოფილიყვნენ. მოსწავლეები დაინახავენ, თუ მოსაზრებათა როგორი მრავალფეროვნება იქნება გამოთქმული მათი მხრიდან მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით. კლასი წარმოადგენს მრავალფეროვანი საზოგადოების მოდელს.

გაკვეთილი 2 და 3: იწყება მოლაპარაკების პროცესი. მოსწავლეები, რომლებიც იზიარებენ ერთ გარკვეულ ხედვას ან ძირითად მიდგომას, ქმნიან პოლიტიკურ პარტიებს (ამ ინსცენირებაში სხვა ტიპის ჯგუფები არ დაიშვება); სხვებს აქვთ არჩევანის უფლება – განზე გადგნენ. მოსწავლეები განსაზღვრავენ საკუთარ მიზნებსა და პრიორიტეტებს და შემდეგ მართავენ მოლაპარაკებებს. შედეგი იქნება ან ის, რომ ისინი შეძლებენ გადაწყვეტილების მიღებას და კომპრომისის მიღწევას, რომელსაც ყველა ან უმრავლესობა მაინც იზიარებს, ან ვერ შეძლებენ ყოველივე ზემოთ თქმულის განხორციელებას – სწორედ ისე, როგორც ეს რეალურ ცხოვრებაში ხდება. ისინი გამოცდილებით

ისწავლიან, თუ რა უპირატესობა აქვს ორგანიზებულ ჯგუფს, როგორიცაა პარტია, ინდივიდუალურ პირებთან შედარებით, კონკურენტულ გარემოში, როდესაც ხდება დღის წესრიგის დადგენა და გადაწყვეტილების მიღება.

გაკვეთილი 4: მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას და მსჯელობენ მოცემულ თავში განვლილ მასალაზე.

მასწავლებლის როლი მოსწავლეებისთვის მიმართულების მიცემითა და მათი დახმარებით შემოიფარგლება. ოთხივე გაკვეთილის განმავლობაში, მოსწავლეები სწავლობენ მოქმედებაში. რეკომენდებულია, მასწავლებლის მხრიდან ძირითად ცნებებზე რამდენიმე მოკლე ინსტრუქციის მიწოდება მოსწავლეებისთვის, რაც ხელს შეუწყობს კონსტრუქტივისტული სწავლის პროცესს. მასწავლებელი ამ ინფორმაციას აწვდის მოსწავლეებს მაშინ, როცა ისინი მზად არიან ამისთვის. მასალა მოსწავლეებისთვის და მასალა მასწავლებლებისთვის გვაწვდის საჭირო რესურსებსა და ინფორმაციას.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, მონაწილეობა *დემოკრატიულ საზოგადოებაში,* გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მესამე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს –მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მესამე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილების დასაგეგმად.

- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთი და იგივე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – არჩევანის გაკეთება, პლურალიზმის აღქმა, თავისუფლების უფლების დაცვა, პასუხისმგებლობა აღება არჩევანზე, რომელიც გავლენას ახდენს სხვა ადამიანებზე.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება	
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	საერთო ინტერესებისა და კონფლიქტის სფეროთა განსაზღვრა პოლიტიკის ორი განზომილება: პრობლემების გადაჭრა და ბრძოლა ძალაუფლებისათვის	საჯარო გამოსვლა საზოგადოებისადმი მოწოდებით მიმართვა დროის მენეჯმენტი	პოლიტიკური პრიორიტეტებისა და მიზნების იდენტიფიცირება მოლაპარაკება და გადაწყვეტილების მიღება	თავდაჯერება, თვითშეფასება კომპრომისზე წასვლისთვის მზადყოფნა
6. მთავრობა და პოლიტიკა	პოლიტიკა: პრობლემების გადაჭრის პროცესი ძალაუფლების განზომილება დღის წესრიგის დადგენისას			
4. კონფლიქტი			მოლაპარაკება და გადაწყვეტილების მიღება	
5. წესები და კანონი			შეთანხმება წესების სისტემაზე	ურთიერთაღიარება

თავი 3: მრავალფეროვნება და პლურალიზმი – თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე? როგორ ვთანხმდებით საყოველთაო კეთილდღეობაზე?

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 მე რომ პრეზიდენტი ვიყო...	პოლიტიკური პრიორიტეტების განსაზღვრა, საჯარო განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების გარემოში მოქმედება, „მოუწესრიგებელ“, გამომწვევ სიტუაციებთან გამკლავება. არჩევანის გაკეთება და კრიტერიუმების განსაზღვრა. მატრიცას შექმნა კატეგორიების მიხედვით. მოკლე განცხადების გაკეთება და მიზეზების დასაბუთება. ოთხი ძირითადი პოლიტიკური ხედვა: ლიბერალური, სოციალ–დემოკრატიული, კონსერვატიული, მწვანეთა პოლიტიკური ხედვა.	მოსწავლეები განმარტავენ, წარმოადგენენ და ერთმანეთს ადარებენ საკუთარ პოლიტიკურ პრიორიტეტებს.	A 3 ფორმატის ფურცლები (მინიშნება მოსწავლეებისთვის) მასალა მასწავლებლებისთვის 3 ა. მასალა მოსწავლეებისათვის 3.1. თითო ფურცელი ყოველი მოსწავლისთვის, უმჯობესია მარკერით ყველასთვის სათითაოდ.	პოლიტიკურ განცხადებათა პრეზენტაცია და ანალიზი; დამოუკიდებელი სამუშაო; პლენარული განხილვა.
გაკვეთილი 2 რომელი მიზნების განხორციელება გვსურს?	მოლაპარაკება, საკუთარი მიზნის წამოყენება ზომიერების დაცვით, სხვათა მიზნების გათვალისწინება. პოლიტიკურ პარტია პოლიტიკური მიზნების დასახვისთვის საჭირო ძალაუფლებას ფლობს. პარტია ამას გაერთიანებისა და კომპრომისის საფუძველზე აღწევს.	მოსწავლეები მოლაპარაკების საფუძველზე შეიმუშავებენ პოლიტიკური პრიორიტეტების საერთო დღის წესრიგს. მოსწავლეები წარადგენენ საკუთარი პარტიების პროფილს საჯარო თავშეყრაზე.	მასალა მოსწავლეებისთვის 3.1 – 3.4. მასალა მასწავლებლებისთვის 3 ბ.	ჯგუფური სამუშაო, პლენარული პრეზენტაცია, ლექცია.
გაკვეთილი 3 რა არის საყოველთაო კეთილდღეობა?	მონაწილეობა: მოლაპარაკების წარმოებისთვის საჭირო უნარი. საერთო მიზნების ანალიზი.	მოსწავლეები მოლაპარაკების საფუძველზე იღებენ გადაწყვეტილებას.	A 4 ფორმატის ფურცლები და მარკერები. რომბისებური განლაგებით ჯგუფური	თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე; ინდივიდუალური, ჯგუფური და პლენარული სხდომები.

	პოლიტიკას აქვს ორი განზომილება: პრობლემათა გადაჭრა და ბრძოლა ძალაუფლებისთვის. კომპრომისი საჭიროა მხარდაჭერის მოსაპოვებლად და შეთანხმების მისაღწევად.		ანალიზისთვის საჭირო სადემონსტრაციო ფურცლები.	
გაკვეთილი 4 პლურალისტულ, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა	პიროვნების მოღვაწეობის შედეგთა განსაზღვრა. მოკლე განცხადებების გაკეთება, რეაგირება. პლურალიზმი სამართლიანი და ეფექტური გადაწყვეტილებების მიღების საფუძველს წარმოადგენს. „თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე“. ვახორციელებ საკუთარი ინტერესების წამოყენებას ვმონაწილეობ რა დემოკრატიულ საზოგადოებაში.	მოსწავლეები იხსენებენ და განიხილავენ საკუთარ გამოცდილებას და აჯამებენ მოცემულ თავში შეძენილ ცოდნას.	ფლიპჩარტი და მარკერები, მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5 (ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია) და 2.6 (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია).	„სიჩუმის კედელი“. ინდივიდუალური სამუშაო, პრეზენტაცია და განხილვა. ბლიც რაუნდი.

გაკვეთილი 1
მე რომ პრეზიდენტი ვიყო...
მოსწავლეები განსაზღვრავენ თავიანთ პოლიტიკურ პრიორიტეტებს

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	მონაწილეობა: პოლიტიკური პრიორიტეტების განსაზღვრა, საჯარო განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების გარემოში მოქმედება, „მოუწესრიგებელ“, გამომწვევ სიტუაციებთან გამკლავება. განხილვა: არჩევანის გაკეთება და კრიტერიუმების განსაზღვრა. ანალიზი: მატრიცის შექმნა კატეგორიების მიხედვით. მეთოდები და უნარები: მოკლე განცხადების გაკეთება და მიზეზების დასაბუთება.
სწავლის მიზანი	მოსწავლეებს აქვთ უნარი განსაზღვრონ, თუ ოთხი ძირითადი პოლიტიკური ხედვიდან: ლიბერალური, სოციალ–დემოკრატიული, კონსერვატიული, მწვანეთა პოლიტიკური ხედვა, რომელს იზიარებენ.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები განმარტავენ, წარმოადგენენ და ერთმანეთს ადარებენ საკუთარ პოლიტიკურ პრიორიტეტებს.
მასალა და რესურსები	A 3 ფორმატის ფურცლები (მინიშნება მოსწავლეებისთვის) მასალა მასწავლებლებისთვის 3 ა. მასალა მოსწავლეებისათვის 3.1. თითო ფურცელი ყოველი მოსწავლისთვის, უმჯობესია მარკერით ყველასთვის სათითაოდ.
მეთოდი	პოლიტიკურ განცხადებათა პრეზენტაცია და ანალიზი; დამოუკიდებელი სამუშაო; პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	ეტაპი 1. მოსწავლეები განსაზღვრავენ პოლიტიკურ მიზნებს. 25 წთ.
	ეტაპი 2. მოსწავლეები ახორციელებენ საკუთარი გადაწყვეტილებების ანალიზს. 15 წთ.

ინფორმაცია

პირველ გაკვეთილზე, მოსწავლეები კლასში მოქმედებენ როგორც მიკროსაზოგადოებაში. ისინი ქმნიან ინდივიდუალური თვალთახედვისა და პოლიტიკური პრიორიტეტების მრავალფეროვნებას. მოსწავლეები გამოცდილებით სწავლობენ, რომ მსგავსი სიტუაცია ნათელყოფას მოითხოვს. თუ თითოეული მათგანი წარმოიდგენს, რომ იგი საკუთარი ქვეყნის პოლიტიკური ლიდერია და განსაზღვრავს საკუთარ პრიორიტეტებს, ნათელია, რომ უნდა გააკეთოს რამდენიმე არჩევანი.

მასწავლებელი წარმართავს შემდგომ პროცესს, ისევე როგორც მომდევნო გაკვეთილების განმავლობაში. თუ მოსწავლეები დასახულ მიზნებს სერიოზულად მოეკიდებიან, მაშინ ისინი ინტერესსა და ენთუზიაზმს გამოიჩენენ მოლაპარაკებების პროცესში, რათა მიღწეულ იქნეს მათთვის მისაღები გადაწყვეტილება.

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები განსაზღვრავენ პოლიტიკურ მიზნებს

საფეხური 1.1: მზადება გაკვეთილისთვის

მოსწავლეები და მასწავლებელი სხდებიან წრეზე, წრის შუა სივრცე თავისუფალია. მერხები იდგმება კედლებთან; საკლასო ოთახის თითო კუთხეში თითო მერხია გამზადებული სამუშაოდ.

მოსწავლეებს ხელთ აქვთ ჩანაწერების გასაკეთებლად საჭირო ინვენტარი.

თითოეულ მოსწავლეს ურიგდება თითო ფურცელი, უმჯობესია მარკერთან ერთად.

მასწავლებელს გამზადებული აქვს A3 ფორმატის ფურცელი („მე რომ პრეზიდენტი ვიყო...“), იხილეთ ქვევით.

საფეხური 1.2: მოსწავლეები იღებენ გადაწყვეტილებებს[8]

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ ისინი ახალი თავის შესწავლას უნდა შეუდგნენ. მოსწავლეები ახალ თემას შემდეგი დავალების შესრულების საშუალებით ეცნობიან:

წარმოიდგინეთ, რომ თქვენ სულ ახლახან გახდით ამ ქვეყნის პრეზიდენტი[9].

მე რომ ჩვენი ქვეყნის პრეზიდენტი ვიყო, ჩემი უმთავრესი პრიორიტეტი იქნებოდა...

მასწავლებელი ამ წარწერიან ფურცელს წრის შუაგულში ათავსებს.

რა იქნებოდა თქვენი უმთავრესი პრიორიტეტი?

დაასრულეთ წინადადება. შეგიძლიათ გაითვალისწინოთ შემდეგი:

თქვენ შეგიძლიათ აირჩიოთ მიზნის სწრაფად მისაღწევი კონკრეტული ზომა – ან გადადგათ პირველი ნაბიჯი სამომავლო მიზნისკენ მიმავალ გზაზე.

რომელი საკითხი ან პრობლემა გაღელვებთ ყველაზე მეტად? ადამიანთა რომელ ჯგუფზე შეგტკივათ გული?

მოსწავლეები ამ კითხვაზე ჩუმად ფიქრობენ და თავიანთ ფურცლებზე ინიშნავენ საკუთარ მოსაზრებებს. ისინი საკუთარ აზრებს ერთმანეთს ჯერ არ უზიარებენ, რადგან ამის გაკეთება მოუწევთ პლენარული სხდომის რაუნდზე.

სათითაოდ ყველა მოსწავლე განცხადებას აკეთებს მხოლოდ ერთ საკუთარ მოსაზრებაზე. თუ მათ სხვა მოსაზრებებიც აქვთ, შეუძლიათ ჩაინიშნონ საკუთარ ფურცლებზე.

---

[8] ეს მეთოდი არის სავარჯიშო 6.3–ის ვარიაცია, „მე რომ ჯადოქარი ვიყო“ *დემოკრატიის სწავლება*: სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ, წიგნი VI: ევროპის საბჭოს გამომცემლობა, სტრასბურგი 2008, გვ59.

[9] მასწავლებელი იყენებს ქვეყნის მთავრობის ხელმძღვანელის ოფიციალურ ტიტულს.

საფეხური 1.3: მოსწავლეები განცხადებას აკეთებენ საკუთარ მოსაზრებებზე

მოსწავლეები სათითაოდ, რიგრიგობით აკეთებენ განცხადებას საკუთარ მოსაზრებებზე. ისინი ასრულებენ წინადადებას „ჩემი უმთავრესი პრიორიტეტი იქნებოდა...“ და ასაბუთებენ საკუთარ მოსაზრებებს მიზეზების დასახელებით. ისინი თავიანთ ფურცლებს წრის შუაგულში ათავსებენ.

სავარაუდოდ, მოსწავლეებს ექნებათ ერთმანეთის მსგავსი მოსაზრებებიც. მასწავლებელი მათ ამ მსგავსი მოსაზრებების დაჯგუფებას სთავაზობს. მოსწავლეთა ფურცლების დახარისხება ამ პრინციპით ხორციელდება და ერთმანეთის მსგავსი ტიპის მოსაზრებების დასათაურება ხდება, მაგალითად „სიღარიბის დაძლევა“ ან „განათლების რეფორმა“.

მასწავლებელი ამხნევებს მოსწავლეებს, რათა ყველამ გამოთქვას საკუთარი მოსაზრება. არ ხდება არცერთი გადაწყვეტილების განხილვა, სანამ ყველა მოსწავლე არ გამოთქვამს საკუთარ მოსაზრებას.

შედეგი სავარაუდოდ იქნება რამდენიმე ერთმანეთის მსგავსი ტიპის მოსაზრებები და რამდენიმე ცალკეული, განყენებული ტიპის მოსაზრება.

ეტაპი 2: მოსწავლეები აანალიზებენ საკუთარ მოსაზრებებს

საფეხური 2.1: მოსწავლეები აანალიზებენ საკუთარი არჩევანის მრავალფეროვნებას

მასწავლებელი მოსწავლეებს უსვამს კითხვას, რომელიც მოსწავლეებისგან აზროვნებასა და მსჯელობას მოითხოვს:

- აღწერეთ თქვენს მიერ შექმნილი „პოლიტიკური ასპარეზი“.

რამდენიმე მოსწავლემ ამ კითხვაზე უნდა უპასუხოს. ისინი უნდა შეეხონ შემდეგ საკითხებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მასწავლებელი ეხმარება მათ:

- რა არის ის ძირითადი იდეა, რომელიც აკავშირებს მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ მსგავს მოსაზრებებს და რა მიზეზით აირჩიეს სხვა მოსწავლეებმა განსხვავებული პოზიცია?

მოსწავლეები აღწერენ მრავალფეროვან სტრუქტურას. ვინაიდან მათ პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების არჩევანთან აქვთ საქმე და არა აზრთა უბრალო გაცვლა–გამოცვლასთან, ისინი დარწმუნდებიან, რომ საჭიროა შეთანხმების მიღწევა – რიგი მოსაზრებების შერწყმა და რიგი მოსაზრებების გამორიცხვა. მოსაზრებათა სიუხვე შედეგია იმისა, რომ დისკუსიაში მონაწილეობს მრავალი მოქალაქე, რომლებიც სარგებლობენ თავისუფალი აზროვნების, მოსაზრებისა და გამოხატვის თავისუფლებით. გადაწყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული, მაგრამ ვინ იღებს ამ გადაწყვეტილებას?

საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი მითითებებს აძლევს მოსწავლეებს, რომელიც დაეხმარება მათ, გაერკვნენ ამ გადამწყვეტ ვითარებაში.

საფეხური 2.2: მასწავლებელი ინფორმაციას აწვდის მოსწავლეებს ძირითადი პოლიტიკური თვალთახედვის შესახებ

საკლასო ოთახის ოთხივე კუთხე განკუთვნილია ოთხი ძირითადი პოლიტიკური ხედვისთვის. მასწავლებელს მერხებზე გამზადებული აქვს სამუშაო ფურცლები მოსწავლეებისთვის (რომელსაც დართული აქვს მასალა მასწავლებლებისთვის 3ა). მასწავლებელი რიგრიგობით აცნობს მოსწავლეებს თითოეულ პოზიციას და ერთ-ერთი მოსწავლე ხმამაღლა კითხულობს განცხადებებს.

მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, გამოიყენონ შემდეგი ინფორმაცია:

- რომელი ძირითადი თვალთახედვა შეესაბამება მათ ცალკეულ თუ მსგავსი შინაარსის განცხადებებს და რომელი არა?

- შესაძლებელია მათი განცხადებების გაიგივება რომელიმე თვალთახედვასთან, თუ მათი განცხადებები უფრო შუალედური ხასიათისაა, ან ხომ არ ურჩევნიათ, ჩამოაყალიბონ საკუთარი თვალთახედვა?

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 3.1, რომელშიც მოცემულია გეგმა. მოსწავლეების ამოცანას წარმოადგენს საკუთარი პოზიციის განსაზღვრა პოლიტიკურ ასპარეზზე. პოლიტიკური პარტიები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სხვადასხვა ინტერესების, ღირებულებებისა და პრიორიტეტების დაკავშირების თვალსაზრისით. ამიტომ, მასწავლებელი მოსწავლეებს სთავაზობს პარტიების შექმნას, რომელთა მიზანიც იქნება იმ პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად ბრძოლა, რომელიც მათ მოცემულ გაკვეთილზე წამოაყენეს. მასწავლებელი მოსწავლეებს ასევე აწვდის ინფორმაციას იმის თაობაზე, რომ ისინი სარგებლობენ ადამიანის უფლებით, მონაწილეობა მიიღოს პოლიტიკურ პროცესებში. მათი გადასაწყვეტია შეუერთდეს თუ გამოვიდეს პარტიიდან, შექმნას ახალი პარტია, არ გაწევრიანდნენ არც ერთ პარტიაში. გეგმაზე ნაჩვენებია პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესი – დაწყებული იმ პოლიტიკური მიზნებიდან, რომელიც ხალხის გონებაში იბადება, დამთავრებული საყოველთაო კეთილდღეობაზე დროებითი შეთანხმებით.

საფეხური 2.3: მოსწავლეები მართავენ პოლიტიკური პარტიების შიდა შეხვედრას

გაკვეთილის ბოლოს მოსწავლეები მართავენ პოლიტიკური პარტიების შიდა შეხვედრას. მასწავლებელი ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 3.2 და 3.3, რომელიც მათ შეხვედრის ჩატარებაში ეხმარება.

მასწავლებელი ესაუბრება მოსწავლეებს, რომლებმაც არჩევანი გააკეთეს, არ გაწევრიანებულიყვნენ არც ერთ პარტიაში. მათ უნდა ესმოდეთ, რომ მოცემულ ვითარებაში, ისევე როგორც რეალურ ცხოვრებაში, პარტიები წარმოადგენენ ძლიერ მხარეს და უპირატესობა მათ მხარესაა. თუ ისინი თავიანთ მიზნებს სერიოზულად აღიქვამენ, ისინი დაინტერესებული უნდა იყვნენ იმით, რომ ეს მიზნები განხორციელდეს. ამისათვის ძალაუფლების ელემენტია საჭირო. პარტიებს გააჩნიათ უნარი, მოიპოვონ ასეთი ძალაუფლება. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებმა უნდა გააკეთონ შემდეგ არჩევანთაგან ერთ-ერთი:

- თუ გაგაჩნია დამატებითი მოსაზრებები, რომლის შესახებაც ჩანაწერები გაქვს გაკეთებული გაკვეთილის დასაწყისში, ეცადე, შეარჩიო პარტია, რომელსაც შეუერთდები ამ მოსაზრებების საფუძველზე.

- გაესაუბრეთ ერთმანეთს, რათა დაადგინოთ, შეგიძლიათ თუ არა შექმნათ საკუთარი პარტია.

- შეგიძლიათ დაელოდოთ პარტიების განცხადებებს და ამის შემდეგ გააკეთოთ არჩევანი, რომელ პარტიას შეუერთდეთ.

გაკვეთილი 2
რომელი მიზნების განხორციელება გვსურს?
მოსწავლეები ქმნიან პოლიტიკურ პარტიებს

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მონაწილეობა: მოლაპარაკება – საკუთარი მიზნების წამოყენება ზომიერების ფარგლებში და სხვათა მიზნების გათვალისწინება.
სწავლის მიზანი	პოლიტიკურ პარტია პოლიტიკური მიზნების დასახვისთვის საჭირო ძალაუფლებას ფლობს. პარტია ამას მასში შემავალი ცალკეული წევრის თვალსაზრისისა და ინტერესების გაერთიანების საფუძველზე აღწევს და, გამომდინარე აქედან, წევრებს უწევთ კომპრომისზე წასვლა.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები მოლაპარაკების საფუძველზე შეიმუშავებენ პოლიტიკური პრიორიტეტების საერთო დღის წესრიგს. მოსწავლეები წარადგენენ საკუთარი პარტიების პროფილს საჯარო თავშეყრაზე.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 3.1 – 3.4. მასალა მასწავლებლებისთვის 3 ბ.
მეთოდი	ჯგუფური სამუშაო, პლენარული პრეზენტაცია, ლექცია.
დროის ბიუჯეტი	ეტაპი 1. მოსწავლეები განსაზღვრავენ საკუთარი პარტიების პროფილს. 15 წთ.
	ეტაპი 2. საჯარო თავშეყრა: პარტიები წარადგენენ საკუთარ პროფილს. 10 წთ.
	ეტაპი 3. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს საყოველთაო კეთილდღეობის კონსტრუქტივისტულ ცნებას. 5 წთ.
	ეტაპი 4. მოსწავლეები განიხილავენ მოლაპარაკების საკუთარ სტრატეგიებს. 10 წთ.

ინფორმაცია

გაკვეთილის ძირითადი ნაწილი ეთმობა მოსწავლეების საქმიანობას, რომელიც მათ დროის მკაცრად განსაზღვრულ მონაკვეთში უნდა შეასრულონ (იხ.✍ მასალა მოსწავლეებისთვის 3.1).

მასწავლებელი ატარებს მოკლე ლექციას, სადაც მოსწავლეებს თავიანთი ამოცანის შესასრულებლად ახალ პერსპექტივას სთავაზობს. მასწავლებელი ლექციის დროს ძირითადად საუბრობს იმაზე, რაც მოსწავლეებისთვის კარგად არის ცნობილი და განუმარტავს მათ ამ თავის ძირითად ცნებებს – მრავალფეროვნება, პლურალიზმი, საყოველთაო კეთილდღეობა.

კონსტრუქტივისტული სწავლის ამ ეტაპზე, მოსწავლეებისთვის ნათელი უნდა იყოს ეს ცნებები, რაგდანაც, ეს ეხმარება მათ იმ ვითარების აღქმაში, რომელშიც ისინი იმყოფებიან.

გაკვეთილის აღწერა

მასწავლებელი საუბრობს გაკვეთილის დღის წესრიგზე (მასალა მოსწავლეებისთვის 3.1). პარტიები იკავებენ გარკვეულ პოზიციებს „პოლიტიკურ ასპარეზზე“ – საკლასო ოთახში იკავებენ მათთვის განკუთვნილ ადგილს – და იმუშავებენ საკუთარ პროფილს. საჯარო შეხვედრა მათ დაეხმარება განსაზღვრონ საკუთარი პოზიცია – სხვა პარტიებთან თანამშრომლობითა ან დაპირისპირებით.

ეტაპი 1: მოსწავლეები განსაზღვრავენ საკუთარი პარტიების პროფილსა და ადგენენ დღის წესრიგს

საფეხური 1.1: მოსწავლეები განსაზღვრავენ საკუთარ პოზიციას „პოლიტიკურ ასპარეზზე“

მოსწავლეები, რომელთა მიერ წინა გაკვეთილზე გაკეთებული პოლიტიკური განცხადებებიც ერთმანეთის მსგავსი იყო, ამჯერად განსაზღვრავენ „პოლიტიკურ ასპარეზზე“ საკუთარ პოზიციას. ისინი ირჩევენ ადგილს საკლასო ოთახში, სადაც ათავსებენ საკუთარ მერხებსა და სკამებს. ეს ადგილი შეიძლება იყოს საკლასო ოთახის რომელიმე კუთხეში ან კუთხეებს შორის კედელთან. ამგვარად, პარტიების განთავსების ადგილებს შორის დარჩენილი სივრცე მიუთითებს, რომელი პარტიაა, პოზიციების თვალსაზრისით, ერთმანეთთან ახლოს და რომელია ერთმანეთთან ოპოზიციაში. რაც უფრო ახლოს არიან პარტიები განლაგებული ერთმანეთთან მიმართებაში, მით უფრო დიდი შანსი აქვთ მათ შექმნან კოალიცია, საერთო მიზნის მისაღწევად.

მოსწავლეები, რომლებმაც ამჯობინეს არც ერთ პარტიაში არ გაწევრიანებულიყვნენ, ჯგუფდებიან, უმჯობესია, ოთახის შუაგულში. ისინი ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ მოსაზრებებს. მათი მხრიდან სურვილის გამოთქმის შემთხვევაში, მასწავლებელს შეუძლია შეუერთდეს მათ, დახმარების გაწევის მიზნით. მასწავლებელმა არ უნდა აიძულოს ისინი შექმნან პარტია, არამედ, უნდა მოუსმინოს მათ კითხვა–პასუხებს. გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, მიიღონ თუ არა მონაწილეობა და რა ფორმით მიიღონ მონაწილეობა პროცესში, იღებენ მოსწავლეები და არა მასწავლებელი.

პარტიები მზად უნდა იყვნენ ნებისმიერ მომენტში ახალი წევრის მისაღებად, ისევე როგორც ეს რეალურ ცხოვრებაში ხდება. მოსწავლეებს ასევე აქვთ უფლება, დატოვონ პარტია.

საფეხური 1.2: პარტიები განსაზღვრავენ საკუთარ პრიორიტეტებს

ხელმძღვანელობენ რა მასალა მოსწავლეებისთვის 3.2 და 3.3–ით, მოსწავლეები მუშაობენ საკუთარი პარტიის პროფილის განსაზღვრაზე. მასწავლებელი თვალყურს ადევნებს მათ, მაგრამ არ ერევა მათ საქმიანობაში, თუ მოსწავლეები თავად არ მიმართავენ მას დახმარებისთვის, ან თუ მასწავლებელი არ შეამჩნევს, რომ მოსწავლეები სერიოზული პრობლემის წინაშე აღმოჩნდნენ.

ეტაპი 2: საჯარო შეხვედრა – მოსწავლეები აკეთებენ თავიანთი პარტიების პროფილის პრეზენტაციას

ეწყობა საჯარო შეხვედრა პარტიებისთვის და არა ინდივიდუალური მოსწავლეებისთვის. დროში შეზღუდულობა სხვა არჩევანს არ გვიტოვებს. პარტიები ახორციელებენ ინდივიდუალური თვალთახედვების გაერთიანებას, რაც ინდივიდუალურ მოსაზრებათა მრავალფეროვნების შეკვეცას ემსახურება.

თითოეულ პარტიას ეძლევა ერთნაირი განსაზღვრული დრო, 2–3 წუთი, რაც დამოკიდებულია პარტიების საერთო რაოდენობაზე. მასწავლებელი ამის შესახებ ინფორმაციას აწვდის მოსწავლეებს მათ მიერ პრეზენტაციების მომზადების პროცესში და ამცნობს მათ, რომ სამართლიანობის მიზნით, საჭიროა ამ მითითების მკაცრად დაცვა.

როგორც ამის შესახებ მითითებულია მასალაში მოსწავლეებისთვის 3.2, პარტიის წარმომადგენლებმა, რომლებიც სიტყვით გამოდიან უნდა მიმართონ იმ მოსწავლეებს, რომელთაც ჯერ არ გაუკეთებიათ

საკუთარი არჩევანი. მათ უნდა ეცადონ, კონკურენცია გაუწიონ სხვა პარტიებს. მოსწავლეებს შეუძლიათ ფლაერებისა და პოსტერების გამოყენება.

ამ შეხვედრის შემდეგ ნებისმიერ მოსწავლეს, მიუხედავად იმისა, გაწევრიანებულია თუ არა რომელიმე პარტიაში, შეუძლია შეუერთდეს სხვა პარტიას, ან დატოვოს თავისი პარტია.

ეტაპი 3: მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის ინფორმაციას განსჯისთვის – საყოველთაო კეთილდღეობა

ეს ინფორმაცია – მოკლე ლექცია, რომელიც აგებულია მასალა მოსწავლეებისთვის 3.4–ის მიხედვით – მოსწავლეების გამოცდილების მრავალფეროვნებისა და პლურალიზმის ცნებებთან დაკავშირებას ემსახურება. მოსწავლეების მიერ შექმნილ ინტერაქტიულ გარემოსა და მათ მიერ მიღებული გამოცდილების კონტექსტში, ლექციის ჩართვით, კონსტრუქტივისტული სწავლის პროცესი ერწყმის ინსტრუქციის სისტემატურ მიწოდებას.

მასალა მასწავლებლებისთვის 3ბ გვაწვდის ლექციის მოკლე მონახაზს.

მოსწავლეებმა შესაძლოა მოითხოვონ შემდგომი განმარტებები. სხვა შემთხვევაში არ არის მსჯელობის გამართვის აუცილებლობა, ვინაიდან მოსწავლეებს შემდეგ ეტაპზე მოუწევთ ამ სამუშაოს შესრულება.

ეტაპი 4: პარტიები ემზადებიან მოლაპარაკებებისთვის, იმუშავებენ სტრატეგიებს

მასწავლებელი მოსწავლეების ყურადღებას მიაპყრობს მასალა მოსწავლეებისთვის 3.2–ში მოცემულ გეგმას. მოცემულ გაკვეთილზე პარტიებს ეძლევათ შესაძლებლობა მოლაპარაკებები აწარმოონ ერთმანეთთან. შეუძლიათ მათ შექმნან ალიანსი, კოალიცია? გაიმართება მრგვალი მაგიდის სხდომა, რომელიც ყველა პარტიასა და ინდივიდუალურ მოსწავლეს მისცემს საშუალებას მოილაპარაკონ იმის თაობაზე, თუ რა არის მათთვის საყოველთაო კეთილდღეობა. ამ გაკვეთილის დასკვნით ეტაპზე, მოსწავლეები იმუშავებენ მოლაპარაკებებისთვის საჭირო სტრატეგიებს.

- რომელ მიზნებს მიანიჭებენ ისინი უპირატესობას?
- რომელი პარტიის ან პარტიების წინაშე უნდათ წარსდგნენ ორმხრივი მოლაპარაკებების პირველ რაუნდში?
- დელეგაციის როგორ შემადგენლობაზე შეთანხმდება პარტია?

მოსწავლეები განაახლებენ შიდაპარტიულ მსჯელობებს. ისინი დამოუკიდებლად მუშაობენ, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ თავად არ მოითხოვეს მასწავლებლის დახმარება.

გაკვეთილი 3
რა არის საყოველთაო კეთილდღეობა?
თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე?

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	მონაწილეობა: მოლაპარაკების წარმოებისთვის საჭირო უნარი. ანალიზი: საერთო მიზნების ანალიზი.
სწავლის მიზანი	პოლიტიკას აქვს ორი განზომილება: პრობლემათა გადაჭრა და ბრძოლა ძალაუფლებისთვის. კომპრომისი საჭიროა მხარდაჭერის მოსაპოვებლად და შეთანხმების მისაღწევად.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები მოლაპარაკების საფუძველზე იღებენ გადაწყვეტილებას.
მასალა და რესურსები	A 4 ფორმატის ფურცლები და მარკერები. რომბისებური განლაგებით ჯგუფური ანალიზისთვის საჭირო სადემონსტრაციო ფურცლები.
მეთოდი	თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე; ინდივიდუალური, ჯგუფური და პლენარული სხდომები.
დროის ბიუჯეტი	ეტაპი 1. მოსწავლეები გამოდიან საკუთარი წინადადებებით. 10 წთ.
	ეტაპი 2. მოსწავლეები მოლაპარაკებებს აწარმოებენ მრგვალი მაგიდის გარშემო. 30 წთ.

ინფორმაცია

წინამდებარე თავში მოცემულია მიზნებზე მოლაპარაკების პროცესის მოდელი. ამ მიზნებს განაპირობებს საყოველთაო კეთილდღეობის საერთო აღქმა. მოცემულ გაკვეთილზე, მოსწავლეების ამოცანას წარმოადგენს ამ მიზნისკენ სწრაფვა. მათ შესაძლოა წარმატებას მიაღწიონ, ან ვერ მიაღწიონ. მათი ძალისხმევა და გამოცდილება ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც შედეგი.

მასწავლებელი კვლავაც აგრძელებს მოსწავლეების დახმარებას. მაგალითად, იგი მოსწავლეებს აცნობს მოლაპარაკების მოდელს, მაგრამ არ აკეთებს კომენტარს შინაარსზე.

პირველი ეტაპის განმავლობაში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს იმ მოსწავლეებს, რომლებიც მარტო აღმოჩნდნენ, ვინაიდან არ გაწევრიანდნენ არც ერთ პარტიაში.

გაკვეთილის აღწერა

შესავალი: მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს დეტალურ ინფორმაციას გაკვეთილის გეგმის შესახებ

მასწავლებელი მოსწავლეების ყურადღებას მიაპყრობს გაკვეთილის გეგმას (მასალა მოსწავლეებისთვის 3.1) და შეახსენებს მათ თავიანთ ამოცანას. გაკვეთილის მსვლელობისას მოსწავლეებმა მოლაპარაკების გზით უნდა შეიმუშაონ პოლიტიკური დღის წესრიგი. დღის წესრიგში რომელი მიზნების შეტანას უჭერენ ისინი მხარს?

ეტაპი1: მოსწავლეები განსაზღვრავენ საკუთარ მიზნებს

მოსწავლეები ირჩევენ დღის წესრიგში შესატან მიზნებს. როგორც პარტიებს, ასევე ინდივიდუალურ მოსწავლეებს შეუძლიათ გააკეთონ განცხადება დღის წესრიგში მათთვის სასურველი მიზნის გათვალისწინების თაობაზე. ამან შესაძლოა „უპარტიო“ მოსწავლეებს მცირედი უპირატესობა მისცეს; მეორე მხრივ, პარტიის მიერ შემოთავაზებულ წინადადებას მაღალი ალბათობა აქვს, მოექცეს დღის წესრიგის სათავეში.

ჯგუფის მიერ არჩეული სპიკერი ან ინდივიდუალური მოსწავლე ამზადებს მოკლე განცხადებას.

მოსწავლეები საკუთარ მიზნებს წერილობითი ფორმით აყალიბებენ ფურცლებზე, მარკერების გამოყენებით.

ეტაპი 2: მოსწავლეები მოლაპარაკებას აწარმოებენ „მრგვალი მაგიდის“ გარშემო

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, დროულად შეუდგნენ შემდეგ ეტაპს. მოსწავლეები საკლასო ოთახში განლაგდებიან სკამებზე წრიულად; რაც მაინცდამაინც არ შეესაბამება „მრგვალი მაგიდის“ მეტაფორას, მაგრამ კომუნიკაციის პროცესს უწყობს ხელს. პარტიები, რომლებმაც შექმნეს კოალიციები, განლაგდებიან ერთმანეთის გვერდით.

საფეხური 2.1: მოსწავლეები გამოდიან წინადადებებით

მასწავლებელი გახსნილად აცხადებს მრგვალი მაგიდის მოლაპარაკებებს და ასპარეზს აძლევს პარტიების სპიკერებსა და „უპარტიო“ მოსწავლეებს, გააკეთონ თავიანთი განცხადებები. მასწავლებელი ახსენებს მათ, რომ განცხადება უნდა გააკეთონ იმ ნებისმიერ შეთანხმებაზე, რომელსაც მათ მიაღწიეს და შესთავაზონ თავიანთი გადაწყვეტილება კლასს განსახილველად. ისინი ფურცლებზე დაწერილ მიზნებს იატაკზე ალაგებენ.

საფეხური 2.2: მოსწავლეები აანალიზებენ თავიანთ მიზნებს და განიხილავენ კომპრომისისა და ინტეგრაციის შესაძლებლობებს

მას შემდეგ, რაც ბოლო გამომსვლელი დაასრულებს სიტყვას, მოსწავლეებმა უნდა გამონახონ თავიანთი შემოთავაზებების გაერთიანებისა ან კომპრომისზე წასვლის გზები, რაშიც მათ მასწავლებელი ეხმარება.

- თქვენს მიერ გაკეთებული წინადადებებიდან რომელიმე ესადაგება ერთმანეთს? შესაძლებელია მათი დაჯგუფება?

- რომელი წინადადებები გამორიცხავს ერთიმეორეს? მოსწავლეებს მოუწევთ წინადადებების ყურადღებით შესწავლა. მათ მიერ შემოთავაზებული მიზნებიდან რომელიმე გამორიცხავს მეორეს? თუ მიზნები ერთსა და იმავე განზრახვას ემსახურება, მაგრამ დიდ ძალისხმევას, რესურსებსა და ფინანსებს მოითხოვს?

საფეხური 2.3: მასწავლებელი მოსწავლეებს სთავაზობს მოლაპარაკების მოდელს
მასწავლებელი მოსწავლეებს სთავაზობს მოდელს, რომელიც მათ დაეხმარება საყოველთაო კეთილდღეობის მიზნების შესახებ მოლაპარაკებისთვის პოლიტიკური დღის წესრიგის შედგენაში. A4 ფორმატის დანომრილი ფურცლების გამოყენებით, როგორც ეს ნაჩვენებია ქვემოთ, მასწავლებელი მოსწავლეებს სთავაზობს პირველ მოდელს, რომელიც არის კლასიკური, „რომბისებური განლაგებით“ ჯგუფური ანალიზის მოდელის გამარტივებული ვერსია (მოდელი #3).

ოთხი მიზნის არსებობის შემთხვევაში, უპირატესობა ენიჭება ერთ მიზანს. ორ მიზანი გადის მეორე კატეგორიაში, ხოლო ერთი მიზანი, რომელიც ნაკლებმნიშვნელოვნად მიიჩნევა, ან რომელიც მოითხოვს სასწრაფოდ იქნეს მიღწეული – მე–3 კატეგორიაში (ან ხდება მისი დღის წესრიგიდან მოხსნა –ამ შემთხვევაში, მასწავლებელი მიზანი #3 –ით აღნიშნულ ფურცელს იღებს სქემიდან).

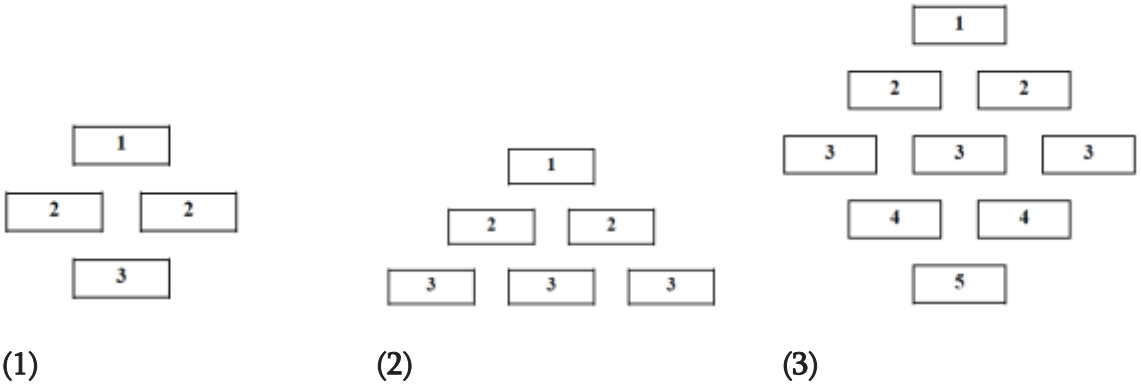

სამი ან ოთხი მიზნით წარმოდგენილი ეს შეკვეცილი მოდელი მოითხოვს მოლაპარაკებას, რადგან დიდი რაოდენობით წარმოდგენილ მიზნებზე მოლაპარაკება არ არის დასაშვები. ერთი მხრივ, მცირერიცხოვანი მიზნების განხორციელება შედარებით ადვილია, ვიდრე ისეთი დღის წესრიგის, რომლითაც ყველა კმაყოფილია, მაგრამ მსგავსი დღის წესრიგის შედგენა გაცილებით უფრო დიდ სირთულეს წარმოადგენს (ჩართულობასა და ეფექტურობას შორის არსებული დილემა). მასწავლებელი ამატებს ფურცლებს, რათა მოდელი #1 გადააკეთოს მოდელ #2–ად და #3–ად.

მასწავლებელი ბოლოს აღნიშნავს, რომ ყველა მოდელში უპირატესობა ენიჭება ერთ მიზანს. ასე რომ, სამომავლო, ძირეული არჩევანი უნდა გაკეთდეს ერთ მიზანზე.

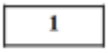

საფეხური 2.4: მოსწავლეები აწარმოებენ მოლაპარაკებებს

მოსწავლეებს რამდენიმე საკითხი აქვთ შესათანხმებელი. ამავდროულად, ეს საკითხები ქმნის კომპრომისისა და უმრავლესობის მხარდაჭერის პერსპექტივას.

- რომელ მოდელს ავირჩევთ – რამდენი მიზნის შეტანა გვინდა დღის წესრიგში?
- რომელ მიზანს მივანიჭოთ უპირატესობა?
- შესაძლებელია კი ყველა ერთ მიზანზე შევთანხმდეთ?

- რომელ მიზნებს შევიტანთ დღის წესრიგში? მიზნებს, რომლებიც ერთმანეთს ესადაგება, თუ მიზნებს, რომლებიც ერთმანეთს გამორიცხავს? (პირველი არჩევანი ემსახურება ეფექტურობას, მეორე – ჩართულობას.)

- ჩვენს მიერ შედგენილი დღის წესრიგი მთლიანობაში რეალურია?

ამ ეტაპზე საჭიროა დაკვირვება და ყურადღებით განსჯა. პარტიების მიერ წამოყენებულ მიზნებს ძლიერი მხარდაჭერა აქვთ, მაგრამ სხვებს, შესაძლოა, უკეთესი მოსაზრებები გააჩნდეთ. ამიტომ კითხვა, რომელი მიზანი მიიღებს მეტ მხარდაჭერას, ღიად რჩება.

დღის წესრიგში ისეთი მიზნების შეტანა, რომლებიც ერთმანეთს გამორიცხავს (მაგ. მწვანეები + კონსერვატორები) ტიპურია კოალიციური პარტიების არსებობის ან მრავალპარტიულობის პირობებში. მიზნების რაციონალური მოდელი (სადაც ყველა მიზანს ერთი პარტია განსაზღვრავს) უფრო მეტად იწვევს კონკურენციასა და კონფლიქტს. ამ მოდელებს შორის არჩევანის გაკეთება, აქედან გამომდინარე, პოლიტიკური კულტურის შესახებ არჩევანის გაკეთების ტოლფასია – ვირჩევთ გზას როგორ ვმართოთ პლურალიზმი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მასწავლებელი აკვირდება, როგორ გადაწყვეტილებას იღებენ მოსწავლეები ამ საკითხთან დაკავშირებით და შეხედულებისამებრ ირჩევს, განიხილოს თუ არა მოცემული საკითხი შემაჯამებელ გაკვეთილზე.

მოსწავლეები იატაკზე განლაგებულ ფურცლებს, სადაც მათი მიზნებია დაფიქსირებული, გადაანაწილებენ, რათა შექმნან დღის წესრიგის თავიანთი მოდელი (მისცემენ მას რომბის ან პირამიდის ფორმას). თუ რამდენიმე მოდელი ერთი და იმავე მიზანს შეიცავს, განმეორებადი მიზნები გამოიყენება იმისთვის, რომ მოსწავლეებმა მოდელები ერთმანეთს შეადარონ.

ბოლოს ფურცლები გადააქვთ ფლიპჩარტზე და აძლევენ მას პოსტერის ფორმას. იგი გამოყენებული იქნება შემდეგ გაკვეთილზე.

საფეხური 2.5: კენჭისყრა

შეხვედრის ბოლოს, მოსწავლეები მართავენ კენჭისყრას ხელის აწევით. თუ ისინი დღის წესრიგის ერთ მოდელზე შეთანხმდნენ, მოსალოდნელია ერთსულოვანი ხმის მიცემა.

თუ სახეზეა სხვადასხვა მოდელი, მოსწავლეები კენჭს უყრიან ამ მოდელებს.

ამ შემთხვევაში მასწავლებელი მოსწავლეებს კენჭისყრის შემდეგ პროცედურას სთავაზობს, რომელიც ასევე კენჭისყრის საფუძველზე უნდა იქნეს მიღებული, სანამ გაიმართება კენჭისყრა დღის წესრიგის მოდელზე: თუ რომელიმე მოდელი ხმების 50%–ზე მეტს დააგროვებს, იგი დამტკიცებულია. სხვა შემთხვევაში იმართება კენჭისყრის მეორე რაუნდი, ამჯერად იმ ორ დღის წესრიგზე, რომელმაც ყველაზე მეტი ხმების რაოდენობა დააგროვა. თავის შეკავების შემთხვევათა გათვალისწინებით, მოდელი, რომელიც ხმების უმეტესობას დააგროვებს, დამტკიცებული იქნება.

გაკვეთილი 4
ვმონაწილეობთ პლურალურ, დემოკრატიულ საზოგადოებაში
მოსწავლეები აანალიზებენ საკუთარ გამოცდილებას

<table>
<tr><td colspan="2">მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</td></tr>
<tr><td>კომპეტენციების დაუფლება</td><td>ანალიზი და მსჯელობა: პიროვნების მოღვაწეობის შედეგთა განსაზღვრა.

მეთოდური უნარები: მოკლე განცხადებების გაკეთება, რეაგირება.</td></tr>
<tr><td>სწავლის მიზანი</td><td>პლურალიზმი სამართლიანი და ეფექტური გადაწყვეტილებების მიღების საფუძველს წარმოადგენს. „თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე“.

ვახორციელებ საკუთარი ინტერესების წამოყენებას ვმონაწილეობ რა დემოკრატიულ საზოგადოებაში.</td></tr>
<tr><td>მოსწავლეთა ამოცანა</td><td>მოსწავლეები იხსენებენ და განიხილავენ საკუთარ გამოცდილებას და აჯამებენ მოცემულ თავში შეძენილ ცოდნას.</td></tr>
<tr><td>მასალა და რესურსები</td><td>ფლიპჩარტი და მარკერები, მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5 (ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია) და 2.6 (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია).</td></tr>
<tr><td>მეთოდი</td><td>„სიჩუმის კედელი“.

ინდივიდუალური სამუშაო, პრეზენტაცია და განხილვა.

ბლიც რაუნდი.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">დროის ბიუჯეტი</td><td>ეტაპი 1. მოსწავლეები იხსენებენ საკუთარ გამოცდილებას („სიჩუმის კედელი“). 20 წთ.</td></tr>
<tr><td>ეტაპი 2. შემდგომი განხილვა. 15 წთ.</td></tr>
<tr><td>ეტაპი 3. მოსწავლეები რეაგირებენ. 5 წთ.</td></tr>
</table>

ინფორმაცია

შეჯამება წარმოადგენს კონსტრუქტივისტული სწავლის ელემენტს. მოსწავლეები აყალიბებენ საკუთარ თვალსაზრისს და უზიარებენ მათ ერთმანეთს. მასწავლებლის ფუნქციას შეადგენს მათთვის სათანადო მეთოდების ფორმატისა და გეგმის მიწოდება. ეს არის ადამიანის უფლებების საშუალებით განხორციელებული სწავლება: მოსწავლეები სარგებლობენ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებით. დადგენილი ფორმატი ყველა მოსწავლეს აძლევს შესაძლებლობას, მონაწილეობა მიიღოს გაკვეთილის მსვლელობაში. სხვა შემთხვევაში მასწავლებლის მიერ შერჩეულ მეთოდები, სწავლის სხვადასხვა ტიპზე სხვადასხვანაირად აისახება და ეს შესაძლებლობებიც ვერ იქნება თანაბარი.

მასწავლებლის მიერ მოსწავლეთათვის ახსნა–განმარტებების მიცემას მცირე დრო ეთმობა. თუმცა მასწავლებელი წამყვან როლს ასრულებს გაკვეთილის მსვლელობისას, ადგენს რა გაკვეთილის ფორმატსა და გეგმას. ისევე როგორც სხვა თავებში, მოსწავლეები აწყდებიან პარადოქსს, რომ თავისუფლება არა მარტო გულისხმობს მკაცრი წესებისა და ხელმძღვანელობის არსებობას, არამედ, რიგ შემთხვევაში, მოითხოვს კიდეც მათ.

გაკვეთილის აღწერა

მზადება გაკვეთილისთვის:

პოლიტიკური დღის წესრიგის მოდელები, რომელსაც მოსწავლეებმა ხმა მისცეს გასულ გაკვეთილზე, თვალსაჩინოდაა გამოფენილი.

ოთხი ფლიპჩარტი („სიჩუმის კედელი“) საკლასო ოთახის კედლებზეა გაკრული, იქვე გამზადებული სხვადასხვა ფერის 2–3 მარკერით. ფლიპჩარტებთან მისასვლელი თავისუფალი უნდა იყოს, წინ ნახევარწრეზე განლაგებული 5–6 სკამით. შესაძლებელია, ფლიპჩარტების განთავსება ერთმანეთთან შეტყუპებულ 2–3 მერხზე.

მასწავლებელს ფლიფჩარტები გამზადებული აქვს გაკვეთილის დაწყებამდე, მათზე დატანილი ძირითადი კითხვებით (იხ. ქვევით). ასევე მზადყოფნაშია დამატებითი ფლიპჩარტები, იმ შემთხვევისთვის, თუ მოსწავლეებს დასჭირდებათ მათი გამოყენება.

მოსწავლეების განლაგება ხელს უწყობს მათ შორის კომუნიკაციას. მოსწავლეების სახით დაფისკენ განლაგება არაპროდუქტიული იქნება. ისინი სხდებიან წრეზე ან მერხების გარშემო – რომელი ვარიანტიც უმჯობესი იქნება ფლიპჩარტებზე სამუშაოდ.

ეტაპი 1: მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას („სიჩუმის კედელი“)

საფეხური 1.1: მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, როგორ გამოიყენონ „სიჩუმის კედელი“[10]

მოსწავლეები და მასწავლებელი სხდებიან. მასწავლებელი მოსწავლეებს ახსენებს გაკვეთილის თემას, რომელიც მოცემულია მასალა მოსწავლეებისთვის 3.2 –ში წარმოდგენილ გეგმაში – შეჯამება და გამოცდილების გახსენება, ახალი ინფორმაციისა და ახალ ამოცანაზე მუშაობის ნაცვლად. შემაჯამებელ ეტაპზე, მოსწავლეები უნდა დაფიქრდნენ, ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი მოსაზრებები და გამართონ მათზე მსჯელობა.

მასწავლებელი მათ აცნობს „სიჩუმის კედლის“ მეთოდს და უხსნის, რატომ იქნა შერჩეული ეს მეთოდი: ეს მეთოდი გვეხმარება გამოცდილების შეჯამებაში და მოსწავლეებს აძლევს საკმაო დროს როგორც ფიქრისთვის, ასევე ერთმანეთთან კომუნიკაციისთვის.

მასწავლებელი მოსწავლეთა ყურადღებას ამახვილებს ოთხ პოსტერზე – ოთხი „სიჩუმის კედელი“:

- **პლურალიზმი**

  პლურალიზმის რა გამოცდილება მივიღე?

- **თანხმობა უთანხმოების საფუძველზე?**

  საყოველთაო კეთილდღეობის განსაზღვრისას რა განაპირობებს შეთანხმების მიღწევა - არმიღწევას?

- **ძალაუფლების სხვადასხვაგვარი გადანაწილება**

  რას ვგრძნობთ, როდესაც წარმოვადგენთ ძლიერ ან სუსტ მხარეს?

---

[10] ეს მეთოდი არის სავარჯიშო 7.1–ის ვარიაცია, „სიჩუმის კედელი“ *დემოკრატიის სწავლება*: სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ, წიგნი VI: ევროპის საბჭოს გამომცემლობა, სტრასბურგი 2008, გვ 62.

– **ადამიანის უფლებები**

ადამიანის რომელი უფლებით ვისარგებლეთ მოცემულ გაკვეთილებზე? (მოსწავლეები სარგებლობენ მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია და მასალა მოსწავლეებისთვის 2.6, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია)

მითითებები:

– დავალების შესრულების დროს უნდა იყოს სრული სიჩუმე – ამას გულისხმობს სავარჯიშოს სახელწოდება „სიჩუმის კედელი“. დისკუსია მიმდინარეობს წერილობითი ფორმით.

– ყოველი მოსწავლე აკეთებს მისთვის სასურველი ოდენობის ჩანაწერს.

– მინიმუმი მოთხოვნა: ორ–ორი ჩანაწერი „სიჩუმის კედლის“ ორ სხვადასხვა ფლიპჩარტზე.

– მოსწავლეებს შეუძლიათ პასუხი გასცენ დასმულ შეკითხვებს ან კომენტარი გააკეთონ სხვა მოსწავლეების მიერ შესრულებულ ჩანაწერებზე. ისრების, ხაზების და სიმბოლოების გამოყენება დასაშვებია.

– მოსწავლეებს შეუძლიათ პოსტერიდან პოსტერზე გადაინაცვლონ ან დარჩნენ ერთ პოსტერთან.

საფეხური 1.2: მოსწავლეები საკუთარი მოსაზრებების შესახებ ჩანაწერებს აკეთებენ „სიჩუმის კედლებზე“.

მოსწავლეები შემაჯამებელ სავარჯიშოს ასრულებენ მითითებების შესაბამისად. მასწავლებელი თვალყურს ადევნებს ფლიპჩარტებზე მოსწავლეების მიერ ჩანაწერების გაკეთებას და აზრთა გაცვლა–გამოცვლას, მაგრამ არ მონაწილეობს ამ პროცესში. მასწავლებლის მოთხოვნაა, ყველამ ზედმიწევნით დაიცვას სიჩუმის დაურღვევლობის წესი.

ეს ეტაპი გრძელდება 10–15 წთ.

ეტაპი 2: შემდგომი განხილვა

მასწავლებელი მოუწოდებს მოსწავლეებს დაიკავონ საკუთარი ადგილები (მოსწავლეები სხდებიან წრიული განლაგებით) და ამცნობს მათ შემდეგ ეტაპზე გადასვლას: შემდგომი განხილვა, რომელიც წარმოებს მასწავლებლის თავმჯდომარეობით.

პირველ რიგში, მოსწავლეები უნდა შეთანხმდნენ იმ თემების თაობაზე, რომლის განხილვაც სურთ. მასწავლებელი ახსენებს მათ, რომ არჩევანი უნდა გაკეთდეს დადგენილ დროში. ამის გამო შეჩერება შეიძლება მხოლოდ ერთ ან ორ „სიჩუმის კედელზე“, ნაცვლად იმისა, რომ მოხდეს ოთხივე „სიჩუმის კედლის“ მოკლე განხილვა, მაგრამ ამის შესახებ გადაწყვეტილებას მოსწავლეები იღებენ.

ამგვარი განხილვა კონსტრუქტივისტული სწავლის ელემენტებს მოიცავს. მასწავლებელი წინასწარ ვერ განჭვრეტს, როგორი მსჯელობა გაიმართება მოსწავლეებს შორის და არც არის ამის აუცილებლობა. მასწავლებლის ამოცანაა, სისტემაში მოიყვანოს მოსწავლეთა მიერ წარმოებული განხილვა.[11]

ეტაპი 3: რეაგირება („ბლიც რაუნდი“)

მასწავლებელი განხილვას დასრულებულად აცხადებს და, ამრიგად, მოსწავლეები გადადიან გაკვეთილის ბოლო ეტაპზე. მეთოდი გულისხმობს ბლიც–განცხადებების რაუნდს. ყოველი მოსწავლე ასრულებს შემდეგ წინადადებას:

---

[11] იხ. თავი კონსტრუქტივისტული სწავლის შესახებ შესავალში.

„ყველაზე საინტერესო და მნიშვნელოვანი, რაც ამ თავში შევისწავლე, არის...“

ყველა მოსწავლე, რიგრიგობით აკეთებს მოკლე განცხადებას, რომელიც 1–2 წინადადებას არ აღემატება. კომენტარისგან ყველა თავს იკავებს. მოსწავლეებს შეუძლიათ, გაიმეორონ ერთმანეთის მიერ გამოთქმული მოსაზრებები ან მეტი დამაჯერებლობით გამოხატონ ისინი.

ეს ეტაპი მოსწავლეების ცოდნის განმტკიცებას უწყობს ხელს და მასწავლებელს აწვდის მოცემული თავის შეფასებისთვის საჭირო მასალას. როგორც მოსწავლეებს, ასევე მასწავლებელს ებადებათ მოსაზრებები იმის თაობაზე, თუ როგორ დაგეგმონ და წარმართონ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შემდგომი პროცესი (კავშირი სახელმძღვანელოს სხვა თავებთან, დამატებითი სამუშაოები).

მასალა მასწავლებლებისთვის 3ა

ოთხი ძირითადი პოლიტიკური ხედვა

✂

ლიბერალური ხედვა: ინდივიდუალური თავისუფლება უპირველეს ყოვლისა

- ძირითადი პრინციპები: პირადი თავისუფლება და პასუხისმგებლობა.
- ადამიანისა და სამოქალაქო უფლებების დაცვა.
- თავისუფალი ვაჭრობა და კონკურენცია, როგორც პროგრესის, მოდერნიზაციისა და კეთილდღეობის ხელშეწყობის მამოძრავებელი ძალა.
- კაპიტალიზმი საუკეთესოდ მოქმედებს კონტროლის გარეშე.
- ძლიერი მაგრამ კანონის უზენაესობის პრინციპით მართული სახელმწიფო.
- უხვი სოცუზრუნველყოფა ადამიანებს სიზარმაცისკენ უბიძგებს.
- ადამიანის მიერ გაღებული ძალისხმევა და მისი წარმატება თავის შედეგს – მოგებას იძლევა – არ არის საჭირო მაღალი საშემოსავლო გადასახადი და მაღალი გადასახადი მოგებაზე.

ლოზუნგი: „არ არსებობს თავისუფლება რისკის გარეშე“.

✂

სოციალ–დემოკრატიული ხედვა: თანასწორობა უპირველეს ყოვლისა

- ძირითადი პრინციპები: თანასწორობა, სოლიდარობა, სოციალური უსაფრთხოება.
- სუსტების, ღარიბებისა და ნაკლებ პრივილეგირებულთა დაცვა.
- კონტროლის გარეშე კაპიტალიზმი აღრმავებს სოციალურ უთანასწორობას. კაპიტალიზმს ალტერნატივა არა აქვს, მაგრამ საჭიროა მისი შედეგების კონტროლი და კორექტირება პოლიტიკური საშუალებებით.
- გვჭირდება სოციალური უსაფრთხოების სისტემა, რომელიც იზრუნებს ჩვენს ოჯახებზე, ინვალიდებზე, ავადმყოფებზე, მოხუცებზე, უმუშევრებსა და ღარიბებზე.
- სოლიდარობა ნიშნავს ძლიერის მიერ სუსტისთვის დახმარების გაწევას.

ლოზუნგი: „ძალა ერთობაშია“

✂

კონსერვატიული ხედვა: უსაფრთხოება უპირველეს ყოვლისა

- ძირითადი პრინციპები: უსაფრთხოება და სტაბილურობა.
- ძლიერი სახელმწიფო არის გარანტი იმისა, რომ ქვეყანა დაცული იქნება საფრთხისგან და საშიშროებისგან.

- სახელმწიფოს ძლიერებას განაპირობებს თანამედროვე ძლიერი ეკონომიკა.
- უნდა ვეცადოთ თავიდან ავირიდოთ სოციალური უთანასწორობის გაღრმავება.
- ოჯახი განსაკუთრებულ დაცვას საჭიროებს.
- მოქალაქემ სახელმწიფოს დახმარებისთვის მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა მიმართოს, თუ მას არ შესწევს ძალა, თავად გაუმკლავდეს მის წინ მდგარ პრობლემებს.

ლოზუნგი: „ძლიერი ეკონომიკა – ძლიერი სახელმწიფო“

✂

მწვანეთა ხედვა: გარემოს დაცვა უპირველეს ყოვლისა

- ძირითადი პრინციპები: ბუნებრივი გარემოს დაცვა, პასუხისმგებლობა მომავალი თაობის წინაშე.
- ჩვენი დღევანდელი ცხოვრების სტილი – ეკონომიკის ზრდასა და წიაღისეული საწვავის მოხმარებაზე ორიენტირებული, სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ჩვენს მომავალს.
- საჭიროა საერთაშორისო შეთანხმებები, რათა გარემოს დაცვა გლობალურ დონეზე განხორციელდეს.
- ჩვენ პასუხისმგებელი ვართ მომავალი თაობისა და მთლიანად ჩვენი პლანეტის წინაშე.
- ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში სულ მცირე ცვლილებებსაც კი დიდი სხვაობის მოტანა შეუძლია.

ლოზუნგი: „ფული არ იჭმევა“

მასალა მასწავლებლებისთვის 3ბ

ლექცია: რა არის საყოველთაო კეთილდღეობა?

წინამდებარე მონახაზში აღწერილია ანალიზის ძირითადი პრინციპები. მასწავლებელმა ლექცია უნდა მოარგოს მოსწავლეთა სწავლის პროცესის მოთხოვნებს და მოცემული თავის კონტექსტს.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში მიჩნეულია, რომ დანამდვილებით არავინ იცის, რა წარმოადგენს საყოველთაო კეთილდღეობას და, აქედან გამომდინარე, საჭიროა ერთობლივად იქნეს მიღებული გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ რა არის საუკეთესო ჩვენი საზოგადოებისთვის. დიქტატორულ საზოგადოებაში რეჟიმი განსაზღვრავს, რა არის საყოველთაო კეთილდღეობა – ეს არის ერთ–ერთი იმ განსხვავებათაგანი, რომელიც არსებობს დემოკრატიასა და დიქტატურას შორის.[12]

ყველას შეუძლია მიიღოს და იღებს კიდეც მონაწილეობას საყოველთაო კეთილდღეობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში: პოლიტიკურ პარტიებს, დაინტერესებულ ჯგუფებს, მედიას, პოლიტიკოსებს და ინდივიდუალურ მოქალაქეებს. არსებითად, ამას გულისხმობს დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა – კამათი და საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება იმის თაობაზე, რა არის უმჯობესი ქვეყნისთვის (ან მსოფლიოსთვის) და როგორ შეიძლება მიღწეულ იქნეს ეს მიზანი.

სახელმძღვანელოს მოცემული თავი გვთავაზობს ამ გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ძალიან გამარტივებულ მოდელს. პროცესი იწყება იმით, რომ თქვენ საზოგადოებას სთავაზობთ საკუთარ მოსაზრებას იმის თაობაზე, თუ რა წარმოადგენს საყოველთაო კეთილდღეობას – როდესაც ქვეყნის ლიდერის როლში ფიქრობთ თქვენს პრიორიტეტებზე, თქვენ ფიქრობთ, რა არის საყოველთაო კეთილდღეობა. შემდეგ თქვენ პარტიების შექმნას იწყებთ.

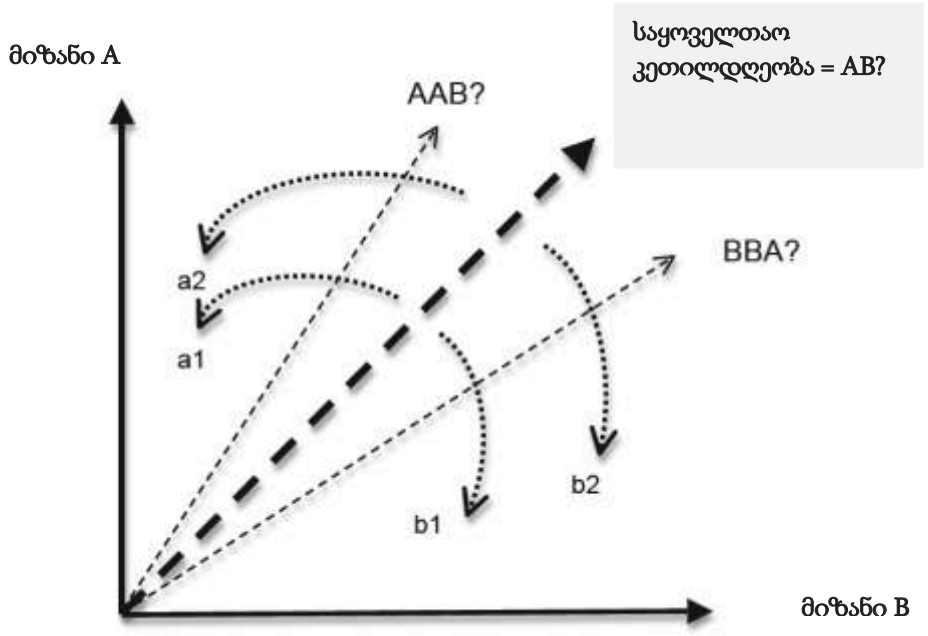

შემდეგ გაკვეთილზე თქვენ ერთმანეთში აწარმოებთ მოლაპარაკებებს, რათა გაარკვიოთ შეგიძლიათ თუ არა უმრავლესობაში აღმოჩნდეთ საყოველთაო კეთილდღეობის შესახებ დროებითი გადაწყვეტილების მიღებისას.

---

[12] დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 3.6

მოცემულ დიაგრამაზე ნაჩვენებია, თუ როგორ მიმდინარეობს მსგავსი გადაწყვეტილების მიღების პროცესი. წარმოვიდგინოთ, რომ მიმდინარეობს ორი ძირითადი მიზნის განხილვა, მიზანი A და მიზანი B (მათი დაკავშირება შესაძლებელია პარტიების მიერ წამოყენებულ კონკრეტულ მიზნებთან).

წყვეტილი ხაზით გამოსახული სამი ისარი მიანიშნებს იმ საბოლოო არჩევანზე, რომელსაც პარტიები უჭერენ მხარს – ზოგი პრიორიტეტს ანიჭებს მიზან A–ს (AAB ვარიანტი) და ზოგი მიზან B–ს (ვარიანტიBBA). ეს კომპრომისის სხვადასხვაობაა. თითოეული პარტია მხარს უჭერს გარკვეულ დღის წესრიგს, რომელიც საზოგადოების განსაზღვრული ჯგუფის ინტერესებს გამოხატავს და, ამავდროულად, მზად არის, გაითვალისწინოს მეორე მხარის ინტერესები.

პარტიები, აქედან გამომდინარე, ცდილობენ საკუთარი მიმართულებით მოახდინონ ზეგავლენა გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე – პარტიები a1 და a2 მიისწრაფვიან მიზნისკენ AAB, ხოლო პარტიები b1 და b2 საწინააღმდეგო მიმართულებით, მიზნისკენ BBA.

რომელი არჩევანია საუკეთესო საყოველთაო კეთილდღეობის თვალსაზრისით: AAB თუ BBA? თუ საუკეთესო ვარიანტი იქნება შუალედური AB მიზანი? გადაწყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული. პარტიები მიდიან მოლაპარაკებაზე და ცდილობენ გამონახონ კომპრომისი, რომელზეც ყველა მხარე თანახმა იქნება და, აქედან გამომდინარე, ექნებათ ერთმანეთის მხარდაჭერა. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ძალაუფლების მოპოვება გულისხმობს კომპრომისს. გადაწყვეტილების მიღების ძალაუფლება უმრავლესობის ხელშია. უმცირესობასა და ინდივიდუალურ პირებს შეუძლიათ გავლენა მოახდინონ გადაწყვეტილებაზე, თუ ისინი ძლიერ არგუმენტებსა და სათანადო რესურსებს ფლობენ.

ამ გზით მიღებული გადაწყვეტილებები პერმანენტულად წარმოადგენს კრიტიკის საგანს. გადაწყვეტილება შეიძლება არც კი ემსახუროს საყოველთაო კეთილდღეობას. გარემოებები შეიძლება შეიცვალოს. სათანადო არგუმენტაციებისა და დასაბუთების მეშვეობით შესაძლებელია უმრავლესობის დარწმუნება იმაში, რომ შეცვალოს თავისი გადაწყვეტილება. დემოკრატიული საზოგადოება არის საზოგადოება, რომელიც მუდმივად სწავლის პროცესშია.

დამატებითი ინფორმაცია (ეს ნაწილი მოსწავლეებს შეიძლება მივაწოდოთ ცალკე დამოუკიდებელი სახით)

სარგებლობენ რა აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებით, ინდივიდუალური მოქალაქეები ქმნიან ქვეყნის კეთილდღეობის შესახებ ინდივიდუალურ მოსაზრებათა ძალიან მრავალფეროვან სპექტრს. მოქალაქეებს საკუთარი მიზნების განხორციელების სურვილი ამოძრავებთ, როდესაც ისინი უერთდებიან ისეთ ორგანიზაციებს, როგორიცაა პარტიები, დაინტერესებული ჯგუფები და ა.შ. ეს არის ორგანიზებული პლურალიზმი (იხ. a1, a2, b1, b2 დიაგრამაზე).

პლურალიზმი შობს კონკურენციას ძალაუფლებისა და პოლიტიკური გავლენის მოპოვებისთვის. გადაწყვეტილება მოითხოვს ზოგიერთი მიზნისა და ინტერესისთვის პრიორიტეტის მინიჭებას სხვა მიზნებსა და ინტერესებზე უარის თქმის ხარჯზე. კომპრომისი ზოგჯერ აუცილებელია, რათა მოიპოვო საჭირო უმრავლესობის მხარდაჭერა.

მოქალაქეები, რომლებიც არ მონაწილეობენ ამ პროცესებში, ხმამაღლა არ გამოთქვამენ საკუთარ ინტერესებსა და მოსაზრებებს, თამაშგარე მდგომარეობაში აღმოჩნდებიან. დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა ყველას ინტერესში შედის.

მასალა მასწავლებლებისთვის 3 გ: რჩევები შემდგომი დავალებებისთვის

1. როგორ რეაგირებენ პარტიები სოციალურ განხეთქილებაზე?

მასალა მოსწავლეებისთვის 3.5 და განხილვა

– რა განხეთქილებები არსებობს ჩვენს საზოგადოებაში?

– როგორ რეაგირებენ ჩვენს ქვეყანაში პარტიები ამ განხეთქილებებზე?

– რა გადაწყვეტილებები იქნა მიღებული და რა დათმობები გაკეთდა?

2. პლურალიზმი

– რომელი დაინტერესებული ჯგუფები და არასამთავრობო ორგანიზაციები მონაწილეობენ პოლიტიკაში?

– რომელი ინტერესებია კარგად ორგანიზებული და რომელი - არა?

3. კომპრომისი

დემოკრატიულ საზოგადოებაში, პლურალიზმი წარმოშობს კომპრომისის აუცილებლობას. ამის თაობაზე განსხვავებული თვალსაზრისები არსებობს:

1. პროცესში მონაწილე ინდივიდუალური პირის თვალსაზრისით: ძალაუფლების მოსაპოვებლად საჭიროა კომპრომისი. უარი უნდა თქვა და უნდა დათმო შენთვის ყველაზე პრიორიტეტული ინტერესები და ეცადო გაიტანო ინტერესები, რომლებიც შენს დღის წესრიგში მეორე ადგილზეა.

2. ზოგადი თვალსაზრისით: პლურალიზმი კონკურენციის საფუძველს წარმოადგენს; პროცესში მონაწილეები მუდმივად აკონტროლებენ ერთმანეთს და ცდილობენ არ დაუშვან, რომ რომელიმეს ხელში აღმოჩნდეს ძირითადი ძალაუფლება. პლურალიზმს საზოგადოებაზე იგივე გავლენა აქვს, რაც კონტროლისა და გაწონასწორების პრინციპებს კონსტიტუციაზე.

3. შედეგების თვალსაზრისით: პლურალიზმი შობს კომპრომისის აუცილებლობას. გადაწყვეტილებები, რომლებიც ერთმანეთს გამორიცხავს, ძალიან იშვიათია. ეს ხელს უწყობს სოციალურ ერთობას.

– ამ თვალსაზრისთაგან რომელი შეესაბამება შენს ქვეყანაში არსებულ სიტუაციას, მაგ. შესასწავლი ნიმუში?

4. დემოკრატიისა და დიქტატურის შედარება

მასალა მოსწავლეებისთვის 3.4

– ინტერესთა და თვალსაზრისთა მრავალფეროვნებას როგორ უმკლავდება დემოკრატია და როგორ - დიქტატურა?

– რა გადაწყვეტილებებს იღებს თითოეული ამ რეჟიმთაგანი? (კრიტერიუმები შედარებისთვის: ინტერესთა გათვალისწინება, ქმედითუნარიანობა, კრიტიკა, მედიის როლი.)

5. პოლიტიკის ორი განზომილება

მაქს ვებერი:[13]

1. „პოლიტიკა შეიძლება შევადაროთ სქელი ფიცრის ბურღვის ნელ და მტკიცე პროცესს, როგორც ენთუზიაზმის, ასევე გათვლების სისწორის თვალსაზრისით“.

2. „ის, რაც აქტიურია პოლიტიკაში, მიისწრაფის ძალაუფლებისაკენ“

– როგორ დავინახეთ პოლიტიკის ეს ორი განზომილება განვლილ თავში?

– როგორ ახორციელებენ ამ ორი განზომილების ბალანსს პოლიტიკოსები ჩვენს ქვეყანაში?

[13] მაქს ვებერი, „პოლიტიკა, როგორც მოწოდება და ხელობა“, გვ 2, 34 (www.sscnet.ucla.edu/polisci/ethos/Weber-vocation.pdf); ციტატები გადაკეთებულია ავტორის მიერ.